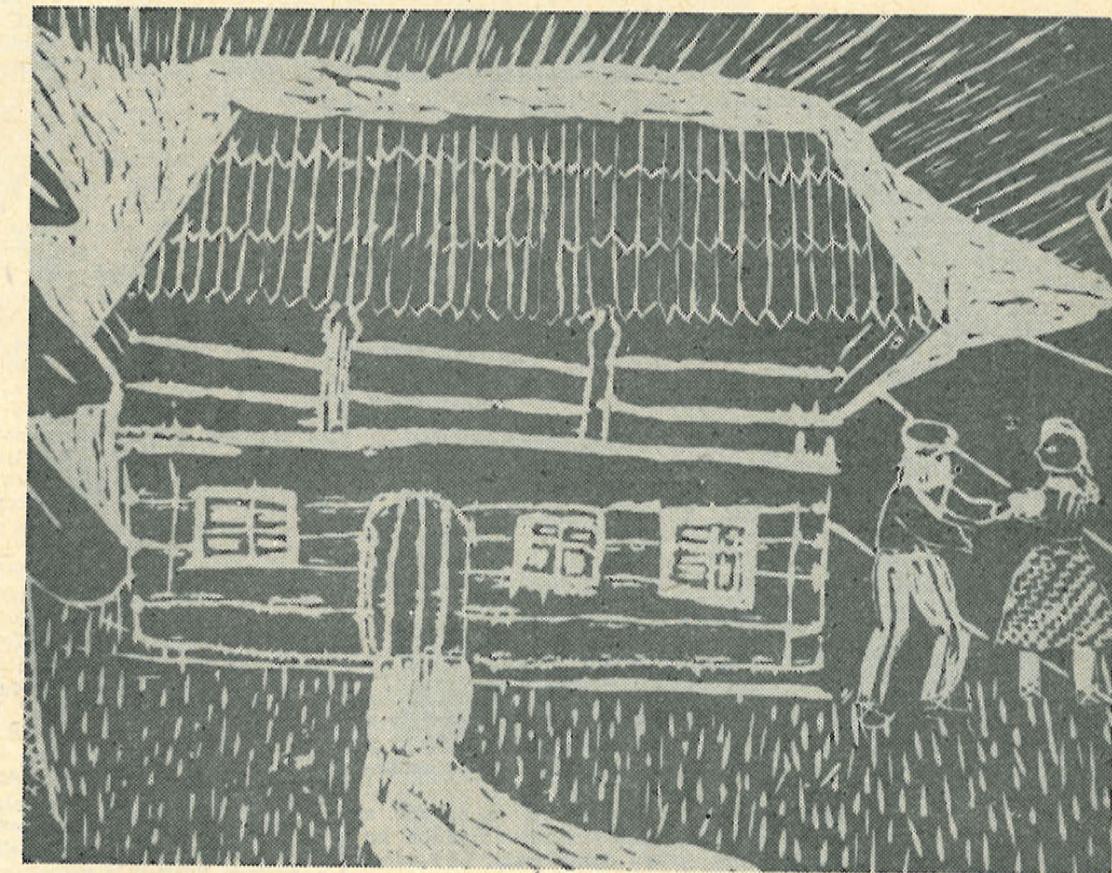

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ŘÍJEN • OKTÓBER • PAŹDZIERNIK 1984 (ČÍSLO 317) CENA 8 ZŁ

Vítame
7. zjazd
KSČas
Delegátům
přejeme
plodné
jednání
17.-18.
november·listopad
Krakov 1984

Na snímkach: výtazné — obrázky v súťaži Života '83. Zhora — Oravský skanzen, linoleoryt Alžbety Jasiurkovej (10 r.) z Hornej Zubrince, 5. miesto v mlad. skup.; dolu — Jesenné polné práce, linoleoryt Marty Ďurčákovej (10 r.) z Hornej Zubrince, 2. miesto v mlad. skup.

K VII. KRAJANSKÉMU ZJAZDU

V Novej Belej sa 14. októbra t.r. konalo plenárne zasadanie ústredného výboru KSČaS venované prípravám VII. zjazdu našej Spoločnosti. Plénum zároveň určilo termín zjazdu, ktorý sa bude konať v Krakove v dňoch 17.—18. novembra 1984.

Po päťročnom období, ktoré uplynulo od posledného, VI. zjazdu Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, sa v Krakove opäť scházza najvyššie krajanské fórum aby zhodnotilo výsledky, ktoré za toto obdobie dosiahla naša organizácia a načrtlo nové smery jej rôzvoja do ďalších rokov.

Medzizjazdové obdobie nebolo ľahké. Krajinu zasiahla hlboká hospodárska kríza a prudké spoločenské otrasy, ktorých následky veľmi sťažili činnosť našej Spoločnosti. Napriek tomu aktív a členovia KSČaS nespustili ruky, ale v rámci existujúcich možností — v stážených a zložitejších podmienkach — sa snažili realizovať úlohy načrtané na predošlom zjazde. Nezriedka veľmi úspešne, čo obohatilo pokladnicu výsledkov zveľaďovaných za 37 rokov existencie a pôsobnosti našej krajanskej organizácie.

Naša Spoločnosť prichádza teda na svoj VII. zjazd s pozoruhodnými úspechmi, ktoré sú dielom aktivity jednotlivých miestnych skupín, ale aj organizácie ako celku. Patrí k nim trebars rozvoj slovenského vyučovania na základných školách a rastúci počet žiakov na tomto vyučovaní, čiastočne vyriešenie otázky dvojjazyčných nápisov na obchodoch a odbojárskych záležitostí, úspechy našich súborov na významnejších miestnych a mimokrajanských podujatiach a pod. Samozrejme, veľa problémov, neraz veľmi pálivých, sa nepodarilo vyriešiť. Prekazili to často objektívne príčiny, nezávisle od našej Spoločnosti, ale nezriedka — treba si to sebakriticky priznať — aj nedostatok vlastnej iniciatívy a kolektívnej činnosti, ochabnutie a pod. A predsa pravda, ktorou by sme sa mali riadiť, je len jedna: nikto za nás nič neurobi.

To všetko, kladu a negatívy, úspechy a neúspechy, zhodnotí počas svojich rokovanií VII. zjazd KSČaS. Posúdi spravodlivo a objektívne, nakoľko sme využili dané nám možnosti v prospech krajanského hnutia. Preto počítame s tým, a predovšetkým počítajú s tým všetci členovia Spoločnosti, že delegáti, ktorí reprezentujú všetky obvody a miestne skupiny, prejavia na zjazde čo najviac iniciatívy a rozvalhy a prispejú k zdarnému priebehu rokovania tohto najvyššieho krajanského fóra.

Od účastníkov zjazdu všetci očakávame konštruktívne návrhy a priponemky, ktoré budú slúžiť pozdvihnutiu krajanskej práce na vyššiu úroveň. Cenný bude každý hlas, každá dobrá rada. Veď všetci chceme, aby v každej obci či meste, kde žijú Česi a Slováci, bolo krajanské dianie čo najbohatšie, aby v nich prekypoval kultúrny život, plný nových tvorivých hodnôt, aby sa naše klubovne stali ozajstnými plnohodnotnými stánkami kultúry, ktoré by dokázali ešte viac pritiahať mládež i dospelých krajanov a priaznivcov našej Spoločnosti, obohatiť ich duševný život a dať im pocit radosti a spokojnosti. Čakáme, že sa delegáti zamyslia i nad využitím doterajších skúseností v ďalšej pôsobnosti, prebiehajúcej predsa v iných podmienkach ako voľakedy, že pouvažujú o nových, učincjíciach formánoch krajanskej práce, o tom, ako do nej zaktivizovať mládež, ako lepšie dbať o zachovanie a kultivovanie ľudových tradícií, rodného jazyka, ako rozvíjať jeho výuku v školách, popularizovať čitateľstvo atď.

Zjazd ako najvyšší orgán Spoločnosti má teda pred sebou dôležitú úlohu: vytvoriť nové smery činnosti, ktorými sa naša Spoločnosť bude uberať v nastávajúcich rokoch a schváliť program práce na ďalšie medzizjazdové obdobie. Program, ktorý by stimel aktív a všetkých členov našej organizácie v jednotnej činnosti pre jej rýchly rozvoj a rozvoj oblasti obývaných českou a slovenskou národnosťou menšinou. Napokon zjazd má zvoliť nové najvyššie orgány Spoločnosti — ústredný výbor a hlavnú revíznu komisiu. Aj to si bude vyžadovať rozvahu a zodpovedný prístup všetkých delegátov.

Zostáva teda želať krajanom delegátom mnoho zdaru a úspechov počas zjazdového zasadania. Nech vaše rokovania budú čo najplodnejšie a pomôžu načrtnuť jasné perspektívy našho krajanského hnutia.

JÁN ŠPERNOGA

V ČÍSLE:

Východočeský kraj	6—7
Poľská veda	8
Kuželovci z Nedeca	10
Ešte raz o sviatku...	11
Nad Temžou	16—17
Detva '84	20—21

POLNOHOSPODÁRSTVO VČERA A DNES

40 ROKOV PO REFORME

Uplynulo štyridsať rokov od pamätných historických udalostí, ktoré v šesťdesiatpäťročných dejinách nezávislého Poľska znamenali revolučný prelom a jednoznačne vytyčovali smer socialistických premien.

Aby sme si plne uvedomili ich význam, treba pripomenúť čím bol vidiek a rolnictvo v medziwojnových rokoch. Prevažovali veľkostatky, ktoré vlastnili väčšinu poľnohospodárskej pôdy. Okolo 2 milióny biednych malořínskych gazdovstiev, ktoré tvorili skoro 65 perc. všetkých gazdovstiev, používali iba 15 perc. celkú pôdy. Teda niekoľko miliónov vidieckeho proletariátu, ktoré nemali vlastnú pôdu a žili výlučne z práce na veľkostatkoch a gazdovstvách vidieckych boháčov. Takých veľkostatkov a gazdovstiev vlastniacich vyše 20 hektárov bolo iba 3,5 perc., ale v ich rukách sa nachádzalo skoro 55 perc. pôdy. Teda obrovská preľudnenosť vidieka, kde bolo 8 mil nepotrebných ľudí. Na vidieku bývalo 70 perc. obyvateľstva krajiny a z toho pre 60 perc. obyvateľstva rolnictvo bolo hlavným prameňom živobytia. Z poľnohospodárskej produkcie pochádzalo 50 perc. národného dochodka, ale na vyše 20 mil rolníkov pripadal iba 14 perc. finančných príjmov celého obyvateľstva.

Tažko si predstaviť zmenu tohto stavu bez radikálnych premen. Začiatok položil dekrét PVNO o uskutočnení pozemkovej reformy vydaný 6. septembra 1944. Vyhlásenie tohto dekrétu a potom dôsledne uskutočnenie pozemkovej reformy znamenalo splnenie odvekých túžob rolníkov o vlastnení svojho gazdovstva, uspokojovalo všeobecný hlad zeme, bolo aktom dejinnej spravodlivosti, znamenalo plnú realizáciu hesla „pôda rolníkom“, vyjadrujúceho jeden zo základných prvkov programu Poľskej robotníckej strany a postulátov ľavice-rolníckeho hnutia.

Odrozdanie veľkostatkárskej pôdy do rúk tých, ktorí po stáročia na nej pracovali, likvidácia triedy výkroistovateľov na vidieku, bolo tiež praktickým potvrdením zásad robotnícko-rolníckeho spojenectva, dávalo mu novú kvalitu, upevňovalo ho, upevňujúc tým istým základy ľudovlády rodiajacej sa našej krajine a nového spoločensko-politickeho zriadenia.

Pripomeňme, že medzi poľnohospodárskych robotníkov, bezzemkov, malých a stredných rolníkov, ako aj mnohotetné rodiny — rozdelili počas reformy a presídľovania 6 mln 079 tis. hektárov pôdy, z tohto 2 mln 384 tis. ha na dávnych územiacach a ostatné na znovuzískaných.

V rokoch 1944 — 1949 utvorili vďaka tejto reforme 814 000 nových gazdovstiev, v tom západných územiacach 466,9 tis. Okrem toho dodatočnými prídelmi pôdy zväčšili vyše 254 000 gazdovstiev a založili skoro 5 000 štátnych

majetkov s plochou vyše 1,5 miln hektárov poľnohospodárskej pôdy. Stát prevzal zároveň ok. 3,5 mil ha lesov, čo tvorilo 85 perc. celkovej plochy lesov.

Tento akt mladej ľudovej moći znamenal začiatok rozvoja našho poľnohospodárstva, otváral novú etapu v živote vidieka, bol začiatkom cesty, akou dnes kráča naše poľnohospodárstvo.

Treba priznať, že to bol ľahký začiatok, poznamenaný bojom s triednym nepriateľom, s ozbrojeným podzemím, bojom, ktorý si vyžadoval veľa obetí. Preto treba pripomenúť, že do realizácie pozemkovej reformy významne prispeli vojaci Poľskej ľudovej armády.

Dnes každý rolník je gazdom, pracuje na svojom, nebojí sa vidiť nezamestnanosť, hľadá, bájeho spoločenská, politická a hospodárska pozícia z roka na rok rastie. Naša dedina a poľnohospodárstvo sa mení, napriek rôznym ľahkostiam. Stále viac je pohatých a pekných gazdovstiev, vybavených najmodernejšími strojmi a zariadeniami, ktoré uľahčujú prácu na roli a každodenný život.

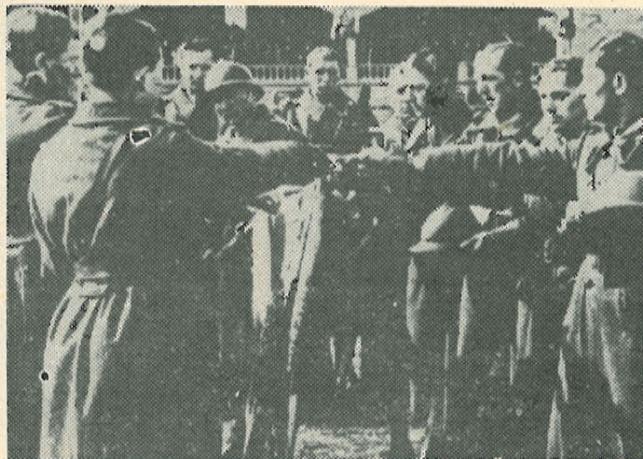
Na vidieku neexistujú preľudnené gazdovstvá a naopak... Tri štvrtiny mladých odišlo z vidieka — do tovární miest. A kolko z nich ukončili vysokoškolské štúdia a pracujú ako inžinieri, lekári, často zastávajú vedúce funkcie v rôznych inštitúciach a závodoch? To sú opravdivé výsledky pozemkovej reformy, výsledky, ktoré boli začiatkom novej epochy na vidieku.

Napriek zdaniu a rôznym mienkam, výkyvy v poľnohospodárskej politike v rokoch 1951 — 1956 a 1974 — 1979 neprinesli väčšie zmeny vo vlastníctve pôdy. Je pravdou, že podiel socialistického sektora sa za 40 rokov PLR zvýšil z 13 perc. na 24 perc., ale bolo to spojené s industrializačiou krajiny a migráciou rolníkov do iných, atraktívnych povolani. Roľnícke rodiné gazdovstvá majú zaručenú nenarušiteľnosť i trvalosť a súčasne rozvoja zapisané v ústave PLR, spolu s inými sektorami poľnohospodárstva.

Dnes, keď naše poľnohospodárstvo má k dispozícii stále efektívnejšie kombajny a traktory, počúva sa, že následkom pozemkovej reformy je dekoncentrácia pôdy, značné rozdrobenie a zhoršenie poľnohospodárskej struktúry gazdovstiev. Avšak nesmie zabúdať, že pred 40 rokmi nemali sme tiež stroje, ba, väčšina gazdovstiev nemala ani kone. V tých podmienkach bolo nevyhnutné čo najrýhlejšie a čo najlepšie obhospodiť pôdu a vytvoriť podmienky pre rast poľnohospodárskej produkcie. Boli potrebné potraviny a prostriedky pre rozvoj priemyslu a zlepšenie životných podmienok na vidieku....

ZBIGNIEW RUTA

Prísaha poľskej Samostatnej brigády podhalanských strelecov, ktoréj vojaci sa vyznamenali o.i. v bojoch o Narvik v Nórsku.

V slávnom útoku na Monte Cassino v Taliansku. →

← Bitka pri Lenine — I pešia divízia Tadeusza Kościuszku pripravená na útok.

BOJOVALI ZA SLOBODU

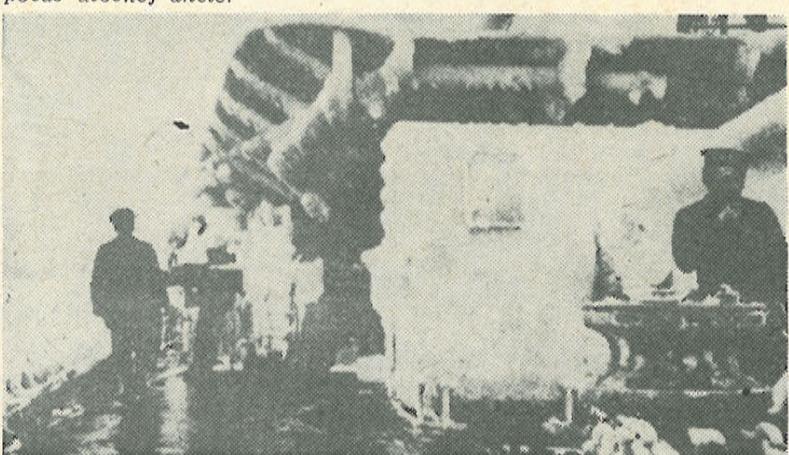
Ked' 1. septembra 1939 nacistické Nemecko napadlo na Poľsko, poľskí vojaci napriek porážke v septembrovej kampani nezložili zbrane, ale spolu s inými armádami pokračovali v hrdinskom boji na všetkých frontoch.

Najvýznamnejší podiel na tomto odboji mala Poľská ľudová armáda. Jej vznik sa začal sformovaním v ZSSR 1. pešej divízie T. Kościuszka (neskôr 1. a 2. armády PV), ktorá zviedla svoj prvý víťazný boj 12.—13.X.1943 pri dedinke Lenine v Bielorusku. Bitka pri Lenine znamenala nielen bojový úspech poľských vojakov, ale aj významný politický akt, otvárajúci cestu vzniku ľudového Poľska. Zároveň bola významným prejavom rozvíjajúceho sa bratstva v zbrani so Sovietskou armádou, s ktorou bok po boku kráčali až ku konečnému víťazstvu nad nacistkou III. ríšou v Berlíne v r. 1945.

Na západ sa poľskí vojaci zúčastnili všetkých dôležitejších bitiek. Už v 1939 vo Francúzsku začali vznikať prvé poľské jednotky: 1. divízia poľských grenadierov, 2. divízia pešich strelecov, letecké a iné útvary, ktoré sa vyznamenali počas francúzsko-nemeckej kampane. Hrdinskú stránku zapísala Samostatná brigáda podhalanských strelecov v Nórsku o.i. v bitke o Narvik, ako aj poľské letecké perute v boji o Anglicko. Udatnosťou sa preslávila Samostatná brigáda karpatských strelecov v r. 1941—42 v bojoch o Tobruk a pri El Ghazali v Afrike a neskôr 2. poľský zbor v Taliansku, ktorý v máji 1944 zviedol slávny boj o Monte Cassino. Po vylodení spojencov vo Francúzsku, na západnom fronte — pri Falaise, v Belgicku a Holandsku — bojovala 2. obrnená divízia gen. S. Maczka. Nemožno opomenúť ani významné úspechy Poľského vojnového loďstva v bojoch o Atlantik a na Stredozemnom i Severnom mori.

Veľkú úlohu v odboji zohrali napokon poľské partizánske oddiely a konšpiračné vojenské organizácie — AK, AL, GL a BCh. To všetko zaraďuje Poľsko k popredným štátom, ktoré vybojovali víťazstvo v r. 1945.

Poľskí vojaci bojovali aj v Afrike. Na snímke: obrancovia Tobruku počas útočnej akcie.

Poľski letci sa vyznamenali vo vzdušných bojoch o Veľkú Britániu. Na snímke: čiselný výsledok — 126 „Adolfov“, ktorý dosiahli letci perute 303 v r. 1940 v bitke o Anglicko.

Poľské vojnové lode bojovali na všetkých moriach. Na snímke: torpedoborec „Garland“ na severnej plavbe.

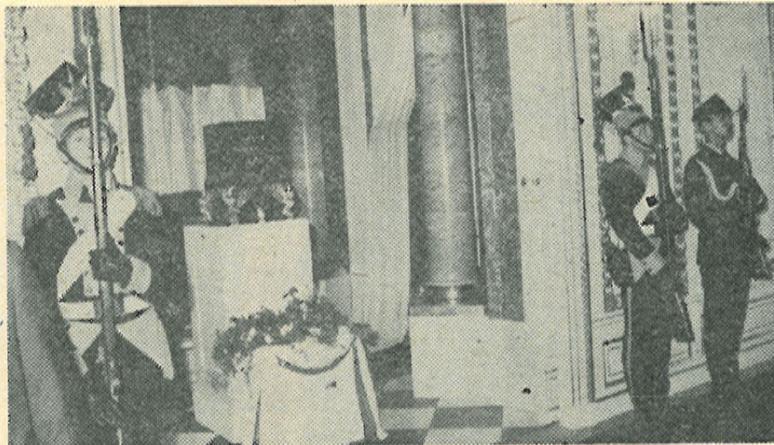
Takýmto spôsobom dákovali Holandania za oslobodenie poľským vojakom 1 obrnenej divízie gen. Maczka. Foto: CAF

V DNEŠNÍ NAPJATE MEZINÁRODNÍ SITUACI Sovětský svaz důsledně uskutečňuje politiku boje za mír, za zastavemi závodů ve zbrojení a za odzbrojení,

za odstranění jaderného nebezpečí, proti militarizaci vesmíru. V tomto duchu vyznala odpověď Konstantina Černěnka na dopis mezinárodní konference pro otázky bezatomových pásů, která se konala v Manchesteru, jakož i jeho interview udělený deníku Pravda. Konstantin Černěnko v něm potvrdil, že Sovětský svaz je připraven zahájit dialog s USA, jednání směřující k dorozumění přihlížejícímu k zájmům bezpečnosti všech států a národů. USA a SSSR však mohou řešit mezi sebou sporné otázky pouze jako rovnoprávní partneři; Washington musí zanechat politiky z postavení síly — prohlásil v rozhovoru sovětský představitel.

PO VYŠE 13 ROKOCH VÝSTAVBY odovzdali do užívania Kráľovský zámok vo Varšave, úplne rekonštruovaný z vojnových trosiek vďaka peňažným príspevkom, darom a práci spoločnosti. Slávnosti sa zúčastnili predstaviteľia najvyšších stranických a vládnych orgánov s prvým tajomníkom ÚV PZRS, predsedom Rady ministrov, arm. gen. Wojciechom Jaruzelským a predsedom Státej rady, Henrykom Jabłońskym. Počas slávností do zámockej kaplnky vniesli urnu so srdcom národného hrdinu Tadeusza Kościuszka. Na snímke: čestná stráž pri urne.

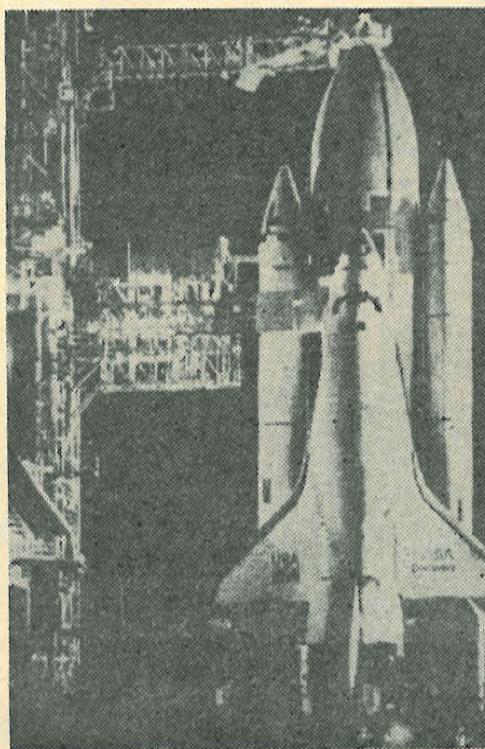

V ČERNOŠSKÝCH ŠTVRTIAČ nedaleko Johannesburgu v Juhoafrickej republike opäť došlo k prudkým nepokojom. Vyvolalo ich o.i. zvýšenie nájomného za byty, ale prakticky sú vyvrcholením napätia, aké už dlhší čas narastalo medzi černošským obyvateľstvom v Juhoafrickej republike po schválení novej ústavy, ktorá dala isté, ostatne malé, politické mulatom a Ázijcom a černošské obyvateľstvo ponechala mimo politického života. Na snímke: demonštrácia v Sharpsville.

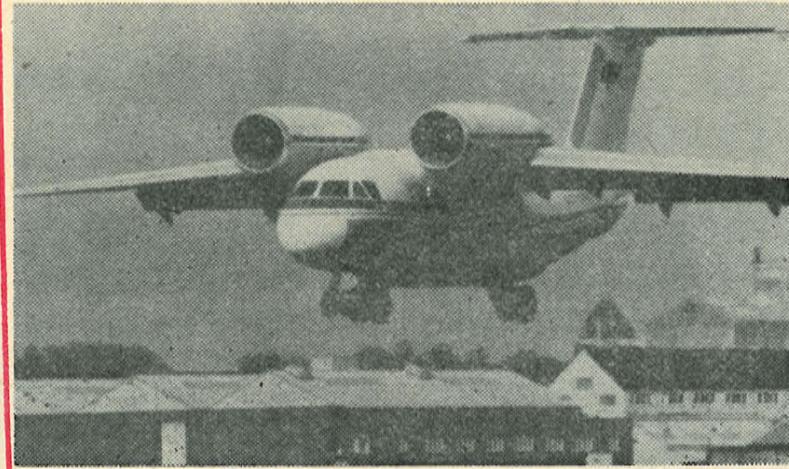
MINISTER ZAHRANIČNÝCH VECÍ ČSSR Bohuslav Chňoupek bol začiatkom septembra na dvojdňovej priateľskej návštive v Poľsku. Prerokoval s ministrom zahraničných vecí PER Stefanom Olszowským rad otázok týkajúcich sa vzájomných poľsko - československých vzťahov a medzinárodnej situácie. Na záver rokovania obaja ministri

podpisali spoločné vyhlásenie, v ktorom o.i. vyjadrili hlboke zne- pokojenie vlád oboch štátov terajším nebezpečným rozvojom situácie vo svete a najmä v Európe. Ministra B. Chňoupka prijal taktiež predseda Státej rady Henryk Jabłoński a člen Politického byra, podpredseda Rady ministrov Zbigniew Messner. Počas pobytu v PLR B. Chňoupek navštívil kráľovský zámok vo Varšave a zúčastnil sa slávnosti v Sokołowe Podlaskom, kde tamomžiemu súboru poľnohospodárskych škôl dali meno poľsko-československého priateľstva.

TŘETÍ AMERICAN RAKETOPLÁN Discovery po několika neúspěšných pokusech vystartoval 30. srpna z mysu Canaveral na Floridě. Mezi šestičlennou posádkou byla mj. druhá americká kosmonautka, 35letá Judy Resniková, a první pasažér, průmyslový inženýr Charles Walker. Raketoplán umístil na oběžné dráze tři telematika satelity. Na snímku: Discovery před startem.

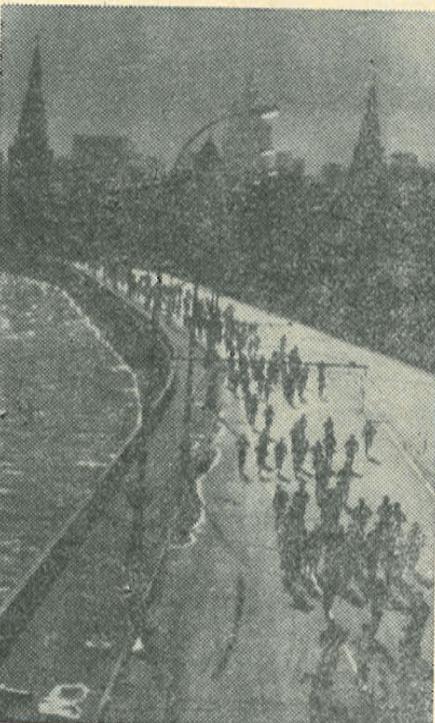
LONDÝN. Ve městě Farnborough u Londýna se konala světová výstava leteckého zařízení. Mezi desítkami vystavených letounů vzbudilo velký zájem sovětské dvoumotorové dopravní letadlo AN 72, které může startovat a přistávat na velmi krátkých pásech. Na snímku: AN 72 přistává.

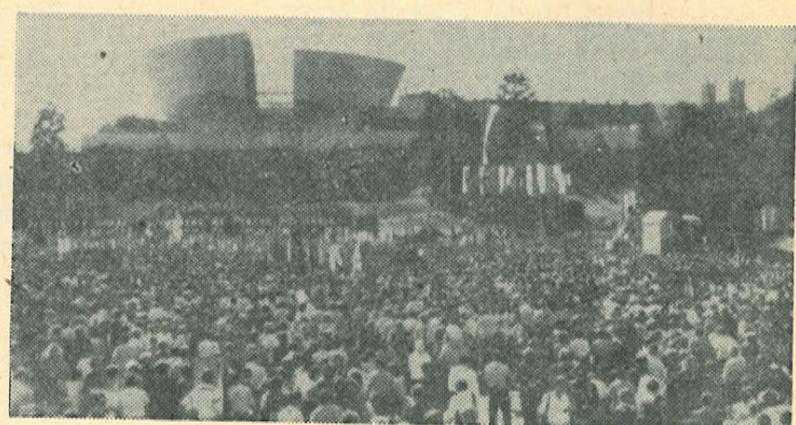
MIMORIADNE PLENÁRNE ZASADNUTIE ÚV Mongolskej ľudovej revolučnej strany uskutočnilo zmenu vo funkcií generálneho tajomníka ÚV MERS. Uvoľnili z tejto funkcie Jumžágina Cedenbala, ktorý odišiel zo zdravotných dôvodov, a za nového generálneho tajomníka zvolili člena Politického byra ÚV Džambyna Batmöncha (na snímke), predsedu Rady ministrov ľudového Mongolska. D. Batmönch má 58 rokov, pochádza z pastierskej rodiny. Ukončil univerzitu v Ulánbátare, ako aj moskovskú Akadémiu spoločenských vied pri ÚV KSSZ.

JAPONSKO.
Rastie
vlna protestov
proti
inštalácii
rakiet
s jadrovými
hlavicami
typu TOMAHAWK
v amerických
vojenských
základňach
v Japonsku.
Na snímke:
vyše 25 000 osôb
sa zhromaždilo
na protestnom
mítingu
v tokijskom
parku
Meiji.

PRETEKY DRUŽBY. V Moskve, Prahe a iných mestách socialistických krajín sa konali znamenite zorganizované preteky a turnaje družby v desiatkach športových disciplín. Zúčastnili sa ich najlepší športovci socialistických krajín a iných štátov. Počas pretekov, ktoré mali veľmi vysokú úroveň, prekonali: o.i. 18 svetových rekordov. Na snímke: účastníci maratónskeho behu v Moskve.

Foto:
CAF
TASS
AP
KYODO

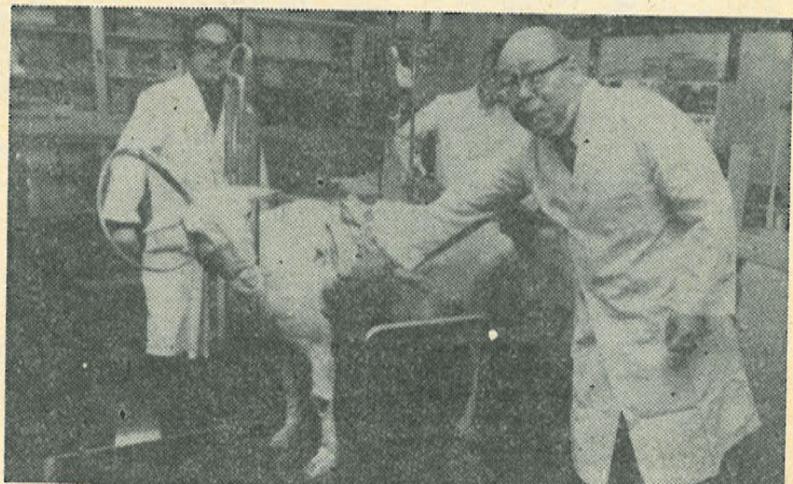

29. AUGUSTA 1984 sa v Banskej Bystrici konali oslávy 40. výročia Slovenského národného povstania, ktorých sa zúčastnila delegácia najvyšších stranických a štátnych orgánov ČSSR na čele s generálnym tajomníkom ÚV KSČ a prezidentom republiky Gustávom Husákom, delegácia stranicko-štátnych orgánov a NF Slovenska s Jozefom Lenartom a Petrom Colotkom a tisíce účastníkov SNP a protifašistického odboja z ČSSR a iných krajín, v tom aj desaťčlenná delegácia našich krajanov odbojárov. Na čele sovietskej stranicko-vládnej delegácie, ktorá sa zúčastnila osláv v Banskej Bystrici bol minister národnej obrany ZSRR, maršál Dimitrij Ustinov. Na snímke: zhromaždenie účastníkov osláv pred pomníkom SNP.

TURECKO. Bývalý americký kozmonaut James Irvin už niekoľko rokov je vedúcim kolektívu, ktorý hľadá biblickú Noemovu archu. Na poslednú správu, že expedícia našla pozostatky veľkej lode na južnom svahu hory Ararat v Turecku. Samozrejme, iba podrobnej výskumu potvrdia alebo zamietnú hypotézu, že sú to pozostatky Noemovej archy. Na snímke: členovia expedície pri náležnosti.

JAPONSKO. Vedeči z tokijskej univerzity pracujúci na umelém srdci prekonali rekord svých amerických kolegov. Udrželi na živu pries 300 dní kozu, ktoré nahradili vlastné srdce umelým. Tokijské vedecké stredisko je vedľa sovietského a amerického jediným, ktoré provádí pokročilé výzkumy venuvané sestrujeniu umelého orgánu, ktorý by mohol nahradit lidské srdce. Na snímke: prof. Kazubiko Aasumi a jeho pacientka.

VÝCHODOČESKÝ KRAJ

Rozlohou 11 241 km² je tato oblast třetí největší v Českých zemích a šestá v Československu.

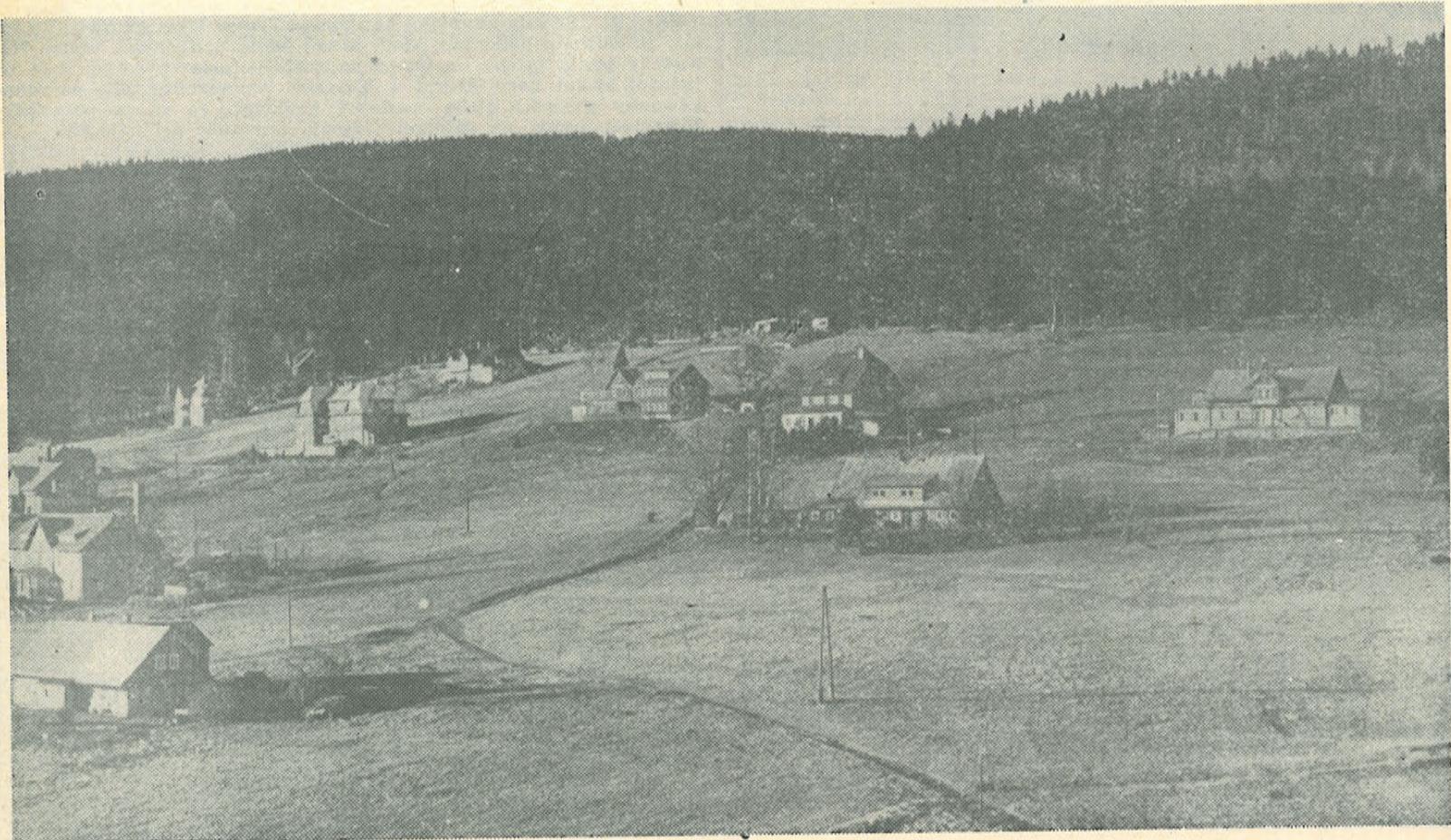
Stejně pořadí zůstává zachováno i v počtu obyvatelstva (včetně hlavních měst Prahy a Bratislav). Celkem tady žije 1 247 686 lidí.

Administrativní středisko tvoří město HRADEC KRÁLOVÉ, které k roku 1980 mělo 89 192 obyvatel.

Organizačně se kraj dělí na jedenáct menších správních jednotek — okresů: Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Trutnov a Ústí nad Orlicí. Nejmenší je okres Semily (699 km²), největší Svitavy (1335 km²); nejvíce obyvatel žije na Pardubicku — 163 809, nejméně v okrese Semily — 76 376 lidí.

Průměrná hustota na 1 km² je 111 obyvatel, čímž se východní Čechy řadí na páté místo v ČSR a sedmé v Československu (včetně Prahy a Bratislav). Nejlépe jsou na tom okresy Pardubice a Hradec Králové se 184 a nejhůře Svitavy se 78 obyvateli na 1 km².

Krkonoše

mědělské a dopravní strojírenství, bavlnářský, lnářský, hedvábnický a vlnářský průmysl, cukrovary, mlékárny, škrobárny, kožešnictví, šperkařství ... Ostatně, kdo by neznal perník z Pardubic, broušené polodrahokamy z Turnova, kožešinové výrobky s visačkou Kara Trutnov, látky z Tiby Vrchlabí, pianina Petrof z Hradce Králové, textil z Tepny Náchod ... Nebo kdo by neslyšel nic o jedné z největších tepelných elektráren v Československu, o Chvaleticích na Pardubicku?

MALÉ OHLEDNUTÍ DO HISTORIE

Kamkoliv se tady podíváte, všude naleznete stopy dějin; potvrzují to archeologické vykopávky, hmotné nálezy i písemné doklady. Z nich také víme, že až do 10. století byl celý kraj ovládán Slavníkovci, po Přemyslovcích nejmocnějším knížecím rodem v Čechách; jejich moc skončila až v roce 995, kdy byli ve svém sídle, v Libici nad Cidlinou, převážně vyvražděni. Tepřve poté se objevují první historické údaje: takže víme, že roku 981 vznikla Litomyšl, 1225 Hradec Králové, 1265 Polička, 1307 Jaroměř, 1340 Pardubice ...

Do Hradce Králové se později soustředilo i centrum husitství zdejšího kraje. S Janem Žižkou se totiž Hradčtí zúčastnili všech jeho vojenských výprav a po Žižkově smrti bylo právě jeho tělo pochováno v tamějším chrámu sv. Ducha. Ovšem ideologie husitství zde zřejmě zapustila trvalejší kořeny: roku 1457 se pod vlivem učení Jana Chelčického ustavila v nedalekém Kunvaldu (poblíž hranic s Kladskem) Jednota Bratrská, která se odtud v dalším století postupně rozšířila do celého Českého království. Velkým střediskem Jednoty byl také sousední Žamberk; a v Brandýse nad Orlicí po bitvě na Bílé hoře ukrýval Karel starší ze Zerotína před pronásledováním českobratrské kněze.

Zdá se, že zřejmě pokrokové tradice jsou pro tento kraj typické. Stačí se například podívat, kolik se tady narodilo či působilo významných osobností našeho kulturního života. Posudte sami: V Sobotce se narodil bás-

ník a dramatik Fráňa Šrámek, v Lázních Bělohrad spisovatel Karel Václav Rais, v Borové u Havlíčkova Brodu Karel Havliček Borovský, v Hronově spisovatel Alois Jirásek, v Poličce hudební skladatel Bohuslav Martinů, v Žamberku vynálezce bromosvodu Prokop Diviš, v Litomyšli hudební skladatel Bedřich Smetana a literární kritik Zdeněk Nejedlý, v Ratibořicích u České Skalice trávila své dětství Božena Němcová, v Litomyšli působil Alois Jirásek a v Dobrušce jeden z prvních českých obrozenců Josef Dobrovský ... A když se vrátíme zpět do středověku, tak uvidíme, že s Pardubicemi jsou v 14. století spjati i první pražský arcibiskup Arnošt a jeho synovec, básník Smil Flaška z Pardubic, s Hradcem Králové a celými východními Čechami také později český král Jiří z Poděbrad atd.

UMĚLECKÉ PAMÁTKY

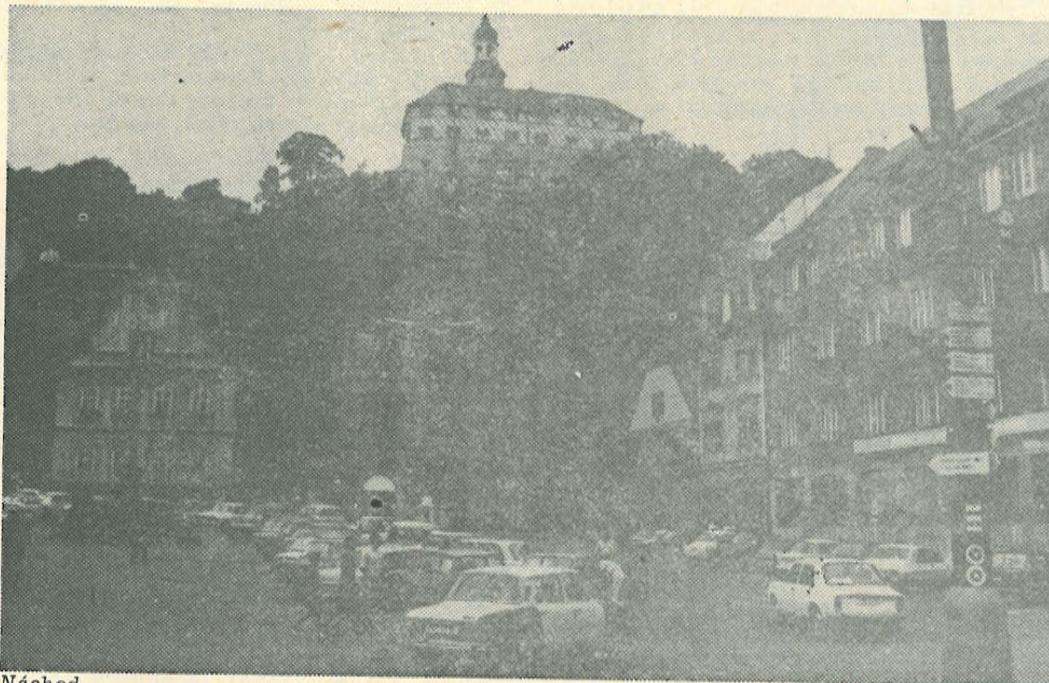
Je to vlastně stejně jako v ostatních krajích; Česká socialistická republika je totiž na tomto poli téměř světovou velmocí: hrady

císařem Josefem II.; tamější fortifikační systém patří k nejzdářilejším v 18. století a vytváří tak pozoruhodnou výtvarnou jednotu města a pevnosti.

SRÁMKOVA SOBOTKA, JIRÁSKŮV HRONOV ...

a Velká pardubická. Dojmy nerozlučné spojené s východními Čechami a známé po celém Československu. Co se za nimi skrývá? Sobotka, rodiště Fráni Šrámka pořádá každoročně festivaly a uměleckého přednesu, Hronov na počest narození Aloise Jirásku pak každým rokem festivaly ochoťnických divadelních souborů. A o Velké pardubické snad vědě všechni: tento mezinárodní dostihový závod se koná už od roku 1874 a má své jméno daleko za hranicemi Československa.

Když už jsme u sportu, tak v Pardubicích mají také vynikající hokejové mužstvo a od roku 1929 mezinárodní motocyklový závod Zlatá přílba, v Krkonoších zase zimní ly-

Náchod

a zámky, někdejší kláštery, nádherné kostely, chrámy a kapličky, města se zachovalou středověkou architekturou, sochy, plastiky a galérie ... Člověk ani neví, o čem psát dřív.

Například v Ratibořicích u České Skalice máme barokně empírový zámek, známý z románu Boženy Němcové Babička, kousek od toho, v Náchodě, další barokní zámek, a ještě dál, v Teplicích nad Metují, dokonce zámky dva: ten Horní je renesanční z roku 1599 a Dolní barokní z roku 1694. Určitému stereotypu se do jisté míry vymyká Hrádek u Nechanic na Jaroměřsku, vystavěný v letech 1839 - 1854 ve slohu anglické romantické gotiky; je zajímavý nejen architekturou, ale zejména vysokou úrovní řemeslných prací. A města? Přímo skvost je Nové Město nad Metují, kde se zachovalo v ojedinělém stavu renesanční městské jádro. Ostatně, skoro totéž můžeme vidět i v Dobrušce. V Litomyšli, Pardubicích, Hradci Králové, Jičíně a Jaroměři zase převládá barokní zástavba, místy, zvláště v podhůří Krkonoš se udržela i původní lidová architektura.

Stejně tak jako u zámků, máme jednu zajímavost i u měst. Je to Jaroměř, přesněji řečeno její součást Josefov, unikátně zachovalá barokní pevnost založená roku 1780

žářská střediska, ideální lyžařské terény a trasy pro vysokohorskou turistiku, Spindlerův Mlýn ... a v trojúhelníku mezi Turnovem, Jičínem a Mnichovým Hradištěm ráditu, skalní města nazývaná Český ráj. Ale také Adršpašské skály u Náchoda ...

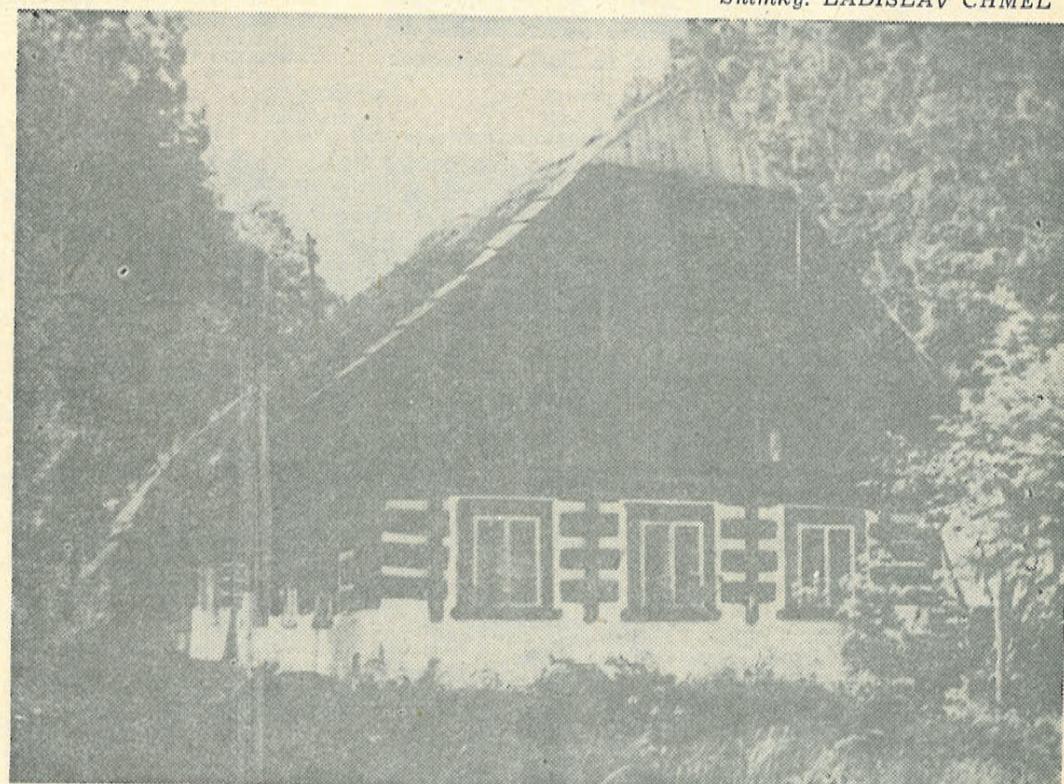
Ovšem nejenom tímto je člověk živ. Jistě, je to nutné, ba dokonce nanejvýš důležité. Rátká se přece, že ve zdravém těle zdravý duch! Když se však podívám kolem sebe, po městech a vesnicích, továrních kominech, obilních silech a velkokapacitních stájích zdejších zemědělských družstev, po nádherných rekreačních střediscích, tak mě napadá: Tohle všechno vytvářili lidé, kteří tady žijí a pracují. A nebýt toho, a lásky k jejich kraji, jak by to tady asi dneska vypadalo?

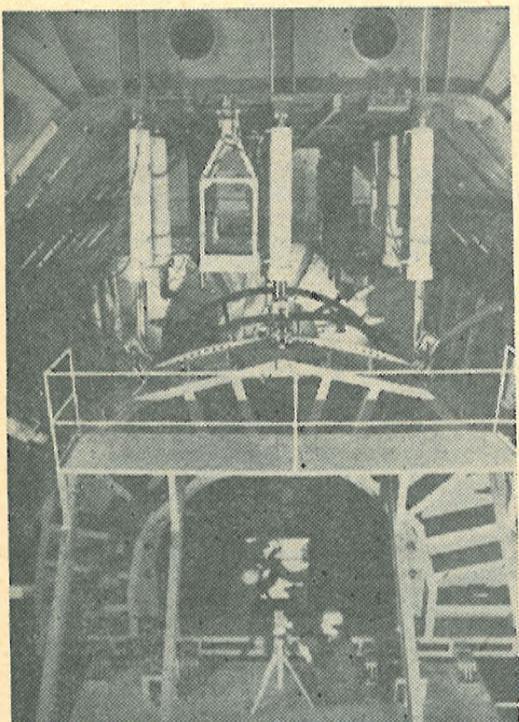

Prachovské skály — Madona

Karlov — lidová podkrkonošská dřevěná architektura

Snímky: LADISLAV CHMEL

V Hlavnom banskom ústave v Katowiciach

Pol'ská veda

Pred 40. rokmi poľská veda stala pred úlohou rekonštrukcie vojnou a okupáciou zničených vysokých škôl, vedeckých ústavov, ako aj vedeckých kádrov a odborníkov. Z jestvujúcich pred rokom 1939 — 603 vedeckých pracovísk boli nepoškodené iba 3 a úplne zničených bolo 357. Na druhý deň po oslobodení Lublina v r. 1944 povolali k životu prvú vysokú školu — Univerzitu M. Curie-Skłodowskej. V roku 1945 začali svoju činnosť univerzity a polytechniky v Krakove, Poznani, Lodži, Varšave a vo Vratislavi.

V roku 40-ročia PLR, vedecko-výskumný potenciál PLR má 73 ústavov PAV, 124 režortných inštitútov, 91 vysokých škôl, ako aj vedecko-rozvojových stredísk a laboratórií.

Poľská veda dosiahla v svetovom meradle mnohé významné výsledky o.i. v oblasti matematiky, teoretickej a výskumnej fyziky, ako aj v chémii.

Avšak to nič nemení na skutočnosti, že výsledky vedeckých výskumov si s ťažkosťami razia cestu do priemyslu, do každodennej praxe. V správe o stave poľskej vedy uverejnej pred dvomi rokmi... o.i. upozornili na nepokojný a nedôsledný systém riadenia vo sfére vedy, navrhujúc o.i. ustanovenie rady základných výskumov, ako aj výboru technického pokroku.

III. kongres poľskej vedy sa bude konáť na jeseň roku 1985. Predstaviteľia všetkých poľských vedeckých kruhov, ako aj celá spoločnosť, spájajú s ním veľké nádeje.

Poľskí archeológovia počas vykopávok na Blízkom východe

Hodnotné výsledky dosiahlo Poľsko o.i. v oblasti pestovania nových rastlín

Centrum lodnej techniky v Gdansku — skúmanie modelov lodi

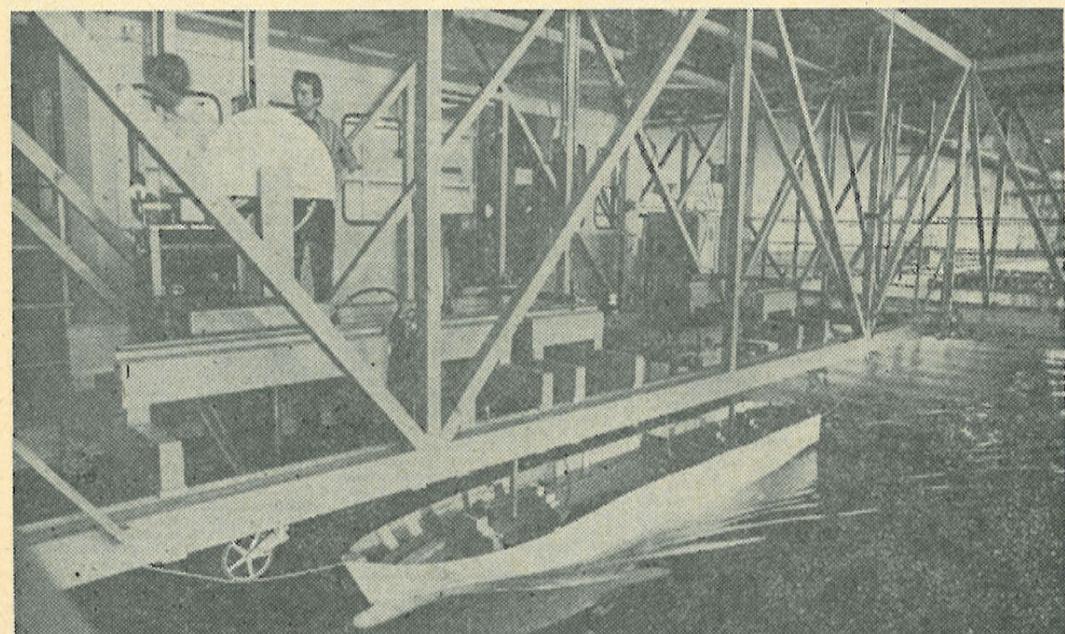
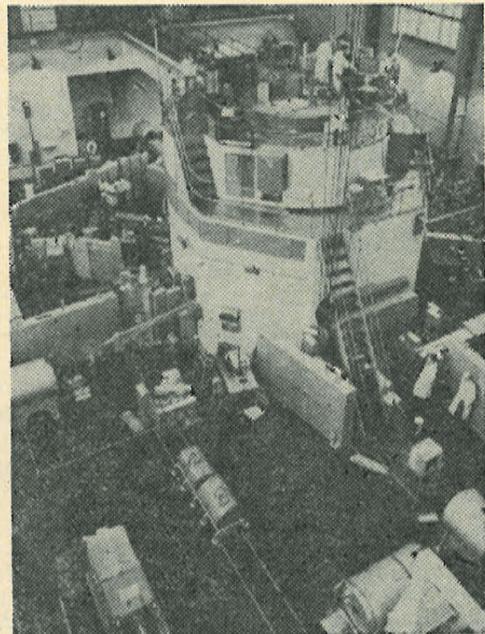

Foto: CAF

Jadrový reaktor Eva vo Swierku pri Otwocku

JÚLIUS LENKO

Jesenný dar

Nebo je ako olovo a cín.
Dni súmračné sa skoro k noci chýlia.
Však tysi' mi predsa bozkom horúcim
v takúto jeseň srdeč podpálila.

Sad ošarpaný. Člapčí z pokrovov.
Na medziach kýpte uschnutého býlia.
A tysi' ma predsa vôňou májovou
v takúto jeseň bola opojila.

Zem mlčí, trpi, mŕtva bezmála...
A tysi' mi predsa v takých clivých chvíľach
najväčší poklad žitia podala:
to lásku si mi v srdeč položila.

FRANTIŠEK BRANISLAV

V říjnu

Na říje jelenů v říjnu si vzpomenu,
kde soumrak ospalý dopadal na skály
horského hřebenu. Lesy se černají
a vody do dálky spěchaly z pramenů.
A větve u kmene chrastivě praskaly.

Stín k stínu uléhá, noc hvězdy obléhá.
Hou, jelen zatroubí v zeleném podloubí.
Mnoho cest proběhá, a neví, kterou by
unikal do doubi, kde řev se rozléhá.
Les, řeka bezbréhá, prochvěl se do hloubi.

Tma a noc šálivá je lesy děsivá,
je plna parohů! Jak dul by do rohu,
jelen se ozývá, když listí na hlohu
krvaví oblohu. Hřímí síla plodivá
a zemi rozrývá. Usnouti nemohu.

Kresba: Areta Fedaková

SLOVNÍK ŽIVOTA (II)

MUSIA, NEROZUMEJÚ, ZAPAMÄTATEĽNÝ

Niekedy sa stretneme s nesprávnymi výrazmi (tvarmi): musejú, nerozumia, zapamätateľné, hoci správne má byť (musia, nerozumejú, zapamätaťný). Omylu sa vyhneme, ak budeme postupovať takto: 1. pamätať — pamätajú, teda zapamätateľný; 2. rozumieť — rozumiem — rozumejú; 3. musieť — musím — musia.

ZOVŠEOBECNENÉ OBYVATEĽSKÉ A NÁRODNÉ MENÁ

V slovenčine, podobne ako aj v iných jazykoch, je pomerne veľké množstvo apelativ (všeobecných podstatných mien), ktoré pochádzajú z vlastných mien. Sú to zväčša názvy výrobkov, strojov, liekov, potravín a pod. a pišu sa s malým začiatoceným písmenom, napr. škoda, praga, tatra, moskvič, penicilín, eidam, ementál, tokaj, detva, havana, kuba atď. V našej poznámke sa však chceme zaoberať apelativami utvorenými na základe pomenovaní národnov a obyvatelských mien. Pochádzajú z vlastných zemepisných názvov a patria k nim názvy typu Slovák, Čech, Moravan, Španiel, Talian, Indián, Bratislavčan a pod., ale o tom v nasledujúcom čísle.

POĽSKY

latryna
latyfundia
latynista
laubzega
laufer

SLOVENSKY

latrína
latifundie
latinár
lupienková pilka
bežec (v šachu)

vavrín
mat úspech

ČESKY

latrína
latifundie
latinář
lupenková pilka
běžec (šachová
figurka)
vavrín
sklízet úspechy

spozáč na

laurach
laur-
ka
laurowy
lawa
lawenda
laweta
lawina
lawirovač
lazaret
lazaretowy
lazur
lazurowy
ląd
ładować
lebioda
lec (legnac)
lecieć
leciutki
leciwy
lecznica
lecznictwo
leczniczy
leczyć (się)
ledwie
legalizować
legalny
legar
legenda
sklízet úspechy

upokojiť sa s

dosiahanutým
ozdobný listový
papier
vavrinový
láva
levanduľa
lafeta
lavína
lavírovať
lazaret
lazaretný
azúr; obloha
blankytný
pevnina
pristávať
lebeda
łahnút (si)
letieť
łahučký
starší, v rokoch
liečebný ústav
zdravotníctvo
liečebný, liečivý
liečiť (sa)
ledva, sotva
legalizovať
legálny, zákonný
podstavec
legenda
legendárny

spokojit se s dosa-

vadními úspěchy
ozdobný dopisní
papír
vavřínový
láva
levandule
lafeta
lavína
lavírovat
lazaret
lazaretní
lazur; obloha
blankytný
pevnina
přistávat
lebeda
lehnot
letěti
lehounký, lehoučký
letitý, starý
léčebný ústav
zdravotníctví
léčebný, léčivý
léčit (se)
sotva
legalizovat
legální, právní
podstavec
legenda
legendární

KUŽELOVCI Z NEDECE

Ich životné osudy sa úzko spájajú s existenciou a činnosťou miestnej skupiny našej Spoločnosti v Nedeci. Nie je vôbec nadsádzkomu napísť tak o rodine, ktorá krajanskému hnutiu venovala celé svoje srdce a obetavo i nezášne pracovala od začiatku v jeho prospech. Nazývajú sa KUŽELOVCI a bývajú v Nedeci za vodom na úpäti strmého kopca, ktorý sa od severozápadu majestátne vypina nad obcou.

Hľava rodiny Michal Kužel sa narodil 12. novembra 1913 v roľníckej krajanskej rodine. V Nedeci skončil základnú školu počom zostal doma pomáhať na rodičovskom gázodvstve. Keď mal 24 rokov oženil sa s o šesť rokov mladšou krajankou Helenou, rodenou Blahutovou. Bolo to pohnuté obdobie, bližila sa druhá svetová vojna a v roku jej vypuknutia sa im narodilo prvé dieťa, dcéra Irena. Zväčšená rodina a vôbec ľahké časy spôsobili, že sa Michal Kužel musel obzerať za dodatočným zárobkom. V roku 1940 začal pracovať ako cestár a v tomto zamestnaní vytrval do konca vojny.

Prvé povojnové roky neboli ľahké. Kraján Michal Kužel, ktorý zostal bez práce, začal spolu s manželkou opäť hospodáriť na neveľkom rodičovskom gázodvstve. A keď sa zdalo, že sa život vrátil do normy, že môžu spokojne nažívať, prišiel úder, najmenej očakávaný. Istej novembrovej noci 1946 sa v dome Kuželcov zjavila banda, jedna z tých, ktoré v tom čase šarapatili na Podhali. Vyrabovala im gázodvstvo, zobraťa a potom zavraždila otca Michala, ktorý sa nikdy neskryval so svojim krajanským zmyslením.

Otcova smrť nezljomila krajana Kužela. Len čo začinali vznikať podmienky pre rozvoj krajanského hnutia, spolu s niekoľkymi ďalšími krajancami sa aktívne zapojil do príprav

pre zorganizovanie miestnej skupiny KSČaS. A tak nie div, že na zakladateľskej schôdzi ho krajania zvolili hned za podpredsedu MS. O týchto prípravach takto spomína:

Schádzali sme sa po domoch. Potom sme chodili za krajanmi a rozprávali sa s nimi o potrebe založenia krajanskej organizácie. Keď sme sa presvedčili, že väčšina je za, určili sme napokon dátum prvej schôdzky, ktorá sa mala konáť u krajana Jána Kapolku. Ja som vtedy pracoval v obecnom výbere, ktorý spisoval a dával do poriadku pozemkové záležitosti v obci. Pamäťam sa, že v deň schôdzky sme mali mimoriadne veľa práce a nemohli sme sa dočakať chvíle, keď sa začne rokovať. Aby sme sa neoneskorili, všetky stránky pozvané na tento deň sme vybavili v rekordnom tempe...

Uplývali roky a v rodine Kuželcov prišli ďalšie dve dcéry — Anna a Helena. Pribudli tiež ďalšie povinnosti a starosti o výchovu detí. Ani to neodtiahlo Michala Kužela od krajanského diania, v čom ho verne sprevádzala manželka Helena, ktorá bola členkou MS od jej vzniku. No nielen to. Keď v roku 1950 vznikol v Nedeci divadelný krúžok, bola jednou z prvých, ktorá sa doň zapísala, hoci v domácnosti a pri opatere detí malá dosť práce.

Učinkovala viac rokov. Krajania v Nedeci, ale aj v iných obciach mohli ju vidieť v takých hrách ako Matka, Pytláková žena, Statky zmätky, Ženský zákon, Kubo, Pytačky a ďalšie. Spolu s nedeckým krúžkom vystupovala i na Slovensku v Martine, na slovenskej Orave a inde.

Medzitým na ďalších volebných schôdzkach krajania opäť zverili funkciu podpredsedu MS Michalovi Kuželovi. Svojou obetavosťou, iniciatívou a serióznym prístupom ku krajan-

skej práci si ziskal všeobecnú úctu a autoritu a tak nie div, že keď sa skončilo najbližšie volebné obdobie ho jednohlasne zvolili za predsedu miestnej skupiny. Túto funkciu plní už vyše 25 rokov. Plní ju popri svojom zamestnaní cestára, do ktorého sa vrátil v r. 1953 a vykonával ho do r. 1978, kedy prešiel na zaslúžený dôchodok.

Manželia Kuželovci ako praví Slováci sa svoje národné povedomie a záujem o krajanskú prácu snažili vstriepti aj svojim deťom. Všetky, samozrejme, chodili do slovenskej školy a najmladšia Helena, ktorá zrejme zdedila po matke ochotnícke záľuby, už od najmladších dievčenských rokov začala pôsobiť v miestnom folklórnom súbore. Učinkovala v ňom, podobne ako matka, aj potom, keď sa vydala a mala na starosti dvoje malých detí — Iwonku a Paulinku.

V dome krajanov Kuželcovcov si každý návštěvnik musí hned všimnúť na stene kalendár Života a na Čestnom mieste starostlivo poukladané výtlačky našho časopisu. Všetci sú jeho horlivými čitateľmi a kraján Kužel na dôvažok obetavým propagátorom. Každý rok na jeseň zbiera predplatné a tak o. i. vďaka nemu má Život v Nedeci vyše 200 odberateľov.

Text a foto: JÁN SPERNOGA

SLOVENSKÉ DETI VO VARŠAVE

„Cezar“, kde boli ubytovaní so skupinou 326 polských detí.

S programom ich pobytu ktorý bol zameraný na spoznávanie Varšavy a jej historických a kultúrnych pamätiadností, nás podrobne oboznámila vedúca strediska Janna Sadowska — pracovníčka varšavskej cestovnej kancelárie. Ale o jeho realizácii a všednom dni vo Varšave nám porozprávali

vychovateľky Mária Kirschnerová — zdravotná sestra a Marta Krchová — učiteľka a samotní mladí rekreanti.

— Boli sme prekvapení najmä tým, čo vo Varšave za štyridsať rokov od vojny urobili. Najväčší dojem na nás spravilo Staré mesto a Wilanów. Problémy s dorozumievaním sme skoro nemali, keďže dosť dobre po polsky rozumieme. Páči sa nám tu a hlavne, že nám žičí počasie.

Dvanásťročnému Romanovi Poliakovi a štrnásťročnému Róbertovi Gallovi utkeli v pamäti zoologická záhrada a letisko. Kamáratia sa s polskými deťmi, ale najviac ich zblížili vzájomné futbalové turnaje.

Zasa 14-ročná Jana Baranková a 12-ročná Gabika Janšová si pochvalujú historické pamiatky a samozrejme polských chlapcov. Všetci by sa sem chceli ešte dakedy vrátiť.

Deň začínajú rozvojčkou a končia hodnotením zážitkov a ukladaním programu na nasledujúci deň. S pobytom sú spokojní, ved' okrem každodenných výletov po Varšave majú čas aj na športové hry, zábavu, diskotéky, kino, divadlo a zúčastňujú sa ja rôznych súťaží napr. kresliarskej, ako aj spoznávajú nových priateľov.

Ukázalo sa teda, že aj prázdniny vo veľkomeste môžu byť príjemné a dať deťom veľa nevšedných zážitkov.

Na základe medzištátnej dohody medzi Poľskom a Československom, tohoročne letné prázdniny strávilo v PIER 15 tis. detí z ČSSR a ok. 31 tis. poľských detí bolo na rekreácii v Československu, z čoho 800 detí z Nowosądzského vojvodstva.

Vo Varšave sme stretli 42-člennú skupinu slovenských detí zo Žiliny a okolia, ktoré sem prišli na dvojtýždňový rekreačný pobyt (16.—30.augusta) v rámci spolupráce Závodov pre opravu železničiarskeho parku z Nového Sącza a Traťovou dištančiou zo Žiliny. Navštívili sme ich spolu so splnomocnencom Slovenskej Ústrednej rady odborov pre pionierske tábory čs. detí v Poľsku, ing. Milanom Petrom v študentskom domove

Mladí Žilinčania so svojimi vychovávateľkami pri internáte Cezar vo Varšave

Foto: J.Š.

Cestná stráž

Zdar, hasiči! — Veliteľ vojvodského zväzu hasičských zborov plk. Józef Strojny pri prehliadke nastupených zborov.

Ešte raz o sviatku...

Na želanie našich čitateľov z Tribša sa ešte raz vraciame k otvoreniu hasičského domu (pisali sme o tom v Živote č. 8, na str. 11) a prinášame niekoľko fotografických záberov z tejto pre Tribšanov významnej udalosti. Pripomeňme, že hasičský dom otvorili 3. júna t.r.

Snímky: DOMINIK SURMA

Tribšanské dievčatá sa v tento deň vyobliekali do krojov, žiaľ, nie do spišských. Žeby sa v babičkíných truhľach skutočne nenašli staré tribšanské „kartunky“.

Krajanské stretnutia. Na snímke: kr. František Pleva, podpredseda MS KSCas vo Fridmane (zľava) a kr. Andrej Vaksmanský, predseda tribšanskej MS KSCas. Na pretras prišli určite aj otázky našej Spoločnosti.

Tribšanski hasiči si na slávnosť „požičiali“ dychovku z Vyšných Lapšov, ktorá hrala pod taktovkou Alojza Grigláka

ORGANIZAČNÁ KRONIKA

POKRAČOVANIE Z PREDOSLÉHO ČÍSLA

Na pozvanie Matice slovenskej 20-členná skupina odbojárov zo Spiša a Oravy bola v dňoch 10.–16. novembra 1980 na zájazde na Slovensko. Naši krajania navštívili Bratislavu, Banskú Bystricu, partizánsku obec Baláže, Tatranskú Lomnicu, Štôbské Pleso a Duklu a stretli sa s vedúcimi predstaviteľmi Matice slovenskej (1/81, str. 3).

Predsedníctvo ÚV KSČaS na svojom zasadnutí 16. novembra 1980 prerokovalo návrhy predložené na I. pléne a ustálilo spôsob ich realizácie. Okrem toho sa zaoberala otázkami aktivizácie ochotníckych súborov, nutnosti rozšírenia výuky slovenčiny na školách a propagácie KSČaS v masovokomunikačných prostriedkoch, (12/80, str. 10).

Na pracovnej porade v klubnej OV KSČaS v Zelove dňa 9. decembra 1980 bol dohodnutý termín kurzu českého jazyka pre zelovských krajanov, zorganizovaný v spolupráci s Československým kultúrnym a informačným strediskom vo Varšave (2/81, str. 10).

21. decembra 1980 sa z Jablonky konala pracovná porada aktívov KSČaS z Oravy a Spiša, na ktorej sa prítomní oboznámili s realizáciou návrhov prihlásených na II. plenárnom zasadnutí ÚV, určili zloženie odbojárskej komisie a komisie pre otázky žien (2/81, str. 10).

Zelovskí krajania sa na záver roka streli na výročnej členskej schôdzi, na ktorej zhodnotili činnosť v uplynulom období a schváliili plán opravy klubovne a program práce na rok 1981 (2/81, str. 10).

Z iniciatívy OV KSČaS na Orave sa 28. decembra 1980 konala v Jablonke prehliadka oravských súborov a kapiel, na ktorej sa zúčastnili ochotníci MS z Malej Lipnice, Privarovsky, Kičor a detský súbor z Dolnej Zubrince (2/81, str. 10).

Z návštěvy československých pionýrů v Zelově. Přivítal je tehdejší predsedu OV KSČaS Jan Novák (zleva), zemřelý v roce 1982 Fto: J.S.

Výbor MS KSČaS v Novej Beli spolu s rodicovským združením zorganizovali 31. decembra 1980 krajanskú silvestrovskú zábavu, na ktorú pozvali najstarších členov Spoločnosti (2/81, str. 11).

Na záver roka 1980 sa v Miškolcove konalo stretnutie členov tamojšieho výboru MS KSČaS. Učastníci stretnutia sa rozhodli prestavať sídlo MS na nové miesto, prerokovali taktiež problematicu zabezpečenia predplatného Života na rok 1981 (2/81, str. 11).

V lednovom čísle 1981 byly otištény stanovy KSČaS (str. 11–12).

Schúze miestnej skupiny KSČaS v Kucové venujú těžkostem v kultúrnej a organizačnej činnosti se konala 18.I. Učastníci žiadají, aby na prišší schúzi prijel zástupce KSČaS (3/81, str. 11).

Porada predstaviteľov KSČaS (A. Chalupec, F. Kurnát, E. Kott) u námestka ministra osvety a výchovy Czeslawa Banacha ze dne 22.I. bola venujana vyučovanie slovenčiny na Orave a Spiši (3/81, str. 6).

Dne 25.I. sa v Černé Hoře u Jurgova konalo zasadnutie OV KSČaS na Spiši a aktívu miestnych skupin, venujúcej m. plnení návrhov 2. plenárneho zasadnutia ÚV KSČaS, schválení pracovného programu obvodu na rok 1981, vyučovanie slovenčiny, odbojárskym a organizačným záležitosťom (2/81, str. 8).

Na schúzi v Tribši dne 1.II. s účasťou aktivistov Spoločnosti a rodicov školních dětí se jednalo o zlepšení práce MS (4/81, str. 11).

Dne 3.II. sa konala porada predstaviteľov KSČaS s vedoucím administratívnym oddelením VV PSDS v Novém Sáczi a predstaviteľmi vojvodských orgánov Stanislawem Kutou o komplexném vyriešení otázk spojených s vyučovaním slovenčiny (3/81, str. 6; stanisko vojvodských orgánov bolo uvedeno v č. 4/81, str. 2).

Na poradie vojvodských a obecných kultúrnych pracovníkov s rečiteľom oddelení kultury a umenia vojvodského úradu v Novém Sáczi Ireneuszom Wrześniem a krajanským aktivom dne 13.II. sa projednávaly otázky realizácie návrhov a požadaviek KSČaS v kultúrnej oblasti (3/81, str. 8–9); další rozhodnutie oddelení kultury a umenia bolo uverejnené v č. 4/81, str. 3).

Počas otvorenia klubovne MS KSČaS vo Vyšných Lapšoch. Foto: J.S.

V klubovni v Nové Belé se 14.II. konaly tradičné drátky peří s venkovskou muzikou a vyprávěním veselých historek (3/81, str. 3).

V obecním kulturním stredisku v Jablonce se 19.II. konala porada predstaviteľov obce a KSČaS venujúcej plnení návrhov a požadaviek 2. plenárneho zasadnutia ÚV KSČaS (4/81, str. 10).

Ve dnech 21.–22.II. divadelní kroužek MS v Nedeci predvedl na dvou představeních hru sovětského dramatika O. Kolomyje Faraoni (3/81, str. 9).

Mistropredseda celostátního výboru Jednotné národní fronty Wit Drapich se 25.II. setkal s delegací KSČaS (3/81, str. 2).

Dne 14.III. zasedalo predsedníctvo ÚV KSČaS v Krakově (5/81, str. 10).

3. plenárne zasadnutie ÚV KSČaS v Krakově se konalo 15.III. Hlavním námietkom zasadnutia bolo hodnocenie realizácie návrhov a požadaviek 2. plenárneho zasadnutia ÚV, zaslanych ústredním orgánom ve Varšavě, vojvodským orgánom v Novém Sáczi a Piotrkowě a meste Krakově (4/81, str. 3, usnesení v č. 5/81, str. 8–9).

Pracovní schúze výboru MS v Tribši s účasťou rodicov školních dětí ze dne 10.V. bola venujana organizačnej a kulturnej činnosti MS, zejména obnovení vyučovania slovenčiny v miestnej základnej škole (7/81, str. 10).

Členská schúza OV KSČaS v Zelove venujúcej plnení plánu a požadaviek týkajúcich sa práce klubovny a organizace sa konala 10.V. (6/81, str. 10).

V Nowém Targu sa 12.V. sešli učitelia slovenčiny vyučujúci tohto predmetu v základných školach na Spiši a Orave a v lyceu v Jablonce. Přítomní boli zástupce kurátora osvety a výchovy v Novém Sáczi mgr. Mieczysław Pacholarz, inspektori ku-

ratoria a predstaviteľ KSČaS (6/81, str. 6).

Tradičné „ohrávání májú“ na Spiši v Nové Belé, Nedeci, Tribši a Fridmaně bolo usporiadáno 7.VI. (7/81, str. 10).

Ve dnech 20.VI.–21.VI. se konal pastierský svátek na Oravě v Horní Zubrici a Jablonce (7/81, str. 8–9).

Na folklórnych slavnostech Detva 81 na Slovensku ve dnech 20.VI.–13.VII. vystoupil soubor krajanů z miestnej skupiny v Nedeci se „Spišskou svatbou“ (9/81, str. 8–9).

VI. soutěže české a slovenské písni ve Ustroni ve dnech 15.–18.VII. se zúčastnil Andrzej Tranda, reprezentující zelovský obvod KSČaS; porota mu udělila zvláštní cenu za popularizaci slovenského folklóru (9/81, str. 10).

Dne 27.IX. byla slavnostně otevřena klubovna miestnej skupiny ve Vyšných Lapších (9/81, str. 2–3).

Po dvojmesačnej prestávke spôsobenej zavedením vojnového stavu dňa 13. februára obnovila svoju pôsobnosť Kultúrna Spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.

2. marca začala pracovať po vyše dvojmesačnej prestávke aj redakcia Život.

Pri príležitosti otvorenia kultúrneho domu sa 14. februára v Nedeci uskutočnilo tradičné podujatie — Spišská zima, ktorého sa zúčastnili dva súbory KSČaS z Nedeca a Kacviny. (5/82, str. 11)

Choreografického kurzu v Moravanech pri Piešťanoch sa v dňoch 1.–13. marca zúčastnili kr. Z. Bogačíková a E. Mišinec. (6/82, str. 6)

V Zelove sa 28. marca konala schôdza OV KSČaS, na ktorej krajania zvolili za nového predsedu obvodného výboru kr. Z. Jersaka. (5/82, str. 10)

V sídle Ústredného výboru v Krakove sa 4. apríla konala porada aktivistov KSČaS, počas ktorej rokovali o aktuálnej si-

tuáciu Spoločnosti a jej úlohach v najbližšom období. (5/82, str. 9)

*
24. apríla sa v Jablonke konala schôdza OV KSČaS na Orave. (7/82, str. 10)

*
25. apríla zasadal v Krakove Ústredný výbor KSČaS na svojom piatom plenárnom zasadnutí, na ktorom bol prejednaný široký okruh otázok, čo sa odrazilo v prijatom uznesení (5/82, str. 2, 3, 9)

Miestne skupiny KSČaS v Nedeči, vo Vyšných Lapšoch a Krempachoch navštívili 18. júna miemoriadny a splnomocnený veľvyslanec ČSSR Jindřich Rehořek a generálny konzul ČSSR Michal Malý v sprievode zástupcov KSČaS. (8/82, str. 3, 12)

*
Pastierskeho sviatku na Orave sa v dňoch 19. a 20. júna zúčastnila kapela Vengrínovcov, ktorá reprezentovala MS KSČaS z Veľkej Lipnice. (9/82, str. 11)

17. ročníka Folklórnych slávností v Detve (9.-11. júl) sa zúčastnili ochotníci z nedeckej MS KSČaS s programom Stavanie a ohrávanie májov. (9/82, str. 8-9)

*
V Jablonke sa 25. júla zišli na stretnutí krajaní študenti zo stredných a vysokých škôl na Slovensku. (9/84, str. 10)

Dňa 14. augusta sa v Jablonke stretli predstavitelia KSČaS s zástupcami dolnokubínskeho okresu a prerokovali otázky realizácie kultúrnej spolupráce. (10/82, str. 11)

*
15. augusta zasadalo v Krakove Predsedníctvo UV KSČaS, ktoré schválilo program osláv 35. výročia Spoločnosti, prijalo taktiež rezignáciu z pracovných povinností tajomníka kr. A. Andrásaka.

*
Dňa 19. augusta sa v klubovni v Zelove konala schôdza OV KSČaS, na ktorej krajania prediskutovali program osláv 35. výročia KSČaS a organizačné záležitosti. (12/82, str. 11)

*
Na rekreácii v pionierskom tábore v Staré Bystrici, ktorú zorganizovala Matica slovenská, bolo v dňoch 11.-25. augusta 15 krajaní detí zo Spiša a Oravy. (10/82, str. 10-11)

*
Folklórny súbor MS KSČaS z Malej Lipnice vystupoval v dňoch 28.-29. augusta na Podhráckych folklórnych slávnosťach v Zuberci. (11/82, str. 11)

Z iniciatívy stranických a mestských orgánov Zelova, obvodného výboru KSČaS a požiaríkov sa začali 5. septembra v Zelove oslávy 35. výročia KSČaS. Zúčastnili sa jej aj hostia z čs. veľvyslanectva. (9/83, str. 2)

*
Obvodný výbor KSČaS na Orave zorganizoval v Dolnej Zubrici slávnosť pri priležitosti 35. výročia KSČaS, ktorá sa konala 25. septembra. (11/82, str. 10)

*
Rozhodnutím náčelníka Mestského úradu Kraków-centrum zo dňa 20. októbra Ústredný výbor KSČaS dostal nové sídlo v strede Krakova na ulici Zygmunta Augusta 7. (12/82, str. 3)

V období od 24.-28. októbra bola v Československu na pozvanie Matice slovenskej skupina bývalých účastníkov SNP, obojárov zo Spiša a Oravy, členov KSČaS. (1/83, str. 24)

*
Koncom októbra sa v Katovičiach konala volebná schôdza MS KSČaS, na ktorej krajania diskutovali o širšej a aktívnejšej pôsobnosti MS v Sliezku a na záver zvolili nový výbor miestnej skupiny. (1/83, str. 25)

*
3. novembra sa v tlačovej kancelárii vlády konalo stretnutie predstaviteľov tlače spoločnosti národnostných menších s tlačovými tajomníkmi Ministerstva osvety a výchovy a Ministerstva vedy, vysokých škol a techniky. (12/82, str. 3, 12)

*
Na pozvanie Matice slovenskej sa v doňch 11.-14. novembra zúčastnilo 34 krajaní detí z Oravy a zo Spiša zájazdu po Slovensku. (12/82, str. 8-9 a 1/83, str. 24-25)

*
Výbor MS KSČaS z Novej Belej usporiadal 27. novembra jubilejný večierok pri priležitosti 35. výročia KSČaS, počas ktorej najzaslúžilejším krajanom odovzdali vyznamenania. Slávnosti sa zúčastnili členovia Predsedníctva UV KSČaS, ktoré v tento deň zasadalo v Novej Belej. (1/8, str. 16-17)

*
V Zelove sa 4. decembra konala slávnosť pri priležitosti 180. výročia príchodu Čechov do Zelova a 25. výročia vzniku zelovskej skupiny KSČaS, ktorej sa zúčastnili hostia z čs. veľvyslanectva a Čs. kultúrneho strediska vo Varšave. (1/83, str. 8)

*
Vďaka úsiliu KSČaS sa v základných školách v Tribši a Lapšanke začal od 10. decembra vyučovať slovenský jazyk. (12/82, str. 10)

Ústredné oslavu 35. výročia KSČaS sa konali 30. januára v Krempachoch. Zúčastnili sa ich

Z vystúpenia novobelských divadelníkov v Jurgove.

Snímky: J.S.

Záber z vystúpenia divadelného krúžku MS KSČaS z Podvlnka
Foto: DS

prévodových orgánov v Nowom Sączu, hostia z Matice slovenskej a široký krajaní aktív zo Zelova, Oravy a Spiša. (2/83, str. 16-17, 22)

*
V Zelove sa 2. februára konala záverečná slávnosť pri priležitosti 180. výročia príchodu Čechov do Zelova za účasti predstaviteľov čs. veľvyslanectva a hostí vojvodských a mestsko-gminných stranických a administratívnych orgánov. Slávnosť sprevádzili vystúpenia speváckych zborov starších krajanov a mládeže. (4/83, str. 24)

*
Na koledníckom karnevale v Bukowinie Tatrzańskiej 5. februára úspešne vystúpil súbor KSČaS z Malej Lipnice. (4/83, str. 24)

*
V Nedeči sa 13. februára konalo kultúrne podujatie Spišská zima, ktorého sa zúčastnili súbor KSČaS z Nedece, Kacvín a Novej Belej. (4/83, str. 24)

*
Choreografického kurzu v Moravanech pri Piešťanoch sa v dňoch 19. februára do 3. marca zúčastnila 7 členná skupinka krajanov a krajaniek zo Spiša a Oravy. (4/83, str. 24)

*
27. februára sa v Krakove konalo zasadanie Predsedníctva UV KSČaS venované organizačnej činnosti Spoločnosti a podujatiám v najbližšej budúcnosti. (3/83, str. 24)

*
28. februára umrel zaslúžený aktivista nášho krajaního hnutia, kraján Ján Kovalík. (4/83, str. 24)

*
V Novej Belej sa 12. marca konala obvodná schôdza na Spiši

za účasti zástupcov OV, predsedov MS, obojárov a predstaviteľov UV, ktorá bola venovaná činnosti OV, volebnej kampani v MS a obojárskym otázkam. (4/83, str. 8)

*
13. marca v Jablonke na schôdzi OV KSČaS na Orave rokovali krajania o volebnej kampani v MS, činnosti OV a obojárskych záležitostach. (4/83, str. 8)

*
20. marca prvýkrát v novom volebnom období zasadal výbor MS v Tychách. Na schôdzi krajania diskutovali o pláne práce, registráciu MS a novom sídle. (5/83, str. 25)

*
Na výročnej volebnej schôdzi MS KSČaS v Novej Belej krajania zhodnotili činnosť v min. volebnom období, zvolili nový výbor a stanovili si úlohy pre nasledujúce volebne obdobie. (5/83, str. 25)

*
20. marca sa v klubovni KSČaS konala výročná volebná schôdza miestnej skupiny v Krempachoch, počas ktorej krajania zhodnotili činnosť v min. volebnom období, zvolili nový výbor a delegátov na zjazd a obvodnú schôdzku a vytyčili úlohy pre nastávajúce obdobie. (6/83, str. 24)

*
Výročná volebná schôdza v Lapšanke sa konala 17. apríla. Počas zasadania najzaslúžilejší krajania obdržali vyznamenania. (6/83, str. 24)

*
17. apríla sa v klubovni KSČaS vo Vyšných Lapšoch konala výročná volebná schôdza. Popri volbách najviac pozornosť venovali krajania dokončeniu výstavby klubovne MS. (6/83, str. 24)

*
Na výročnej volebnej schôdzi v Nedeči 24. apríla účastníci prerokovali o.č. činnosť MS na kultúrnom úseku, organizačnú prácu s krajanmi a odovzdali vyznamenania najzaslúžilejším členom. (6/83, str. 25)

*
Nový výbor MS a delegátov na zjazd i obvodnú schôdzku zvolili krajania v Kacvíne 24. apríla. Prerokovali taktiež otázky organizačnej i kultúrnej práce. (6/83, str. 25)

*
Na výročnej volebnej schôdzi MS v Čiernej Hore (1) dňa 8. mája krajania predložili konkrétnu návrhu na zlepšenie práce MS a navrhli založiť hudobnú kapelu. (7/83, str. 24)

POKRAČOVANIE NA STR. 20

„Tak já vám povím,” pravil pan Kubát, „co se mně letos v létě stalo.

Byl jsem na letním bytě, jak už ty letuji jsou: bez vody, bez lesa, bez ryb, vůbec bez všeho; ale zato je tam silně zastoupená lidová strana, okrašlovací spolek s čilým jednatelem, perlářský průmysl a poštovní úřad se starou a nosatou poštmistrovou; zkrátka je to tak jako všude jinde. Tedy když jsem se tam asi čtrnáct dní oddával blahodárným a hygienickým účinkům té něčím nerušené nudy, začal jsem větrit, že mne mají místní klepny a vůbec veřejné mínení nějak v prádle. A protože mé dopisy mně docházely nápadně dobře zalepené, až se celá obálka na rubu zrovna leskla arabskou gumou, řekl jsem si: „Aha, někdo otvídá mou poštu; hrom do té poštistrovské báby!” To víte, tihle poštáci prý dovedou rozlepit každou obálku. Počkej, řekl jsem si; a už jsem seděl a začal jsem svým nejúhlednejším písmem psát: Ty strašidlo poštistrovské, ty nosatá fuchtile, ty kometo, ty treperendo zvědavá, ty zmije, ty rašple, ty ježibabo a tak dále, s úctou veškerou Jan Kubát. Poslouchejte, tahle čeština je bohatá a přesná řeč; jedním dechem jsem na ten papír vysypal čtyřiatřicet výrazů, kterých může přímý a počestný muž užít vůči každé dámě, aniž by se stal osobním nebo dotérným; pak jsem to spokojeně zlepil, napsal jsem na obálku svou vlastní adresu a jel jsem do nejbližšího města dát to do schránky. Den nato běžím na poštu a strčím s nejlibznějším úsměvem hlavu do okénka. „Paní poštistrová,” povídám, „není tady pro mne nějaký dopis?” „Já vás budu žalovat, vy ničemo,” zasírala na mne paní poštistrová s tím nejstrašnějším pohledem, jaký jsem kdy viděl. „Ale paní poštistrová,” povídám ji soucitně, „snad jste nečetla něco nepřijemného?” A pak jsem raději ujel.

„To nic není,” pravil kriticky pan Holan, vrchní zahradník Holbenovy zahrady. „Tahle leště byla příliš jednoduchá. Já bych vám mohl povídат, jak jsem naličil na toho zloděje kaktusů. To víte, starý pan Holben je náramný kaktusář, a jeho sbírka kaktusů, já nelžu, může mít cenu tří sta tisíc, když nepočítám unikáty. Na to si starý pán pečí, aby ta sbírka byla veřejně přístupná. Holane, říká, to je ušlechtilá záliba, to se má v lidech živit. Ale já si zas myslím, když nějaký malý kaktusář vidí, řekněme, takového zlatého Grusona za dvanáct stovek, tak ho jen zbytečně bolí srdce, že ho nemá. Ale když to starý pán chce, nu dobrá. Ale tuhle vlnu jsme začali pozorovat, že se nám ztrácejí kaktusy; a to ne nějaký ty naoko, co kdeko chce mít, ale zrovna takové ty speciality; jednou to byl Echinocactus Wislizenii, podruhé Graessnerii, jak jedna Wittia, import přímo z Kostariky, pak jedna species nova, kterou poslal Frič, potom jeden Melocactus Leopoldii, unikát, který nikdo v Evropě neviděl už přes padesát let, a nakonec Pilocereus fimbriatus ze San Dominga, první kus, který kdy přišel do Evropy. Poslouchejte, ten zloděj musel být nějaký znalec! — To nemáte ponětí, jak starý pán zuřil. „Pane Holbene,” říkám mu, „jednoduše své skleníky zavřete, a bude po ptákách.” — „A to zas ne,” křičel starý pán, „taková ušlechtilá záliba je pro všechny; musíte mně chytit toho prašivku zloděje; vyhodte hlášce, najměte nové, alarmujte policii a takové ty krámy.” To je těžká věc; když máme třicet šest tisíc hrniček, nemůžeme postavit ke každému jednoho hlídače. Tak jsem aspoň najal dva revírní inspektory od policie na pensi, aby dávali pozor; a zrovna tehdy se nám ztratil ten Pilocereus fimbriatus a zbyl nám po něm jenom důlek v písiku. Teda to jsem se dozrál a začal jsem pást sám po tom zloději kaktusů.

Abyste věděli, tihle praví kaktusáři, to je něco jako sekta dervišů; já myslím, že jimi místo fousů rostou ostny a glochidy, tak jsou do toho zažraní. U nás máme dvě takové sekty: Spolek kaktusářů a Sdružení kaktusářů; čím se od sebe liší, to nevím, — myslím, že jedni věří, že kaktusy mají nesmrtnou duši, kdežto druzí jim přinásejí krvavé oběti; ale zkrátka ty dvě sekty se navzájem

KAREL ČAPEK

Ukradený kaktus

nenávidí a pronásledují se ohněm a mečem na zemi i v povětrí. Teda já jsem si zašel k předsedům těch dvou sekt a ve vši důvěrnosti jsem se jich zeptal, nemají-li nějaké zdání, kdo by — třeba z té druhé sekty — ty Holbenovy kaktusy mohl ukrást. Když jsem jim řekl, které vzácné kaktusy se nám ztratily, prohlásili s největší určitostí, že teda je nemohl ukrást žádný člen té nepřátelské sekty, protože tam jsou jenom takoví svrabáři, hulaři a nezasvěcenci, kteří nemají ani ponětí, co je to takový Wislizeni nebo Grassner, nečku-li Pilocereus fimbriatus; a co se týče jejich vlastních členů, že ručí za jejich poctivost a ušlechtilost; že ti nejsou schopni něco ukrást, ovšem kromě nějakého toho kaktusu; ale kdyby někdo z nich takového Wislizena měl, že by ho jistě ukázal téměř ostatním k uctívání a náboženským orgiím, ale o tom jím, předsedům, není nic známo. Načež oba ti etichodní páni mně řekli, že kromě těchto dvou veřejně uznaných nebo trpěných sekt jsou ještě divoci kaktusáři, a ti prý jsou ze všech nejhorskí; to jsou ti, kteří se pro svou náruživost nemohli snést s těmi umírněnými sektami nebo vůbec holdují různým bludům a násilnostem. A tihle divoci kaktusáři prý jsou schopni všeho.

Když jsem tedy u těch dvou pánu nepochodil, vylezl jsem na takový pěkný javor v našem parku a přemýšlel jsem. Já vám říkám, nejlíp se přemýšlí v koruně stromu; tam je člověk tak jaksi odpoután, trochu se to s ním houpe a přitom se díváte na všechno z vyššího stanoviška; já myslím, že tihle filosofové by měli žít na stromech jako žluvy. A na tom javoru jsem si vymyslil takový plán. Nejdřív jsem si oběhl své známé zahradníky a povídám: Mladenci, nehnijou vám nějaké kaktusy? Starý pan Holben by je potřeboval na ty své pokusy. Takhle jsem sehnal pár marodů a přes noc jsem je nastrkal do Holbenovy sbírky. Dva dny jsem byl zticha, a třetího dne jsem dal do všechn novin tuhle zprávu:

„Holbenovy světoznámé sbírky ohroženy! Jak se dovidáme, byla velká část jedinečných Holbenových skleníků zachvácená novou a dosud neznámou chorobou, zavlečenou nejspíše z Bolívie. Nemoc napadá zejména kaktusy, probíhá po nějaký čas latentně a pak se projevuje jako hnilička kořenů, krčku a těla. Jelikož se zdá, že tato choroba je velmi nakažlivá a rychle se šíří dosud nezjištěnými mikrosporami, byly Holbenovy sbírky zavřeny.“

Asi deset dní potom — po těch deset dnech jsme se museli skrývat, aby nás kaktusáři neroztrhali samými dotazy — jsem poslal novinám druhou zprávu:

„Podáří se zachránit Holbenovy sbírky?

Jak se dovidáme, určil profesor Mackenzie z Kew chorobu, jež vypukla ve světoznámých Holbenových sbírkách, jako zvláštní tropickou plíseň (*Mallacorhiza paraguayensis* Wild.) a doporučil postříkovat zachvácené exempláře tinkturou Harvard-Lotsenovou. Dosavadní pokusy s tím lékem, které se nyní ve velkém měřítku provádějí v Holbenových sbírkách, jsou velmi úspěšné. Harvard-Lotsenův roztok lze dostat i u nás v tom a v tom závodě.“

Když tohle vyšlo, seděl už jeden tajný v tom závodě a já jsem se uvelebil u telefonu. Za dvě hodiny mně telefonoval ten tajný: „Tak, pane Holan, už ho tu máme.“ — Za deset minut jsem držel za límec takového malého človíčka a třepal jsem jím.

„Ale pane,“ protestoval ten človíček, „co se mnou třepete? Já jsem jdu jenom koupit do známou Harvard-Lotsenovu tinkturu —“

„Já vím,“ povídám mu, „jenže ona žádná není, tak jako není žádná nová nemoc; ale vy jste nám chodil krást kaktusy do Holbenovy sbírky, vy čerchmanský taškář!“

„Zaplat Pánbůh.“ vyhrkl ten človíček, „tak ona žádná taková nemoc není? A já jsem deset nocí nespal strachem, že ji dostanou mé ostatní kaktusy!“

Tak jsem ho za límec vynesl do auta a jel jsem s ním a s tím tajným do jeho kvarteru. Poslouchejte, takovou sbírku jsem ještě neviděl; ten človíček měl jediný kumbálek v podkroví ve Vysočanech, no, asi tři krátky metry, v koutě na zemi deku, sloleček a židli, a to ostatní byly samé kaktusy; ale jaké exempláře a v jakém pořádku, to teda aby člověk pohledal.

„Tak kterépak kousky vám ukradl,“ povídá ten tajný; a já jsem koukal na toho taškáře, jak se třese a polyká slzy. „Poslouchejte,“ řekl jsem tajnýmu, „on to nemá takovou cenu, jako jsme myslí; řekněte na direktci, že ten pán toho odnesl za padesát korun a že si to s ním vyřídím sám.“

Když tajný odešel, povídám: „Tak, přilečliku, nejdřív spakujte všechno, co jste si od nás odnesl.“ — Ten človíček vám mrkal, protože měl slzy na krajíčku, a řekl: „Prosím vás, pane, nemohl bych si to raději odsedět?“

„Nic,“ křičím na něho, „nejdřív musíte vrátit, co jste nám nakradl.“ — Tak on vám začal vybírat jeden hrneček po druhém a dával je na stranu; bylo jich asi osmdesát, — my jsme neměli ani ponětí, že nám toho tolik chybělo; ale nejspíš to odnášel už po dlouhá léta. Pro jistotu jsem se na něho rozhíkříl: „Co, tohle že je všechno?“

Tu mu vyhrkly slzy; vybral ještě jeden běloučký De Latii a jeden corniger, dal je k těm ostatním a vzlykl: „Pane, na mou duši, víc už jich od vás nemám.“

„To se ještě ukáže,” hromoval jsem, „ale teď mně řekněte, jak jste je od nás mohli odnášet.”

„To bylo tak,” breptal a přitom mu takhle skákal rozčileným ohryzek. „Já ... jsem si totiž vzal na sebe ty šaty...”

„Jaké šaty?” křičím já. Tu se vám začervenal samými rozpaky a koktal: „Prosím, ženské šaty.”

„Clovíčku,” divim se, „a proč zrovna ženské šaty?”

„Protože,” zajíkal se on, „prosím, takové obstarožní ženské si nikdo pořádně nevšímne, a pak” — dodával skoro vítězně — „to přece dá rozum, že nikdo nebude z něčeho takového podezírat ženskou! Pane, ženské mají všechny možné vášně, ale jakživý si nedělají sbírky! Viděl jste už někdy ženskou, která by měla sbírku známků nebo brouků nebo inkunabulů nebo takových věcí? Nikdy, pane! Ženské nemají tu důkladnost a — a takovou tu náruživost. Ženské jsou tak

děsně střízlivé, pane! Víte, to je ten největší rozdíl mezi námi a jimi: že jen my si děláme sbírky. Já si tak myslím, že vesmír je jenom sbírka hvězd; on je nějaký mužský Boh, a ten si dělá sbírku světů; proto jich je tak strašně mnoho. Hergot, kdybych já měl tolik místa a prostředků jako on! Víte, že si vymýslím nové kaktusy? A v noci se mi o nich zdá; třeba takový kaktus, který má zlaté vlasy a hořcové modré květy — já jsem ho nazval Cephalocereus nymphae aurea Racek; já se totiž jmenuju Ráček, račte vědět; nebo Mamillaria columbrina Racek-pane, tady jsou takové zázračné možnosti! Kdybyste věděl —

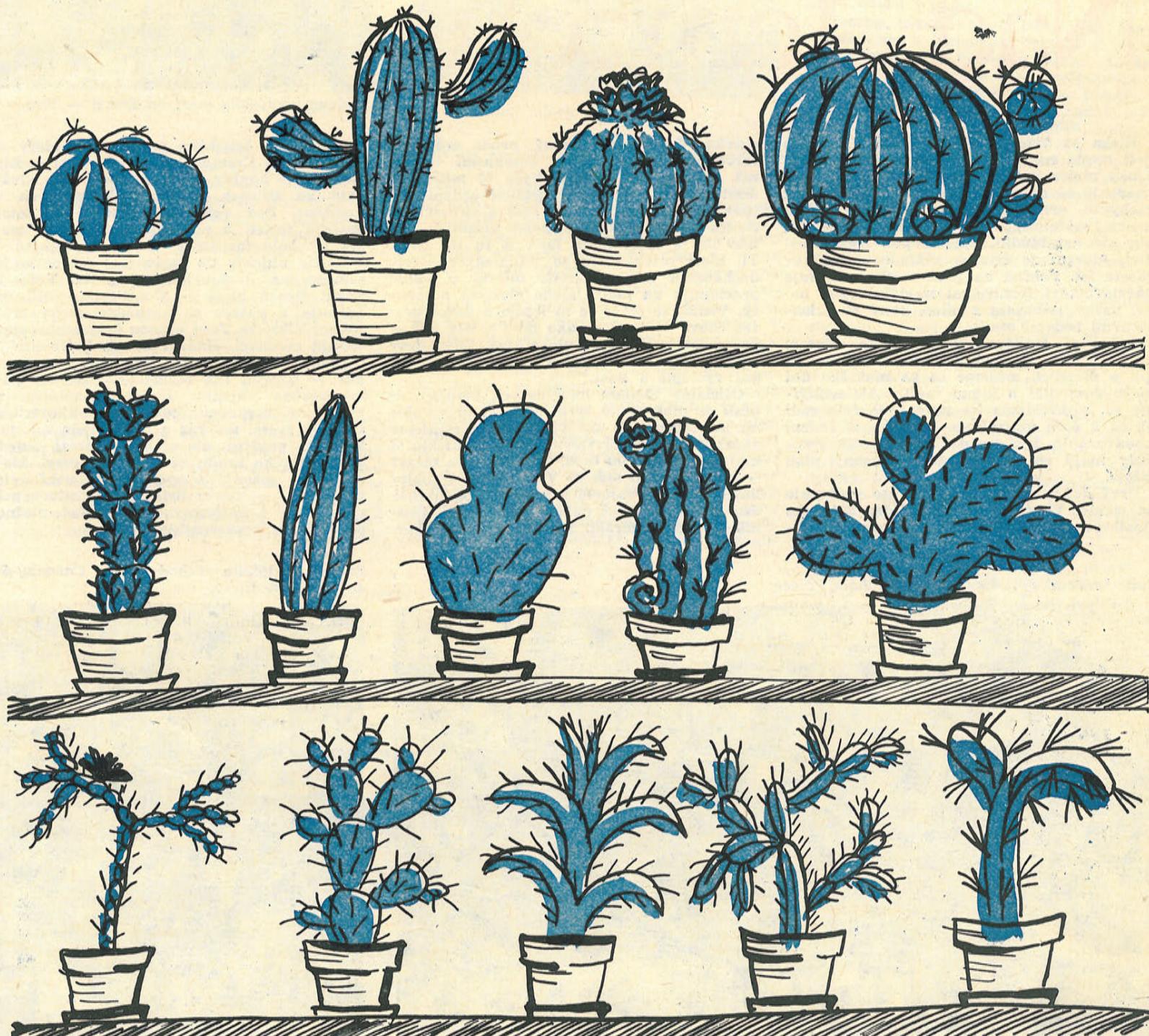
„Počkejte,” přerušil jsem ho; „a v čem jste ty kaktusy odnášel?”

„Prosím za řadry,” řekl stydlivě. „Ono vám to fakt krásně píchá.”

Poslouchejte, já už jsem neměl to srdece ty kaktusy mu vzít. „Víte co,” řekl jsem mu, „já vás dovezu k starému panu Holbenovi a

ten už vám utrhne obě uši.” — Lidi, to vám bylo, když ti dva se sčuchli! Celou noc zůstali ve skleníku, než obešli těch šestatřicet tisíc hrnečků. „Holane,” řekl mně starý pán, „to je první člověk, který dovede ocenit kaktusy.” A než uběhl měsíc, starý pan Holben s pláčem a žehnáním vypravil toho Ráčka do Mexika, aby tam sbíral kaktusy; oba svatosvatě věřili, že tam někde roste Cephalocereus nymphae aurea Racek. Do roka jsme pak dostali takovou divnou zprávu, že pan Ráček tam zahynul krásnou a mučednickou smrtí. Přišel tam nějakým Indiánům na jejich posvátný kaktus Čikuli, který je, abyste věděli, vlastní bratr Boha Otce, a bud' se mu nepoklonil nebo jej dokonce ukradl; zrádka milí Indiáni pana Ráčka svázali a posadili ho na Echinocactus visnaga Hooker, který je veliký jako slon a posetý ostny dlouhými jako ruské bajonetky, následkem čehož náš krajan, odevzdán ve svůj osud, vypustil duši. Tak to je konec zloděje kaktusů.

Kresba: Areta Fedaková

Budova britského parlamentu s charakteristickými vežami.

Slávny londýnsky most na Temži — Tower Bridge.

Nad Temžou

Rieka sa vrlošivo dvakrát otáča a takto delí mesto na časti podľa svetových strán. Linky metra pretínajúce sa pod zemou rozchádzajú sa na všetky možné strany. Ak raz zachytíte orientáciu a rozšifrujete systém metra, môžete „pochopiť“ Londýn natoľko, aby ste nezablúdili. Samozrejme musíte vedieť, ktorým zo štyroch základných smerov chcete ísť. Pohľad na plán mesta umožňuje návštěvníkovi lokalizovať najdôležitejšie body, parky, námestia a ulice, ktoré sú orientačnými bodami mesta.

Vybavení londýnskym A-Z čiže atlasom ulíc, miniplánmi každej štvrti, so zoznamom kín a divadiel, môžeme sa za niekoľko dní niečo dozvedieť o tomto meste. Ale nemýlme sa, nedokážeme ho poznáť, budeme radi ak sa v ňom nestrátíme. Dokonca aj rodení Londýňčania, keď cestujú mimo svoju štvrt, vždy majú so sebou tento podrobny plán mesta.

Prvý dojem, aký má každý, kto vystupuje na stanici Victoria alebo vychádza z letiska Heathrow, je nepravdepodobná pouličná pre-

mávka. Autá, neprestajný prúd, ozdobený červenými poschodovými autobusmi — nemá začiatku ani konca. Vyše 10 miliónové mesto „žije“ v aute. Nedostatok benzínu by spôsobil totálnu pohromu ľudí a strojov. Do centra Londýna možno dojsť vlastným autom iba s tažkosťami, taká je tu tlačenica. Ti, ktorí prichádzajú zo vzdialených štvrtí, dochádzajú iba na určité miesto a potom prestupujú na metro alebo mestské autobusy. Vedia, že takto je to lepšie a bezpečnejšie. Stáva sa totiž — ako mne v istý deň — že zdolať vzdialenosť niekoľkých kilometrov trvá aj dve hodiny. Vtedy nemožno ani ísť, ani vystúpiť z auta.

Oficiálne zoznam londýnskych pamätihostí je dlhý. Túto turistickú ründu nerozbíme za jeden deň ani vtedy, keď cestujeme autokarmi a na návštěvu každého objektu si necháme minimum času. Od čoho teda začať? — Najblížie od stanice Victoria, vo vzdialnosti hodinu trvajúcej prechádzky sa nachádza Westminsterské opátstvo a slávna Westminsterská katedrála. Trochu ďalej, za Tem-

žou, budova britského parlamentu, ktorý si pamäta časy Cromwella. Na jeho veži — Big Ben — sú hodiny, ktorých podobu si odvážajú na tisícoch suvenírov kupovaných v Londýne. Pod vežou s hodinami sa fotografiujú turisti a nenavästív túto časť mesta by bolo turisticky vrcholne netaktné.

Dalšie objekty na turistickej trase, to je samozrejme Buckinghamský palác. Viedie k nemu široká aleja — Constitution Hill, na polceste k palácu sa nachádza socha kráľovnej Viktórie. Pred bránou paláca obyčajne čakajú zvedavci. Hádám uvidia kráľovnú?

Predchádzajúce sídlo britských panovníkov — Tower, má rozhodne charakter pamätkového objektu. Jedine klenotnica, v ktorej sú uschované mnohé z najdrahších šperkov sveta, má ráz a robí dojem miesta, ktoré sa používa, ale aj dobre stráži. Hneď vedľa starého hradu sa nachádza most, ktorý mnohí poznajú z nespočetných pohľadnic z Londýna — Tower Bridge. Jeho silueta má symbolický a neopakovateľný vzhľad, možno povedať, že reprezentuje mesto.

Známa londýnska obchodná ulica Carnaby-Street — dežnickej módy.

Sídlo kráľovskej rodiny — Buckingham Palace.

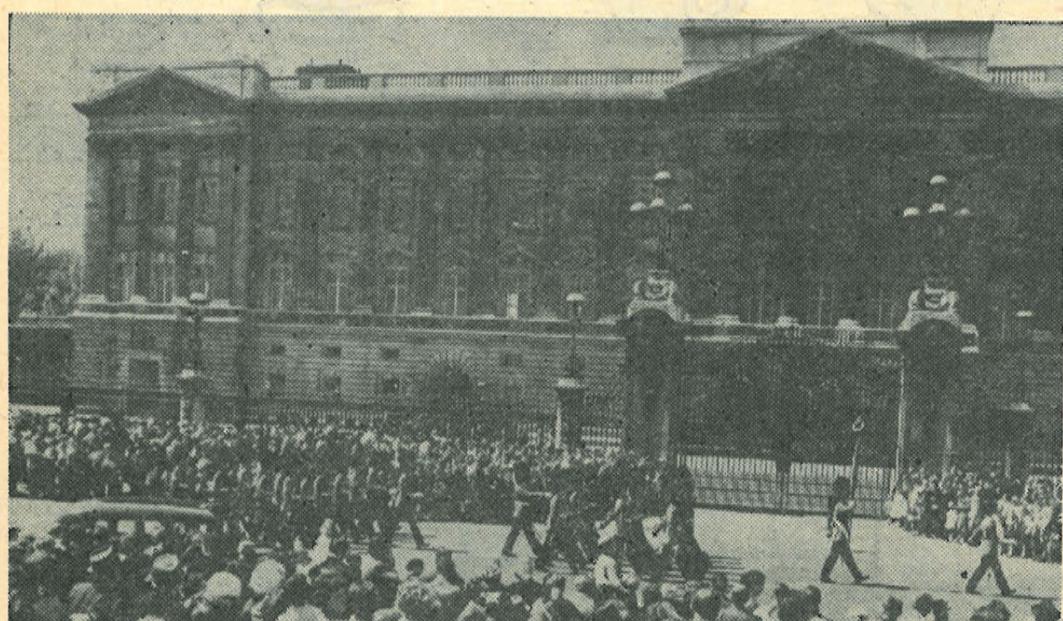

Foto: CAF, M. Stránský a autor.

Ked' pokračujeme v ceste na sever smerom západným uvidíme katedrálu sv. Pavla a v centre na Tranfalgar Square Nelsonov stĺp a Národnú galériu. Pre tých, ktorí radi navštievajú múzeá je nevyhnutná prehliadka Múzea histórie prírody alebo múzea Alberta a Victorie. Galérii, výstavných siene sú stovky, nemožno ich ani vymenovať. Tak isto ako kín a divadiel. V lete 1983 bolo činných v Londýne vyše 90 kin, trocha menej divadiel. Aby sa nestratiť v tejto húšave musíme študovať vo voľnom čase zvláštny časopis Time-Out, ktorý sa snaží byť sprievodcom po meste a piše čo a kde môžeme každý deň uvidieť.

Ale Londýn nežije iba historickými pamiatkami. Naopak, davy v uliciach a hľuk dávajú jeho starým múrom každodený všedný charakter. Obyvatelia, domáci, ako aj návštevníci rozhodujú o ovzduší štvrti alebo oblasti mesta. Sú miesta, kde je viac všedný charakter. Obyvatelia, domáci, ako Angličanov. Zároveň sú aj také miesta, kde

Má vojenskú mieru.

cudzinci nechcú, alebo si nemôžu dovoliť bývať.

Môže Londýn šokovať? Ano, dokonca aj prestrašiť. Ked' sa pripojíme k skupinke poslucháčov domorodých rečníkov na rohu Hyde Parku, cítime sa bezpečne. Podobná skupinka niekoľko kilometrov ďalej na západ alebo na juh už môže byť nebezpečná. Na Sheperds Bush Road vás môžu zastaviť narokmani a nedoporučujeme prehliadku tejto mestskej štvrti osamote, najmä večer. V Chelsea či v Brixton sú mládežnícke gangy, ktoré bývajú agresívne voči chodcom. Dokonca aj mládež s farebnými vlasmi z hnutia „punk“ v južnej časti mesta vás rada zastaví, len tak, aby niečo robila. Samozrejme netreba preháňať, ale v Londýne platí mimoriadna pozornosť, najmä po 22.000 hod. Moji londýnski hostitelia mi nikdy nedovolili, aby som sa sama vrátila domov z večernej návštevy v kine a tvrdili, že dokonca aj to najmenšie riziko je nezmyselné. O tom, že bezpečnosť je v Londýne skutočným problémom svedčí decembrová tragédia pred ob-

chodným domom Harrods — kde vo dne, na rušnej ulici zahynulo osem chodcov následkom výbuchu bomby. Len tak, z politického rozmaru!

Londýn má elegantné miesta a ulice, má elegantné súkromné parky, má drahé reštaurácie a hotely. Ale aj skromné, úbohé a špinavé miesta, nájdete ulice s rozpadajúcimi sa domami. Sem iba zriedkavo chodia turisti. Do všedného londýnskeho dňa je vpletaná ľudská práca a odpočinok, ľudská veľkosť a malosť. Pre jedných mesto nad Temžou je krásne a milé, pre iných vulgárne a agresívne. „Perla“ západnej civilizácie, ľudské smetisko, miesto, kde možno všetko predať a všetko kúpiť, treba mať iba veľa peniazi, — takúto mienku som počula od Mexičana, ktorý strávil v Londýne vyše 20 rokov. Mesto pre neho znamená fažkú prácu, fahké mravy a bolestný pocit „autista“, ktorý aj keď tu býva, nikdy necíti, že je skutočne doma.

Celkom inakšie sa v Londýne cíti ten, kto deň začína od návštevy vo svojom pube, kde si pri pohári piva alebo džusu možno prečítať noviny. Ked'že pracuje a býva neďaleko pubu prichádza na lunch a po večeri na pohárik a rozhovor. Mládež má tiež rada anglické puby. Vládne v nich uvoľnené, prijemné ovzdušie. Hracie skrine, barové stoličky, ľubovoľný odev a nízke ceny podporujú dobrú náladu.

Trochu inakšie bude tráviť čas anglické manželstvo v strednom veku a s priemerným finančným účtom v banke. Vtedy už nie pub, ale večera v dobrej reštaurácii. Môže byť čínska, indická, grécka. Londýn ako veľká metropola má medzinárodné reštaurácie. Ľudia, ktorí sa tu osídli, ľudia rôznych rás a vierovery založili hustú sieť reštaurácií, barov a cukrárni. Ak pôjdem na zmrzlinu a zákusky, tak k Talianovi, ak na exotickú večeru tak k číňanom. Ten, kto má rád pikantné, ostré jedlá si zvoli indickú reštauráciu, zasa ten, kto má radšej voňavé a jemné jedlá s veľkým množstvom zeleniny a ovocia, pôjde ku grékom, ktorí prišli z Cypru.

Navštíviť mesto nad Temžou a nenakupovať, aj keď len maličkosti? Ale kde? Veľké obchodné domy, ako Harrods, sú iba pre bohatých zákazníkov, obchody v centre, tie s najmôdnejším šatami tiež. V nich sa platí za firmu, ktorá tovar predáva. Tento metšiansky zvyk z 19. stor. je tu v plnej plnosti, napriek tomu, že veľká časť obyvateľov kupuje hlavne na bazároch, alebo vo výpredaji. Napokon veľmi často možno kúpiť veci podobnej kvality, lenže bez firemnjej značky, ale zas o polovicu lacnejšie. Obchodovanie na bazároch je v Londýne veľmi populárne a každá štvrt má svoj lokálny trh. Vraj najlepšie sa obchoduje v nedeľu, keď zákazníci majú veľa času a celý týždeň plat, ktorý dostávajú v piatok. Na trhu Portobello v západnej časti mesta sa možno kompletnie obliect, kúpiť nábytok, do slovne všetko. Raz som videla, ako tam predávali opičku na retiazke!

Unavení nakupovaním a celodennou prehliadkou mesta možno si odpočínuť v Holland Parku neďaleko Portobello na mäkučkej, štavnatej tráve a pohľad na ľudí spiacich na trávnikoch je úplne normálou vecou.

Večer, keď zasvetia neóny a tisíce úradníkov odísia do svojich domov značne vzdialených od Piccadilly Circus — srdca Londýna, mesto vysúva po druhýkrát a prípravuje sa, aby nrialo tých, ktorí sa sem vrátia, aby strávili svoj voľný čas. Divadlá a kina West Endu sa rozžaria farebnými svetlami, vo výkladoch reštaurácií vylúčia jedálne lístky, v diskotékach diskdžokejovia začnú zábavu...

Ponuka mesta je bohatá. Spevohra Evita v divadle Princa Eduarda? Gandhi — film, sláger sezóny 83 v kine Marble Arch alebo večer v experimentálnom Riverside Studio pri stanici metra Hammermith? Alebo skromnejšie, do pubu? Musíte sa pre niečo rozhodnúť, musíte!

Londýnska Oxford Street s charakteristickými pôschodovými autobusmi.

BARBARA SIERSZUŁOWA

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(16)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Samo Pichanda sa vrátil z cintorína a od Kristíny ustatý a premrznutý. Zadupotal kapcami na schodíkoch a pustil na betón nástroje. Hlasno zhurtovali. Dvere na dome sa otvorili a na schody vybehlá Mária.

— Vykopal si?

— Vykopal!

— Pod sa zohriať!

Pozrel vďačne na ženu a iba teraz si uvedomil, keď tak stála nad ním na schodoch a v tesnej zástere, ako sa za posledné mesiace rozšírila. Mária zbadala jeho poluhad a zláhka sa pošúchala po tehotnom a životaplnom brušku. Placho sa usmial. Neodolal jej krásnemu úsmevu a usmial sa aj on. A vtedy medzi nimi čosi prebleslo. Šťastie sa ich dotklo. Zohrialo a rozradostnilo. Vybehol hore schodmi, objal ženu jemne okolo pliec a ticho ju pobozkal. Pritúlila sa k nemu vrúcene. Srdcia sa im rozbušili.

Caju vypil z dvoch šálok a pri druhej si uvedomil, ako deti pri hre stíhli. Starého otcova smrt ich vynáčila a vylakala. Nepokojne pozerali raz na otca, raz na mamu. Chodili nakukovať do prednej izby, kde ležal starký na mŕtach, a potom si dlho čosi šuškali. Ani raz sa nezasmiali, hoci inokedy to bývalo ich zvykom.

Smrť vkrúciela medzi deti nečakane a bola to prívelmi čerstvá záhada.

Samo dopil čaj a vyšiel von. Zobral nástroje a zanesol ich do sypárne. Náhle si však pripomenal, že jamu bude treba aj zasypať. S lopatou vošiel do dvora a oprel ju o vráta. Co teraz? Kydal z maštale hnoj. Naberal ho na plné vidly a vtedy ho zabolil roztatý palec. Pustil vidly, vzal tiest a odhrnul spod kráv. Opäť sa zaprel do plných vidiel, nadvihol ich a niesol na hnojisko. Rozohnal sa doširoka, zhodil hnoj a vtedy ním mykol. Až zhíkol. Ani nie krok od neho ležal na hnoji kura, tchor a kurča. Samo civel na tri mŕtvolky nemo a prekvapene, a pokial rozmýšľal, ako sa ta dostali, rástla v ňom zlosť. Žeby otec? Alebo žena či mat...? Ale prečo? A prečo toľko?! A zrazu sa mu v hlave rozjasnilo. Už vedel, prečo mal otec na ruke ranu: tchor ho uhryzo! Pozrel na tchora s odporom, rozohnal sa vidlami a pichol. Vidly vnikli mäkkoo do mäsa, ale tupý zvuk ho neprijemne zarazil skôr, ako pichol znova. Z niečoho nič poľutoval tchora a potom aj kurčiatko s kurou.

Už sa bolo zmrklo, keď nebohého Martina Pichandu prišli pozrieť jeho dva rovesníci, šesdesaťštyročný Dula a rovnako starý Cyprich. Chodili voľkedy spolu do školy aj za frajerkami. Zeme mali vedľa seba, a tak aj spolu gazdovali, pravdaže, každý na svojich málo úrodných škvarkách poľa. Pozdravili nebožtíkovu ženu Ruženu a potešili ju dobrým slovom, skôr ako osameli vedľa rovesníkovej truhly. Posedeli chvíliku, vstali. Začali Martina obchádzat a obzerať.

Vdovica Kristína Sroková ohromená otcovou smrťou sa vrátila domov a nad fotografiemi nebohých mužov sa usedavo rozplakala. Prebrala sa až vtedy, keď ju navštívil Julio Mitron. Julio sledil za Kristínou už od dávna, hoci bol ženatý. Tentokrát nevydržal a povedal jej, že raz musí byť jeho. V tom čase jeho žena Matilda s plačom rozjímalá nad sebou a svojim osudom. Pod vplyvom matky, ktorá ju prišla pozrieť, išla ku Kristíne hľadať Julia. Kristína dokorán otvorila dvere a dovolila jej hľadať. Julia však už nebolo, krátko predtým odišiel. Nazostená Matilda sa Kristíne vyhľadala, že jej oči vypáli. Na Kristínu až teraz dočahla farcha mužovej a otcovej smrti. Z mŕtlobu ju prebral brat Samo, ktorý jej prišiel narúbať dreva. Po krátkom vyzvedaní, čo bolo príčinou omdlenia, Samo jej navrhol sobáš s vdovcom Francom Kulišom. Kristína však tvrdzo odmietla sa vydatavat.

ko Kráľ, ten básnik. Navštevoval nášho Jakuba Grajchmana a navštívil i Matejovu ženu. Potom sa narodil násť Martinko!

— Zlé ľudské reči, — kým neveriacky Dula.

— Bolo to pred šesdesaťmi štyrmi rokmi, nemôžeš vedieť, či to nebolo tak!

— Bolo, či nebolo, teraz je už všetko jedno! — povedal Dula. — Prisahaj však tu pri Martinkovi, že nikomu nepovieš, čo sme zistili, keď sme ho premerali. Prisahaj!

— Prisahám! — povedal Cyprich.

— Prisahám! — zaopakoval Dula.

Vstali, uklonili sa mŕtvemu a vyšli.

V pitvore stála ako obarená a bez slova nebohého Pichandova frajerkra Žela Matlochová. Stála, ani sa nepohla, aj keď Ružena do nej dobiedzala.

— Ty si prišla, nehanebnica!

— Prišla! — povedala Žela.

Z kuchyne vykukol Samo. Pozrel na matku a na Želu Matlochovú.

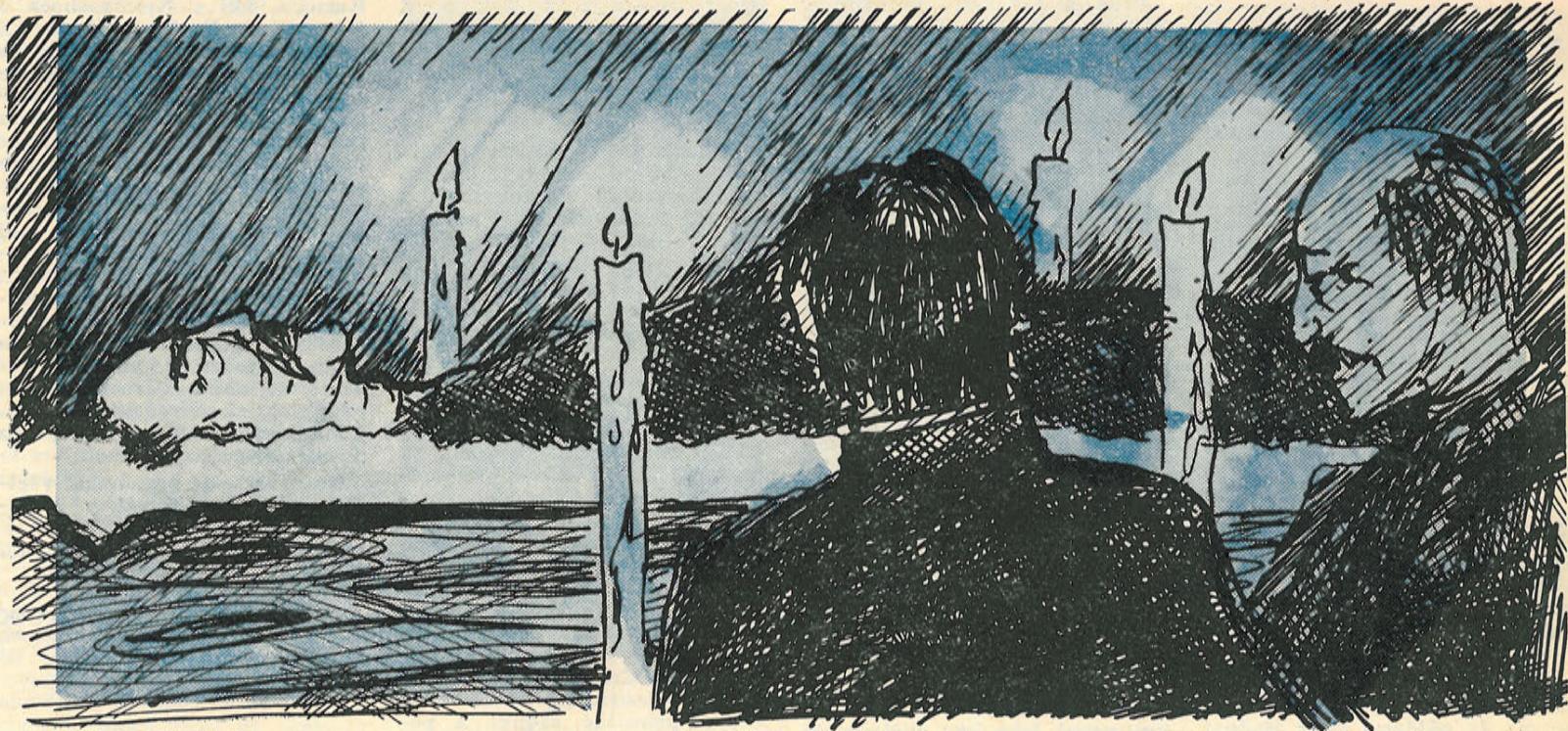
— Nech pojde, keď prišla! — povedal nahlas, rozkazovačne.

Žela Matlochová pozrela vďačne na Samu a ten jej ukázal rukou smerom k prednej izbe. Prikývla, porozumela. Pomaly prešla k dverám, otvorila ich a ešte raz sa obrátila na Samu. Opäť ju povzbudil rukou. Vošla, zavrela za sebou dvere. Hned sa o ne oprela a dlho tam stála. Pozerala na nebohého Martina Pichandu. Raz oči prižmuvala, inokedy ich doširoka roztvárala. Aj cheela prikročí k truhle, ale nejaká sila ju opäť a znova pritlačila ku dverám. Aj sa jej cheelo nebožtíka osloviť, už aj ústa otvárala, ale slovka zo seba nevydala. Rukou si stisla tuho hrdlo. Nevyslovené slová ju zadúšali, nedali jej vydýchnut. Natiahla k nebohému Martinovi Pichandovi ruky a pomaly ich spúšťala k vlastnému ochabnutému telu, k miestu, odkiaľ zo ženy povstáva život. Striasla sa, mykla. Bolest a žiaľ jej kľčom skrútili tvár. Zakryla si ju obidvoma dlaňami. A potom zalačala po kľúčke, otvorila dvere a s plačom vybehlá. Prebehla pitvor, zbehla zo schodov a na dvore skore buchla do Ruženy. Bez jediného slova prebehla okolo vďovy, ako námesačná vybehlá na ulicu a ešte rýchlejšie sa rozutekala.

Vdova Ružena pozerala za Želou ako výjavnená. Neodolala a vykukla spoza domu na ulicu. Videla v príme večera, ako Žela Matlochová zoširoka máva rukami a nazne medzi náprotivnými domami. Obrátila sa, prešla si prstami po vyjavenej tvári a v tej chvíli ju ohúrila myšlienka: Že by ho Žela mala naozaj rada?! Vzdychla si. Zdalo sa jej, že vtedy Želke odpustila.

Na tretí deň bol pohreb.

Prišiel farár Kreptuch a v Samovej prítonnosti postál nad nebožtíkom. Potichu sa modlil. Samo nerozumel ani jedinému slovu, lebo ich všetky vyslovoval veľmi nezretele. Nakoniec nebohého prežehnal.

Kresba: Areta Fedaková

— Škoda, že som nebol s ním pri jeho posledných chvíľach, — povedal farár Krepťuch. — Bolo by sa mu ľahšie odchádzalo...

— Odchádzal ľahko, až príľahko, — prevravil Samo.

— Mnohým sa vtedy rozvidnie v hlave a možno by sa aj jemu bolo, aj keď sa za posledných dvadsať rokov neukázal v kostole, — povedal farár s výčitkou. — Aj ty sa asi na mňa hneváš??

— Na vás vôbec nie! — povedal Samo.

Vrzli dvere a otvorili sa. Zjavil sá v nich brat Valent.

— Nemohol som prísť skôr, — povedal. — Hermína je chorá, leží v posteli...

Samo s pochopením prikýval.

Bratia pozreli na seba a objali sa. Valent pristúpil k truhle a chytíl otca za ruky. Pohyb bol taký prudký, že mykol celým nebožtíkovým telom. Aj truhla sa pohla. Syn pohľadál otca po tvári, pohózal ho na čelo a potom pozrel na Samu:

— Aké boli jeho posledné slová? — spýtal sa.

— Neviem! — povedal Samo. — Zomrel sám...

— Sám? — začudoval sa Valent a utrel si bledé a spotené čelo bielou vreckovkou. — Ako ste len mohli... Tak náhle!

Zarazil sa, keď zbadal, že Samo sa usmieva.

— Aj farár mu to pred chvíľou vyčítal — povedal Samo a podišiel k truhle. Pozrel naposledy na otca. Videl, ako otcovo telo zo dňa na deň čoraz väčšmi napĺňalo truhlu, až skoro praštala. Nevedel si vysvetliť prečo po smrti otec tak puchne, a bol rád, že ho o chvíľu pochovajú. Valent si to tiež všimol, ale len ticho fňukal do vreckovky.

Dvere na izbe sa roztvorili dokorán a dav pochrebných hostí naplnil miestnosť. Eudia, rodina a priatelia sa naposledy lúčili s nebožtíkom. Samo a Valent prikryli truhlu vrchnákom. Chlapci ju ulapili na obidvoch konech a vyniesli na dvor. Keď ju položili na kobyliny, tetky sklonili hlavy ako čierne vrany. Matka a vnúčatá sa rozplakali, mnohí zaslišili.

Prišla farárova ostrá chvíľa.

Jeho spupná a zlostná reč mnohým zmrazila chrby.

Po pamätnej ceremonii sa sprievod pomaly pohol do cintorína, sprevádzaný hlaholom štyroch kostolných zvonov. A na cintoríne sa k nemu pridali detské hlásky a hasišské trúbky.

Nakoniec klesla truhla do hrobu.

Bubnovanie hrúd prerušilo pláč a kvilenie umieráčika.

Niektoľ Fudia majú kary radšej ako svadby. Taký bol aj Ján Anosta, jeden z mladších bratrancov nebožtíka. Hned po pohrebe sa uvelebil aj so svojou ženou Evou za stolom. Tam sa postupne zjavovali skromné jedlá a pálenka od Gerscha.

Na začiatku karu bolo mnohým neveselo, iným do plácu. Spomienky na nebožtíka sa pomaly trúsili z jednej strany stola, potom z druhej. Užialená vdova Ružena hlasno fičala a Kristína jej utierała slzy. Pri jedle a piť sa pospomínalo na všeobecne: na nebožtíkovo dobré srdečia a veselú nátuру; na jeho dochvílnosť a skúsenosť na poli i v murárskej robote. Nikdy nebol zavretý, nikdy ho žandári nenaháňali po machnatej hore. Keď sa výnimočne pobil, nikoho nezabil, nikomu oko nevyklal, nikomu nič neukradol a s nikým sa na sedrii nepravotil. Celý život sa usiloval zviedať tých párov roli, čo zdelen. Vôľačo aj prikúpil, lebo myšiel na svoje deti a na to, čo bude potom, keď sa pominie. Poslednú vôľu napísať nestacił.

Jedla zo stola ubudlo, ale prišla taká chvíľa, keď sa už vidieť mohla iba pálenka. Telá i srdcia sa rozohriali, a kar sa zlomil a schýlil k svojej druhej polovičke. Vdova Ružena už nefikala, a hoci bola naďalej vážna a dôstojná, predsa sa chvíľami slabučko, aj keď trpko usmiala. Nebožtíkove deti a vnúčatá sa tiež rozvraeli. A to bola tá chvíľa, pre ktorú mal Ján Anosta kary rád. Čakal na ňu celý čas a nenechal si ju ujsť. Vypál sa v prsiach, obrátil do seba pohárik a darmo ho jeho Eva pod stolom drgala, už sa nedal zastaviť. Ani nepovstal, len prevravil ponad stôl a všetci ho odrazu počúvali.

— Škoda, že sa nebohý Martin bál vlastov, — začal Ján Anosta, — dnes by sme ho nemuseli spomínať takto...

Ján Anosta sa opäť napil a hned si aj napadol. Popozeral okolo seba na zamknutých Fudi a zdvihol pohárik.

— Na jeho večnú slávu a nech mu je zem fahká!

Vypili všetci. Anosta si prisadol k Samovi.

— Aj ty sa štreky bojiš?

— Mňa sa asi boja, — zasmial sa. — Dobre vieš, že ma jednostaj prepúšťajú. A nie len mňa.

— Skús zase! Na jar bude mŕuranie...

— Z jari sa pohneme inde, celá partia... Uvidíme! Štreke už neverím!

— Dnes sa už všeličo dá. Keď budú prepušťať, budeme štrajkovať!

— Kvôli mne? Nebud' smiešny! To by som ani nechcel.

Samo sa zdvihol. Anosta naňho pozrel a zdvihol sa tiež. Vstala i jeho žena. Začali vstávať všetci. Samo na nich začudovane pozrel a prekvapene sa spýtal:

— Kamže?

— Domov! — povedala Anostova žena Eva. — Treba sa poberať, ved' aj ty si už vstal...

— Ja sa idem len vody napiť! — prevravil Samo. — Sadnite si ešte, jedzte, pite! Aspoň chvíľku...!

Poslúchli ho akosi neradi. Pobral sa do pitvora. Tam na lavičke stála v dvoch drevených vedrách voda. Zdvihol jedno a hitavo pil. Voda mu stekala nielen do úst, ale aj do rukáva, za golier i na zem. Odrhol vedro od úst, aby sa nadýhol, a potom opäť pil a pil. Až sa mu zakrútila hlava. Na chvíľku stratil rovnováhu a prudko mykol nohou. Kopol do lavičky a prevrátil ju aj s druhým vedrom. Voda sa liala na hlinenú dlážku pitvora, vsakovala do nej a na koniec vytvorila mláčku.

Na buchot v pitvore sa otvorili dvere. Samova žena Mária nielen nakukla, ale aj vkróčila na klzku hlinu. A hned zvýskla, lebo sa pošmykla a natiahla na dlážku. Všetkých premohla zvedavosť. Natlačili sa do klzkeho pitvora, kŕzali sa jedno po druhom, padali, vstávali a opäť padali a vstávali. Vrava silnela, výskot sa menil na smiech a ten čoskoro burácal, až roztrískal steny domu. Keď sa neskôr povytáhovali pred dom na biely sneh, smiech ešte zosilnel. Jeden na druhého ukazovali prstom. Ich nedelne šaty boli samá hlinená škvRNA. A zrazu nebolo nič smiešnejšie ako hlinená škvRNA na sviatočnom obleku. Smial sa Samo, Valent i Mária. Vdova Ružena si utierała najväčšie slzy smiechu. Kristína od smiechu hikala. Anosta smiech dusil.

Len Anostova žena Eva stála nezúčastnenie opodial. Tvár sa jej mračila a hlava nevrlo kŕvala, zatiaľ čo ústa opakovali neuštate jednu-jedinú vetu:

— To bude zase prania!

Ján Anosta, teraz už väčšinu, ba skoro smutný, pristúpil k Samovi Fichandovi:

— Neskúšiť to zasa u nás pri štreke? Ja pomaly odchádzam a ty by si mohol prísť na moje miesto...

— Nie! — odoprel Samo. — Vieš, že ma nevezmú. Na jar to skúsim inde. Zimu voľajako prebiedam a potom sa pustíme a partiu do sveta. Tu je akosi tesno!

Pozreli si do očí, podali si ruky a rozišli sa.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

NEDECA

V rámci Týždňa beskydskej kultúry už po druhýkrát vystúpil v dňoch od 5. do 12. augusta t.r. vo Wisle, v Žywci a Makove Podhalanskom nedecký folklórny súbor MS KSCaS Veselica, o čom s potešením informujem všetkých čitateľov. Veselica predviedla zo svojho už pomerne bohatého repertoáru zvyk ohrávania májov, ktorý Nedečania nacvičili pod vedením kr. Žofie Bočákové. Presvedčivý výkon, prirodzenosť a pekné herecké výkony v predvedení členov Veselice si získali uznanie obecenstva a sútažnej poroty. Za odmenu obdržali kvetice kvetov a dlhotrvajúce ovacie. Nedečania dobre obstáli, hoci vystupovali v silnej konkurenčii poľských a zahraničných súborov, v tom z Jablunkova v ČSSR.

Treba si v tejto súvislosti položiť otázku: čo je klúčom k úspechu nedeckej Veselice. Zdá sa mi, že nájdeme ho v riadnej príprave a nacvičovaní, sebadiscipline všetkých členov súboru, ale aj v ovzduší, ktoré dokáže vytvoriť počas skúšok vedúca kr. Ž. Bočáková, a taktiež v neformálnych, kamarátskych vzťahoch, aké vládnú v tomto kolektíve. K dobru tohto súboru treba pripisať aj pohotovosť, s akou dokážu pripraviť nový program, vhodný na každé vystúpenie. Tento klúč k úspechom by si mali vziať na vedomie aj iné súbory našej Spoločnosti. Výsledky sa určite dostavia v podobe vystúpenia na viacerých významných podujatiach, na ktoré do teraz najčastejšie pozývajú súbor z Nedeca. Teda prajem všetkým súborom veľa trpezlivosti a výtrvalosti v nacvičovaní a potom aj úspechov na scénach.

JOZEF MIRGA

Pred niekoľkými týždňami v Základnej škole v Nedeci sa konala veľmi milá slávnosť, ktorej okrem žiakov miestnej školy sa zúčastnili delegácie zo škôl nižolapčanskej gminy.

Deti, učiteľský zbor, ako aj obyvatelia obce Nedeca sa rozhodli s gminným riaditeľom škôl Stanisławom Stecom a s jeho manželkou Mariou. Manželia Stecovci pracovali u nás od päťdesiatich rokov. Poznali sme ich ako dobrých vychovávateľov mládeže a svedomitých pedagogických pracovníkov. Riaditeľ St. Stec bol známy verejným činnosťom a lutujeme, že od nás odchádza, keďže pri jeho pomocí a intervenciach u nadriadených orgánov sa urobilo v dedine veľmi veľa. Predovšetkým bola vybudovaná škola tisícročia, v ktorej deti majú dobré podmienky pre vyučovanie a tento pamätník bude nám, Nedečanom, pripomínať, že to bol človek, vďaka ktorému taký pamätník vznikol, pričom treba podotknúť, že neboli to jediný pamätník. Slúžil radou miestnemu obyvateľstvu a keď to bolo potrebné, telefonicky intervenoval, lebo jeho ctižiadostou bolo — pomáhať ľuďom. Nedečania nezabudnú na riaditeľa svojej školy. Dúfame, že jeho nástupca bude v každom ohľade hodný svojho predchodec.

HELENA STRONČEKOVÁ

VÝLET SO ŽIVOTOM

Zivot je časopisom, na ktorý najnešteplivejšie čakám. Každé nové číslo musím hneď dôkladne prezrieť a potom pozorne prečítať. Začinam vždy od krajanských správ, ktoré su pre mňa najdôležitejšie a dovoľujú mi vlastne „cestovať“ všade tam, kde

žijú naši krajania. Tak napr. aprílove číslo mi prinieslo výnimočné zážitky z takého cestovania po miestnych skupinách Spoločnosti a po organizačných i kultúrnych podujatiach.

„Výlet“ na stránkach Života som začal od Varšavy, kde sa konala výročná volebná schôdza MS. Pri tejto príležitosti pozdravujem redakčný kolektív a želám im veľa úspechov v práci. Potom som sa zastavil v Zelove. Mladý predsed a OV KSCaS Zenon Jersák piše o živej spolupráci s politickými organizáciami, čoho výsledkom je ich pomoc v krajanskej kultúrnej činnosti.

Po ceste na Slezsko som sa zastavil v Kucove, kde sa snažia zorganizovať krajanov roztrúsených následkom výstavby nedalekej belchatowskej elektrárne. A už som aj v priemyselnom centre Poľska. Prečítal som si, ako slezska miestna skupina pôsobí, aké podujatia organizuje. Zo Slezska je už nedaleko do Krakova, kde v sídle UV, v priestrannej klubovni si možno pohodlne sednúť a porozprávať s krajanmi, s pracovníkmi UV — absolventmi Univerzity Komenského v Bratislave dr. E. Mišincem a dr. L. Molitorisom.

Z Krakova ma cesta zaviedla do najväčšieho krajanského prostredia, akým je Spiš a Orava. Na Orave to bol folklór na pytačkách a svadbe v Lipnici. Zástavka bola krátká, aby som nezmeškal veľkú prehliadku divadelných krúžkov zo Spiša a Oravy vo Vyšných Lapšoch. Možno sa tuná kultúrne zabaviť a dobre odpočínuť. Slovenské tanče, piesne a veselohry v prevedení našich ochočníkov, z Kacviny, Nedece, Novej Belej, Lipnice a Podvlnky. Nadebúda sa tuná silu a chut do ďalšej krajanskej práce. Cez prestávku sa možno stretnúť s výsledkami práce obvodného predsedu na Spiši Fr.

Kurnáta, MS v Krempachoch a jej predsedu Fr. Kovalčíka.

Po tomto oddychu treba sa ešte raz vrátiť do Varšavy, ale teraz už do redakcie a podčakovať našim mladým krajanským redaktorom za to, že robili sprievodcu výletu po zaujímavých stránkach Života, za články pre verných čitateľov nášho krajanského časopisu. Vďaka nim môj dnešný výlet bol veľmi vydarený. S. J. Šternogom, D. Surmom a A. Krištofekovou som sa stretol v Jablonke, v lúčku so slovenským vyučovacím jazykom a preto sa teším, že dnes sú redaktormi nášho Života. Vďaka patrí taktiež šéfredaktorovi A. Chalupovi za dlhorocenú prácu a výsledky, aké dosiahol.

Na záver ešte poznámka. Všetci sa tešíme na výlety a zájazdy, ktorých sa zúčastňujeme. No „výlety“ na stránkach Života skutočne stojia zato.

BRONISLAV KNAPČÍK

NA DETVU SA NEZABÚDA

Folklórne slávnosti v Detve, ktorých som sa zúčastnil s nedeckým súborom Veselica, majú zvláštnu, premilú atmosféru. Stretnávajú sa tu ľudia z rôznych končín sveta, ľudia neznámi, ale predsa si blízki, spája ich rodny jazyk a láska k domovine — Slovensku. Nadväzoval k tomu aj názov programu Blízki zďaleka, v ktorom vystupovali krajanské súbory zo zahraničia. Najviac na mňa zapôsobilo vystúpenie slovenského súboru Šarišan zo Spojených štátov amerických a najmä jeden z jeho členov — trubkár, ktorý zahral a zaspieval krásnu pieseň: Skadiľ som, stadiaľ som, slovenského rodu som! Veľmi mňa, ale nielen mňa, dojali tieto slová, mnohým

POKRAČOVANIE ZO STR. 13

25. výročiu vychádzania Života bola venovaná prehliadka folklórnych súborov, ktorá sa konala 15. mája v Nedeci. Zúčastnili sa jej súbory KSCaS z Nedece, Novej Belej a Jurgova, Krempech a Malej Lipnice. (7/83, str. 8)

V Novej Belej sa 22. mája uskutočnila recitačná súťaž školskej

Účastníci porady dopisovateľov a aktivistov KSCaS v r. 1983 v Novej Belej sledujú kultúrny program. Foto: DS

mládež zo Spiša, ktorej sa zúčastnilo 34 žiakov zo 6 škôl. (7/83, str. 18)

*
30. mája sa v Hornej Zubrici konala recitačná súťaž školskej mládeži z Oravy za účasti 45 žiakov z 8. základných škôl. (7/83, str. 19)

*
V klubovni KSCaS v Zelove sa 24. apríla konala schôdza OV ve-

novaná organizačný záležitosťiam, na ktorej krajania rozhodli, že na tábor do Československa vycestuje 8 detí zo Zelova a Kucova. (8/83, str. 24)

*
Rodičovské združenie zo Základnej školy č. 2 v Novej Belej v spolupráci s výborom MS KSCaS zorganizovalo slávnosť pri príležitosti Medzinárodného dňa detí. (7/83, str. 24)

*
5. júna sa konala výročná volebná schôdza MS KSCaS v Nižných Lapšoch, na ktorej sa krajania rozhodli obnoviť vyučovanie slovenčiny v základnej škole v novom volebnom období. (8/83, str. 26)

*
6. júna sa v Spoločensko-administratívnom oddelení Vojvodského úradu v Nowom Sączu konala porada predstaviteľov KSCaS (A. Andrašák, E. Mišinec a D. Surma), Oddelenia kultúry a umenia, Kuratória osvety a výchovy a predstaviteľov Vojvodského zväzu roľníckych družstiev. Bola venovaná realizácií požiadavok a návrhov KSCaS

predložených na II. a III. pléne UV. (8/83, str. 11)

*
V júni krajania v Poľsku oslavili 25. výročie vydávania nášho časopisu. (6/83, str. 16–17)

*
O kľadoch a nedostatkoch v činnosti MS rokovali dňa 5. júna krajania z Dolnej Zubrice na výročnej volebnej schôdzi, na ktorej sa o.i. rozhodli prestahovať klubovňu. (8/83, str. 25)

*
Na výročnej volebnej schôdzi MS KSCaS vo Fridmane, ktorá sa uskutočnila 12. júna, si krajania stanovili úlohy pre oživenie činnosti MS. (8/83, str. 25)

*
12. júna na výročnej volebnej schôdzi MS v Nedeci-Zámku si krajania vytýčili úlohy, z ktorých potreba kultivovania slovenčiny a národných tradícií sa javili byť najdôležitejšie. (8/83, str. 24)

*
8. júla umrel vo veku 71 rokov predsed a zaslúžilý aktivista Spoločnosti z Chyžného, krajan Andrej Fulá. (9/83, str. 25)

tieckli slyz dojatia. Bol to prekrásny pocit, pocit spolupatričnosti a krajanskej súdržnosti.

Checel by som, aby sa Podpolianskych folklórnych slávností mohli zúčastniť všetky naše súbory. Musia však pridať v kultúrnej práci a viac nacvičovať. Vystúpenie na Detve však stojí za to.

JOZEF MIRGA

Chceli by sme v mene nášho nedeckého folklórneho súboru Veselica čo najsreďejšie podakovať Matice slovenskej za pozvanie do starej vlasti na folklórne slávnosti v Detve. Náš súbor sa zúčastnil tohto festivalu už po štvrtýkrát.

Pobyt na Slovensku bol pre členov nášho súboru odmenou za celoročnú prácu pri nacvičovaní — najčastejšie po večeroch a v nedele. Tento rok sme v Detve boli s novým programom Ondrejský večer, ktorý sa veľmi páčil obecenstvu.

Odmeny a diplom, ktoré sme obdržali, obohatia našu bohatú zbierku, ktorú tvorí už okolo 30 diplomov, pohárov a iných cien.

Tešíme sa, že sme sa v Detve mohli stretnúť s krajanmi z Juhoslávie, Maďarska, Francúzska a USA. Organizátori festivalu sa o nás vzorne starali a zorganizovali nám aj zájazd do sídla Slovenského národného povstania Banskej Bystrice.

Ešte raz čo najsreďejšie dajujeme za pozvanie, možnosť vystupovania a za množstvo zážitkov, ktoré sme si zo Slovenska odnesli.

MS KSČaS V NEDECI

Na snímkach vedľa predstavujeme ešte niekoľko záberov z pobytu nedeckého súboru v Detve — tentoraz z priateľského stretnutia všetkých zahraničných účastníkov v prírode na Kalamárke.

Krajančia Ž. Bogačíková prebera diplom za úspešné vystúpenie súboru

Organizátori (zľava) — Ing. O. Karkuš z Matice slovenskej, PhDr. S. Švehlák CSc, zaslúžilý umelec J. Ševčík a PhDr. O. Demo CSS už csi uvažujú o budúcej Detve '85

Stretnutie účastníkov detvianskych slávností v prírode na Kalamárke bolo družné a veselé

Foto: J.S.

8. júna sa v Zelove skončil tretí rok kurzu českého jazyka, ktorý viedla učiteľka Marta Sojková z Československého kultúrneho a informačného strediska vo Varšave. (8/83, str. 24)

Výročná volebná schôdza MS KSČaS v Ciernej Hore (2) sa uskutočnila 31. júla, na ktorej sa krajania dožadovali sprístupnenia klubovne a organizovania kultúrnych podujati. (10/83, str. 20)

Folklórny súbor Veselica MS v Nedeci sa 31. júla zúčastnil I. bielodunajeckých tvorivých stretnutí v Bielom Dunajci. (10/83, str. 21)

V rámci Tyždňa beskydskej kultúry úspešne vystúpil v Žywci nedecký súbor Veselica a o tri dni neskôr sa predstavil v Makove Podhalanskom. (10/83, str. 21)

Skupinka 10 detí zo Zelova a Kucova bola na dvojtýždňovom letnom tábore vo Varažove v južných Čechách. (9/83, str. 25)

Na pozvanie Matice slovenskej sa Folklórnych slávností v Detve zúčastnil spojený súbor miestnych skupín z Novej Belej a Jurgova. (11/83, str. 16—17)

V dňoch od 15. do 28. augusta Útvar pre kultúrne styky so zahraničnými Slovákm zorganizoval pre 20 krajanov letnú rekreáciu v pionierskom tábore v Starnej Bystrici. (11/83, str. 12)

12. septembra vo Varšave zasadala Komisia spoločenských intervencií Celostátnej rady PRON, v ktorej KSČaS zastupuje kr. J. Krišák, člen HRK. (11/83, str. 10)

Redakcia Života vypísala pre mladých čitateľov kresliarsku súťaž na tému: Ja a moje prostredie. (10/83, str. 24)

O spoločensko-politickej situácii a problémoch národnostných menšíns sa rokovalo 21. októbra v Bielostoku počas stretnutia námestníka tlačového tajomníka vlády PER A. Konopackého s predsedmi ústredných výborov

spoločnosti, združujúcich národnostné menšiny a šéfredaktormi ich tlačových orgánov. KSČaS a Život reprezentovali kr. A. Chalupec a J. Špernoga. (12/83, str. 16)

23. októbra sa v Novej Bele konala porada ústredného výboru, aktív KSČaS a dopisovateľov Života. Zúčastnilo sa jej vyše sto krajanov, predstaviteľia ústredných stranických a administratívnych orgánov, Vojvodského úradu v Nowom Sączi a Miejsko-gminného výboru v Nowom Targu. Tematika rokovania bola venovaná kultúrnej, osvetovej, spoločenskej činnosti KSČaS a otázkam Života. (12/83, str. 16—17, 1/84, str. 7)

V súťaži Života „O zlaté pero“ za rok 1983 tri rovnocenné prvé miesta získali: Ž. Jersák, J. Míra a J. Halač. (1/84, str. 22)

Výbor MS KSČaS v Nedeci organizoval dňa 5. novembra večierok pre členov folklórneho súboru a krajančí aktív. (1/84, str. 23)

Volebná schôdza MS KSČaS v Hornej Zubrici sa konala 13. novembra, na ktorej sa krajania zaviazali vyvinúť úsilie pre založenie hudobnej kapely a vytvorenie v klubovni ozajstného kultúrneho strediska. (1/84, str. 22)

O činnosti MS diskutovali členovia sliezskej MS KSČaS počas stretnutia 13. novembra v Katiciach za účasti generálneho konzula ČSSR J. Kromku. (1/83, str. 23)

Novozvolený výbor MS KSČaS v Chyžnom si na výročnej volebnej schôdzi dňa 20. novembra učlil do programu práce o. i. zvýšiť počet členov a dbať o výuku slovenčiny. (1/84, str. 22)

V dňoch od 15. do 18. decembra na pozvanie Matice slovenskej bolo na trojdňovom zájazde na Slovensku 43 krajanovských detí zo Spiša a Oravy. (2/84, str. 23)

Ústredný výbor KSČaS zorganizoval 30. decembra v Krempech stretnutie krajančích študentov venované problematike štúdia na Slovensku a kultúrnej činnosti Spoločnosti.

VÝSLEDKY A NÁDEJE

Pouvažujeme chvíľu... Od čoho sme začali po druhej svetovej vojne, ktorá zničila naše polnohospodárstvo, nehľadiac už na jeho zdenú zaostalosť z medzivojnového obdobia.

Napriek rôznym ľažkostiam, v tom aj chýb v polnohospodárskej politike, sme v r. 1946 zvýšili produkciu obilia z 5 na 21 mil. ton zrna; zemiakov z 19 na 35 mil. ton; cukrovej repy z 3 na 16 mil. ton. V tomto období vzrástol aj stav dobytka zo 4 na 11 mil. kusov, ošípaných z 2,7 na 15,6 mil. kusov. A produkcia mlieka sa zvýšila z 3,3 na 16 mil. litrov.

A ešte jedna vec — po oslobodení sme u nás v krajinе zvýšili výnosnosť obilia pribl. z 11 na 19 metrických centov z hektára. Máme prebytok mlieka, masla, cukru, vajec, šunky a bekonov, ktoré využívame. Výrobame dokonca nie najhoršie traktory „Ursus“, ktoré na medzinárodnej aukcii v Amerike obsadili štvrté miesto.

V r. 1946 iba 467 dedin malo elektrinu, dnes nechceme len svietiť, ale do každého gazdovstva zaviesť aj trojázový prúd. Minerálnych hnojív sme používali len 9 kg na hektár, a dnes kritizujeme, že 180 kg na ha je príliš málo. Traktorov sme mali iba niekoľko tisíc, dnes ich na poliach jazdí vyše 700 tis. a stále viac kombajnov, polnohospodárskych strojov, na ktorých nedostatok sa neustále stázuje.

Tento predsa nemalý, ale pre naše potreby stále ešte nedostatočný rast nám neprichádzal ľahko.

Ale zároveň si musíme uvedomiť, že súbežne s rozvojom produkcie potravín, rastli

aj potreby krajiny. Pribudlo nám vyžiť okolo 13 mil. ľudí. Na druhej strane nám ubudlo ok. 2 mil. ha polnohospodárskych pozemkov. Z polnohospodárstva, z dediny odíslo do iných zamestnaní niekoľko miliónov dospelých ľudí. Na jednej strane je to dobré, lebo v medzivojnovom období bolo na dedine 8 mil. ľudí zbytočných. Na druhej strane však musí obyvateľstvo, ktoré zostało v polnohospodárstve, oveľa výkonnejšie pracovať. Sice práca v polnohospodárstve je vďaka mechanizácii ľahšia, ale nie vždy a nie všade stroje nahradili ruky. Preto aj dopyt po polnohospodárskych strojoch a zariadeniach je taký vysoký a napriek zvýšeným dodávkam stále neuspokojivý. Pochybnosti vzbudzujú aj kvalita dodávaných strojov. Neustále pocitujeme nedostatok náhradných dielcov a viacerých súčiastok.

Prečo je ešte takýto stav? Priemysel na výrobu polnohospodárskych strojov bol u nás zanedbaný. Na 1400 rôznych druhov strojov, zariadení a náradia používaných v polnohospodárstve nás priemysel — v 22 závodoch s vyše 40 tis. pracovníkmi — výraba sotva 400 položiek. Zatiaľ čo u západného suseda v NRD v 34 závodoch so 60 tis. pracovníkmi výraba okolo tisíc položiek pre tamšie polnohospodárstvo.

Z tohto porovnania je zrejmé, ako nedostatočne vyvinutý je nás strojárenský priemysel pre polnohospodárstvo. Podobne aj chemický priemysel nestačí na potreby polnohospodárstva. Taktiež potravinársky priemysel, ako aj vidiecky obchod s námahou prekonávať ľažkosti spojené so zásobova-

ním, s odberom a spracovaním polnohospodárskych produktov. Nedostatočne vyvinutá základňa obsluhujúca polnohospodárstvo spôsobuje veľké ľažkosti výrobcom potravín, malým a veľkým gazdovstvám. Preto je naliehavou otázkou čo najrýchlejšie zvýšenie potenciálu priemyslu vyrábajúceho pre polnohospodárstvo, potravinársky a ľahký priemysel a služby.

V programe rozvoja polnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva do r. 1990 sa predvídava určiť primerané prostriedky na investície v priemysle vyrábajúcim pre polnohospodárstvo. Aby dohnali zmeskanie v rozvoji celej základnej, naplánovali určiť na tieto ciele až 30% fondov z celkového investičného fondu v krajinе. Žiaľ, pre rôzne príčiny tieto správne predpoklady nie sú plne realizované. Z toho je zrejmé, že mimo polnohospodárske odvetvia národného hospodárstva majú aj naďalej väčšiu „ariebojnú silu“. Dokážu zhrať viac prostriedkov, ako polnohospodárstvo a priemysel vyrábajúci pre polnohospodárstvo. Posledné sejmove uzenenie zaviazalo vládu presne dodržiavať predpoklady, ktoré sú záväzné pre program rozvoja polnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva.

Nesmierne dôležitou otázkou pre rozvoj polnohospodárstva je zaistenie rentability produkcie. Roľníkom sa musí splatiť investovať úsilie do obrábania poľa, alebo chova hospodárskych zvierat. Vládny program takéto podmienky gazdovstvám zaručuje. Za usilovnú, produktívnu prácu, príjmy roľníkov nemôžu byť nižšie od príjmov v iných povolaniah.

Už dnes vidieť dobré výsledky práce roľníkov. Totiž na trhu je lepšia situácia s potravinami. Roľníci pracujú, dalo by sa povedať, že sú najpracovitejšími obyvateľmi našej krajinu. Za to im patrí uznanie a poklona, ako aj srdečná vďaka.

ZBIGNIEW RUTA

Na čo treba pamätať...

... V NOVEMBRI. Predovšetkým rýchlo končiť orbu pred zimou. Pod pluh možno používať fosforové hnojivá, draselnú soľ, ako aj vápno. Vyplatí sa na jeseň priorať aj maštaľný hnoj, bude mať lepšiu úrodu. Tam, kde na oziminách sa v prieplavach môže zastavovať voda, odporúčame urobiť priekopy.

NA LÚKACH A PASTVINÁCH

Očistiť ich od trsov trávy. Vykosiť a odstrániť burinu a sitinu. Ak je pôda veľmi kyslá, musíme ju výpnúť. Dobré je, ak lúku môžeme poprášiť maštaľným hnojom. Na posilnenie trávy treba použiť na jeseň hnojovku, riedenie vodou nie je nevyhnutné. Hnojovku možno rozlievať do konca aj pri tuhých mrazikoch.

VO DVORE

Pred konečným prikrytím kopcov musíme ich vychladiť; neprikyjeme zemou hrebeň kopca. Po mrazikoch ich zabezpečujeme zemou a prikryjeme druhou vrstvou slamy a tenkou vrstvou zeme. Teplotu v kopcoch kontrolujeme každých 7 až 10 dní.

Kvasiť kapustu s nadrobno pokrájanou mrkvou a cibuľou s pridaním rasce. V kapuste sa

dobre konzervujú jablká, deti ich v zime radí jedia.

Silážovať lístie, vysladené rezky, všetky zelené krmivá a odpady s pridavkom pliev, sečky z obilnej slamy alebo sena. V siláži môžeme silážovať celú mrkvu, strniskovú kŕminu repu, alebo cukrovú repu.

Vyčistiť stroje a polnohospodárske náradie a namazať ich.

DOBYTOK

November je sezónou kŕmenia lísťom repy a čerstvými okopaniami, nevyhnutne s pridaním kŕmnej kriedy, avšak nie viac ako 60 kg denne. Kravy sú obvykle v druhom období telenia, vyzádajú si minerálne prípravky — miešanku MM, Forsoman alebo Bovimix.

OSÍPANÉ

Prasiatka prikrumujeme zemiakmi a miešankou P, s malým množstvom otrúb, alebo jačmenného zrnu. V štvrtom týždni kastrujeme kančeky. Staráme sa o čistotu. Ak prasiatka dostanú hnačku, dávame im Endofuran, Enteramid alebo Sulfaguanidin, podľa návodu na obale.

OVCE

V novembri možno ešte vypásat ovce, ale iba ak je pekné po-

časie, nie príliš vlhko a bez hmly. Na pastvinu ich vyháňame okolo obeda a pasieme niekoľko hodín. V ovčincu by mal dostať iba suché krmivo. V polovici novembra je termín strihania dlhosrstých oviec. Ovciam pred strihaním nedávame žrat a po strihaní ich 14 dní kŕmme suchým krmivom v trochu zväčšenom množstve. Koncom mesiaca, keď končíme vypásanie na pastvinách, pristrihujeme nadmerne vyrastnuté ratice.

HYDINA

Očkujeme slilinky a morky proti nebezpečnej nákažlivé chorobe — moru.

INVENTÁRNE MIESTNOSTI

Všetky budovy musíme očistiť zo špin, prachu a potom vybieliť. Musíme skontrolovať či obloky a dvere správne priliehajú ako aj či ventilácia dobre pracuje. Mimoriadne dobre utesňujeme kuríny. Na jednom štvorcovom metri kurína môže byť stále iba 4—5 slielok, 2 kačice, 2 husi.

(ra)

RASTÚ RÝCHLEJSIE. Semeň, ktoré mala so sebou kozmická osádka Sojuz-Apollo vo

vesmíre, po skončení pokusov zasadili v moskovskej botanickej záhrade. Ukázalo sa, že „kozmické stromy“ rastú rýchlejšie ako ostatné asi o 10 cm ročne (spolu s rastom rastli rovnako). Výskumnici sú teraz zvedaví, či tieto stromy priniesú aj plody, a keď čo, či to bude dedičná vlastnosť.

SLNKO DEZINFIKUJE PÔDU. Kalifornskí vedci vynášli nový spôsob dezinfekcie pôdy slnečnými lúčmi. Možno ho použiť na ničenie baktérií, škodlivého hmyzu, buriny a pod. Spôsoba v tom, že pôda sa zakryje priesvitnou fóliou (hrubkou 0,01 mm), pričom pôdu treba udržiavať vo vlhkom stave. Pri pôsobení letného slnka zakrytá pôda ma na povrchu 60°C a v hlbke 45 cm 40°C. Vysoká teplota a stála vlhkosť za 4—6 týždňov pôdu úplne pasterizujú.

VČELY-PRIESKUMNÍCKY. Anglickí a kanadskí bádatelia došli k záveru, že analýzou peľu, ktorý zozbiera jedna včelia rodina za jeden deň, možno zistiť, ktoré stopové prvky a v akom množstve sa nachádzajú v pôde (jedna včelia rodina dokáže denne zozbierať peľ na ploche niekoľkých km²). Premiesňovaním úľov možno zistiť aj úrodnosť, ale aj znečistenie pôdy.

SUPERREKORDÉR

Ked' na Olympijských hrách v Mexiku Beamon skočil do diaľky 890 cm, svetová športová tlač to nazvala skokom do 21. storočia. Právom, lebo odvtedy prešlo už 16 rokov a Beamonov výsledok ešte stále odoláva diaľkárom celého sveta. Zriedkavo sa totiž stáva, aby jeden pretekár získal náhle tak veľkú preťahu nad najlepšími na svete. Tento rok sa však objavil nový fenomén podobného formátu. Je nim oštěpár NDR UWE HOHN, ktorý prednedávnom na pretekoch v Berline prekročil v hode oštěpu hranicu snov — 100 m a dosiahol neuveriteľný výsledok 104,80 m. A opäť sme počuli jednohlásny výrok, že to bol hod do 21. storočia.

Uwe Hohn, hoci sa tak náhle stal svetovým rekordérom, nie je neznámou osobnosťou. Narodil sa 16.07.1962 v Rheinsbergu, má teba sotva 22 rokov. Sportuje od malíčka a oštěpu sa venuje od r. 1975, keď ako 13-ročný hodil 41,92 m. Bol mimoriadne nadaný, usilovne trénoval a tak nie div, že robil obrovské pokroky — zlepšoval sa priemerne o 10 m ročne. Ako osemnásťročný junior hádzal pravidelne vyše osemdesiat metrov. Potom mal fažku haváriu na motocykle a zdalo sa, že sa bude musieť vzdáť aktívnej činnosti. Prešlo však sotva pár mesiacov, a opäť sa objavil na štadinoch.

Každý štart mal úspešný. Keď ho v r. 1981 nominovali na juniorské majstrovstvá Európy v Utrechtu, vrátil sa z nich nielen so zlatou medailou, ale zároveň s menom svetového rekordéra v kategórii juniorov, ktoré získal hodom na 86,56 m. O rok neskôr už štartoval na seniorských maj-

strovstvách Európy v Aténach a tam opäť, aj keď nečakane, zvíťazil znamenitým výsledkom 91,34 m. Bol už vtedy po prvej operácii nohy. Čoskoro však zo zdravotných dôvodov musel prerušiť tréningy a podrobil sa ďalšej operácii, po ktorej nasledovala dlhá rehabilitácia. Preto však neštartoval ale s oštěpom sa nerozlučil. Len čo mu dovoľilo zdravie, začal opäť cvičiť.

Tohoročnú sezónu začal veľmi úspešne. Už v máji na pretekoch v Postupime zlepšil svoj osobný rekord a dosiahol druhý najlepší výsledok v NDR — 94,82 m. O tri týždne neskôr v Erfurte prekonal európsky rekord hodom na vzdialenosť 99,52 m. V júni vybojoval titul majstra NDR a 22. júla vytvoril nový svetový rekord (104,80), ktorý je lepší od predošlého rekordu Američana T. Petranoffa až o vyše 5 m. V auguste suverénnie vyhral preteky družby v Moskve hodom 94,44 m (s vyše šesťmetrovým náskokom nad druhým D. Michelom) a ešte raz dokázal, že je aktuálne najlepší na svete.

Uwe Hohn, člen ASK Postupim, učiteľ telesnej výchovy, má skvelé fyzické parametre (výška 198 cm, hmotnosť 115 kg), ktoré ho priam predurčujú na stometrové hody. Je veľmi silný, ale má ešte — ako tvrdí — nedostatky v technike. Ak ich odstráni, hodi iste ešte ďalej.

JÁN KACVINSKÝ

Nástup Krempašanov k zápasu

Foto: J.S.

Turnaj v Krempachoch

Pri príležitosti sviatku obrodenia Poľska sa 22. júla t.r. konal v Krempachoch tradičný volejbalový turnaj o Pohár Spiša. Zúčastnili sa ho popri domácom družstve aj volejbalisti z TJ Spišská Bela na Slovensku, s ktorou Krempašania udržujú inohnorčnú spoluprácu, ako aj celky z Jurgova a Zakopaného.

Tohoročný turnaj bol ako málokedy mimoriadne vyrovnaný, keďže tri družstvá — Krempachy, Spišská Bela a Zakopané mali skoro rovnaké šance na ziskanie prvenstva, čo napokon potvrdili jednotlivé zápasy. Slabšiu úroveň demonštrovali len Jurgovčania, hoci ani tí nechceli predať kožu zadarmo.

A zatiaľ spomínané tri družstvá úporne bojovali o každú lopu. Krempašania vyhrali sice s Jurgovom 2:0, ale potom mali menej šťastia a podľahli tým najtesnejším rozdielom 1:2 Spiš-

kej Belej a Zakopanému. Taký istý výsledok vo svoj prospech dosiahli potom — búrlivo povzbudzovaní divákmi — volejbalisti Spišskej Belej v zápase so Zakopaným.

Turnaj vyhrala a získala Pohár Spiša TJ Spišská Bela (6 b.), ktorá mala najvyrovnanejší kolektív, pred Zakopanym (4 b.), Krempachmi (2 b.) a Jurgovom (0 b.).

Hodno zdôrazniť, že toto podujatie — znamenite zorganizované — si prišlo pozrieť desiatky divákov z Krempach na čele s predsedom MS KSČaS kr. Františkom Kovalčíkom, ale aj okolitých obci, ktorí vrele povzbudzovali všetky družstvá a odmenovali potleskom každú vydarenú akciu. V tento deň všadlo v Krempachoch skutočne športové ovzdušie.

J.S.

Hviezdy svetovej estrády

JÚLIA HEČKOVÁ

Kto pozorne sledoval tohoročný Medzinárodný spevácky festival v Sopote iste ľahko uhádne, že ide o sympatickú bratislavskú speváčku, ktorá na tomto podujatí v súťaži o Grand Prix obsadila druhé miesto.

Júlia Hečková začala spevácku kariéru pomerne nedávno. Sice rada spievala od malíčka, ale spev nikdy nespájala so svojím povolaním. Skončila Strednú školu umeleckého priemyslu, odbor textilné návrhárstvo. Ako speváčka dozrieva pod prísnym okom svojho brata Petra Hečku, známeho hudobníka a skladateľa, s ktorým obyčajne vystupuje.

Zúčastňovala sa desiatok rôznych amatérskych podujatí, súťaží a pod., kde získala sebadôveru a zdokonaľovala svoje spevácke umenie.

Rok 1983 bol — dalo by sa povedať — jej rokom. Najprv vyhrala Bystrické zvony za interpretáciu piesne Horúci mráz, ktoréj autorom bol jej brat. O mesiac neskôr na Bratislavskej lyre získala Cenu diváka za pieseň To som predsa ja a na jeseň ju iba krôčik delil od absolútneho víťazstva v súťaži medzinárodnej konkurencii na Intertalente v Prahe, kde obsadila druhé miesto. Spolu s bratom navštívila vlnu Afganistan a na konci roka absolvovala šesťdňové koncertné turné po Sovietskom sváze, kde dosiahla obrovský úspech.

Júlia Hečková interpretuje výlučne pôvodnú tvorbu a azda najvýstižnejšie ju charakterizuje názov jednej z jej úspešných skladieb Královna pavlačí a dvorov, čo je názov jej prvej profilovej platne, vydanej tento rok. Júlia je veľmi zaneprázdená. Spieva v pravidelnom programe svojho brata nazvanom

Človek a mesto, súťažne nacvičuje (a vystupuje) so skupinou Knokaut, nahráva v rozhlasovej a okrem toho študuje teóriu kultúry na FFUK. Tento rok po Bratislavskej lyre úspešne vystúpila na Medzinárodnom festi-

vale populárnych piesní na Malte a naposledy s pesničkou Horúci mráz v Sopote, kde vyspelala druhé miesto. Dúfajme, že túto nadanú speváčku s hlasovým fondom nezvyklého rozsahu ešte u nás neraz uvidíme.

TURÁKOV ZÁZRAČNÝ KVET

Kde bolo, tam bolo, akurá na tom vršku to bolo, čo má tri vrcholce a na prostrednom vrcholci tri brezy. Jedna veľká, druhá menšia a tá tretia iba čo zo zeme vyrastá.

A práve pri tejto tretej zastavil sa pastierik Turák, lebo sa mu remenec na krpci odmotal.

Okrúti si remenec, dupne, ba už aj kročil, ale počuje:

— Stoj, lebo ma zadláviš!

Zastane, díva sa, ničoho nevidí — a o človeku na Široko-naďaleko ani len slychu.

„Vietor duje, zato sa mi zazdala ľudská vrava,“ hovorí si Turák, i dupol by si hned, ale zastaví ho hlas ešte silnejší.

— Stoj, lebo ma zadláviš!

Díva sa, a už aj vidi červený kvet na krátkom steble, čudný kvet, aký nikdy nevidel a o akom ani nepočul.

— Čo si, to si, čudné si, ak máš ešte i ľudský hlas.

Kvet sa zakolembal na steblo, aj mu odvedal:

— Len o to dbaj, aby si ma nezadlávili! — prosil Turáka a kolembal sa ďalej.

— Akože ta nepridáviš, keď si vyrástol na mojom chodníku, kde najviac chodím?

— Staraj sa, ako vieš. Ak sa dobre budeš starat, do smrti neofluteš.

Turák nelenivý zmykol si z hlavy klobúk, na ktorom mu tej jari mladé straky štyri diery vyzobali, a prikryl ním zázračný kvet, aby si vraj zapamätať, kde nemá nohu položiť.

Ale potom skoro onemel od údivu.

Klobúk sám od seba začal sa dviať — dviaha sa, dviaha, a keď je už od zeme na dve piade, tu pod klobúkom stojí človečiek v červených nohaviciach, na Turáka žmúrká, oči si pretiera.

— Ech, či som dlho spal, akurá sto a jeden rok, a nik ma nezobudil, nik nevolal. Ale keď si ma ty volal, nuž tu som, sluhu som a tak ti budem slúžiť, ako budeš chcieť, lebo si mi pán.

Turák bol veru prestrašený, zato i v ľaku zbadal, že mu jedna ovca vybočila z kŕdla, nuž nenazdajký skríkhol:

— Dočkaj, braček, najprv si musím ovcu zavrátiť!

Lenže ani to dopovedať nestalo, človečiek sa rozbehol ako strela a ovce zavrátil.

Ba veru zavrátil mu ovcu nie raz, zavracal ich Turákovi až do večera a ten sa nemusel ani hnúť z chladku.

Páčilo sa Turákovi, že má dnes takého sluhu, i ťutoval, že musí ísť spať a nikdy viac nebude takým veľkým pánom, čo iba pod brezou sedí a do doliny hľadi.

A veru na druhý deň hned zrána ísť sa pozriet, či kvet vykvitol, alebo nie, a bolo mu smutno, lebo po kvete nebolo ani stopy.

Zaháňal Turák ovce, zaháňal ich sám, spotil sa, ukonal, lebo since stalo mu už nad hlavou, a kvet dostriehnuť nemohol. Iba keď sa since preválilo na západ, prišlo mu na um položiť klobúk na včerajšie miesto.

Sotva ho ta položí, klobúk sa už dviaha a človečiek volá:

— Tu som, sluha som a ty si mi pán!

Turák sa však hned a hned dozvedal:

— Vidím, vidím, ale to mi povedz, ako dlho bude trvať moje panstvo?

— Ak ta nevychytí marnosť, potrvá ti až do smrti, no ak budeš marnivý, iba čo raz slnce zapadne, — odpovedal Turákovi sluhu.

„No, to je ľahké dodržať!“ pomysiel si Turák a vyvalil sa pod brezou, iba kedy-tedy pozrel, kde mu chodí klobúk, lebo sluhu nebolo pod ním vidieť, keď sa zapletal v tráve.

A bolo Turákovi dobre.

Na tretí deň zveril ovce svojmu sluhovi, siel do dediny, chodil z domu do domu a všade sa núkal ľuďom:

— Vyžerte si ovce, napasiem ich aj za dobré slovo!

Ludia si mysleli, že sa zbláznil, lebo zádarmo, akože za dobré slovo ešte ani jeden pastier nepásol.

— Akože ti dobré slovo dať, keď si ani svoje nestrážiš? Kdeže ti je kŕdel? — spytovali sa a chceli sa mu vysmiať.

— Heno je, na kopci s troma vrcholci, a klobúk som si pri ňom nechal, aby mi ho strážil.

Ludia ani len nepočuli čosi také smiešne, aby klobúk pásol ovce, a div nepukli od smiechu, ale keď pozreli pod vrchol, na kopco, priam tak bolo, ako Turák vrazil: klobúk behal po pašienku, akoby ho len tak vietor nosil, a keď ovca vybočila, hned ju zavrátil.

Dali Turákovi ovce v jednom dome, dali v druhom, ba do poludnia nazáhali mu ich z celej dediny, aby ich pásol.

No horkýže Turák pasie! Pod brezou sedí, ani za klobúkom nehľadí, lebo nemusí, keď má usilovného a verného sluhu.

MILÉ DETI!

14. októbra vaše učiteľky a učitelia majú svoj sviatok — Deň učiteľov. Nebudeme vám hovoriť o tom, aká náramne tažká a zodpovedná je práca učiteľa a vychovávateľa, veď nakońiec všetci ju poznáte z každodennej školskej praxe. Nepochybujeme však, že si všetci vážiť svojich učiteľov, ale docenit ich prácu iste dokážete až ako dospelí. Nezabudnite preto zablahoželať svojim učiteľom v deň ich sviatku a odovzdať im ten najkrajší darček — kyticu kvetov a báscičku.

K vašim srdcenným pozdravom pre učiteľov sa pripája aj naša redakcia.

Sedí, vylihuje a dáva si pozor, aby iba toľko bohatstva mal, aby iba toľko prijal od Ľudu, čo zvládze zjesta na jedno posedenie. Ak by mal viac, bola by to vraj marnosť a mal by po panstre.

Vylihuje tak deň, vylihuje dva, na tretí sa mu to však zunuje a rád by niečo robil. Aj si vymyslí že zašije krpec, lebo i ten mal deravý. Šije, Šije, ani sa neponáhla, aby mu to trvalo — no čože pastierovi krpec zašít?

Krajec chleba zjesta a krpec zašít akurát rovnako dlhá robota.

„Však ja mám i klobúk deravý!“ prišlo mu zrazu na um, i vypýtal si ho od sluhu, že si ho popláta.

A to bola práve tá marnosť, ktorú nemal vykonáť.

Sotva zašil jednu dieru zo štyroch, tu hned začali sa rozbehúvať ovce, ani čo by ich niekto plášil.

— Hej, sluha môj, akáže to robota? — vykrikuje Turák, ale po sluhovi ani chýru ani slychu, sám musí behať za ohromným kŕdľom, ani dych mu už nestačí.

I zbadal sa Turák a utkal pod brezu, kde si nechal klobúk aj s ihľou, rozpáral dieru — ale čože? Už to nebola diera od mladej straky vyzobaná!

Bolo po Turákovej moci.

A žije bez nej i dnes, ak ešte neumrel, a vraj mu ani trochu nie je ťuto za sluhom, lebo vylíhat neboli by už vydržali ani deň a nesstojí vraj ani za deravý groš také pastierstvo, keď si nemôžeš ovcu sám zavrátiť a pozhvárať sa s ňou.

Aj robota že je lepšia ako deravý klobúk nosiť až do smrti.

JOZEF CÍGER HRONSKÝ
SLNOVRATKA, MLADÉ LETA 1983

V spomienke na leto a prázdniny prinášame snímku z trojročného zájazdu školskej mládeže z Krempach do Varšavy. Foto: DS

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca. Vystupoval v desiatkach filmov, najmä vojnových, v kovbojkách a pod. Patria k nim o.i.: Ranč v doline, seriál Bonanza, Samuraj a kovboje, Joe Valachi, Sedem nádherných mužov, Veľký útek, Mr Majestyk, Vera Cruz a ďalšie. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie, pričom uveďte aj svoj vek.

* * *

V živote č. 315/84 sme uverejili snímku herca Marka Walczewského. Knihy vyžrebovali: Ivona Nowacka a Alžbeta Blažošeková z Vyšných Lapšov, Maríta Gondorová z Chyžného, Anna Molitorová z Kacviny, Doreta Lukašová z Krempach, Zofia Budzová z Čiernej Hory a Božena Bujtárová z Nádlaku.

Naša súdružka učiteľka

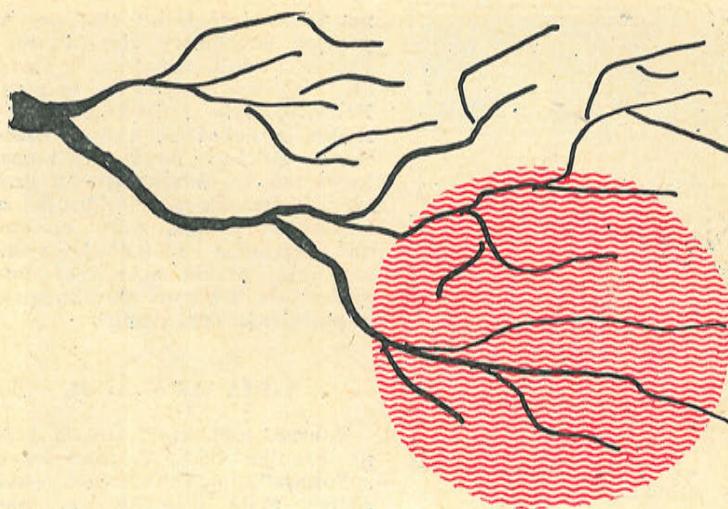
Ja som iba žiačka malá,
snežienky som natrhala,
komuže ich dám?
Dnes je v škole slávnosť veľká,
vám, súdružka učiteľka,
kvietky odovzdám.

Tri dni rozmyšľam už o tom,
že k tým kvietkom poviem potom
aspoň máličko.
Snáď sa zlaknem, ktožehovie,
z toho priania nevypoviem
ani slovíčko.

Ale vy ma dobre znáte,
vy mi z očí vyčítate,
čo vám želat chcem.
Ze za vašu prácu ťažkú,
vašu dobrotu a lásku
veľmi ďakujem.

A že naša trieda celá
tol'ko šťastia by vám cheela
želal rok čo rok,
kol'ko tohtoročnej jari
vykvitlo nám na chotári
bielych snežienok.

KRISTA BENDOVÁ

Na jabloni hrušky zrají

Na jabloni hrušky zrají,
na piano žáby hrají,
kočka píše úkoly,
kohoutek jde do školy,
ryba pije limonádu,
kráva nosí rohy vzadu,
kredenc tančí rejdomáč,
husa šije krávě frak,
koník leze z fiatky,
vítr fouká pozpátky,
po obloze mráček běží,
běží, běží až k té věži...
— Jaká je to věž?
— Velká jak ta lež.

JOSEF KAINAR

JESEŇ

Slnko ako oranžáda z neba cúva,
batoh tepla ťahá z oráčin,
že mu bolo veselo a dobre u vás,
ustaté a rozospáté šepká svojim
duchnám oblačným.
Pri chladnúcej rieke jeden chlapec stojí,
hlava dolu, ruky vo vreckách,
vietor ako rytier v pozlátenej zbroji,
rinčiac jesenným a zažltnutým krovím,
k výškam vzopne sa.

A na poli plameň praskoce a horí,
obskakuje zimu, hryzie vňať,
no šarkany nad ním krúzia ako orly,
kým nezačnú večer zore k žltej krásce
červeň prilievať.

JÁN ŠIMONOVÍC

Z KLENOTNICE ĽUDOVEJ HUDBY

Moderato

([Redakcia, 1880], Nitrianska)

Má milá premilá, však pekné oči máš;
šťastný je to človek, čo naňho poze ráš.

Má milá, premilá,

Má milá, premilá
však pekné oči máš;
šťastný je to človek,
čo naňho pozeraš.

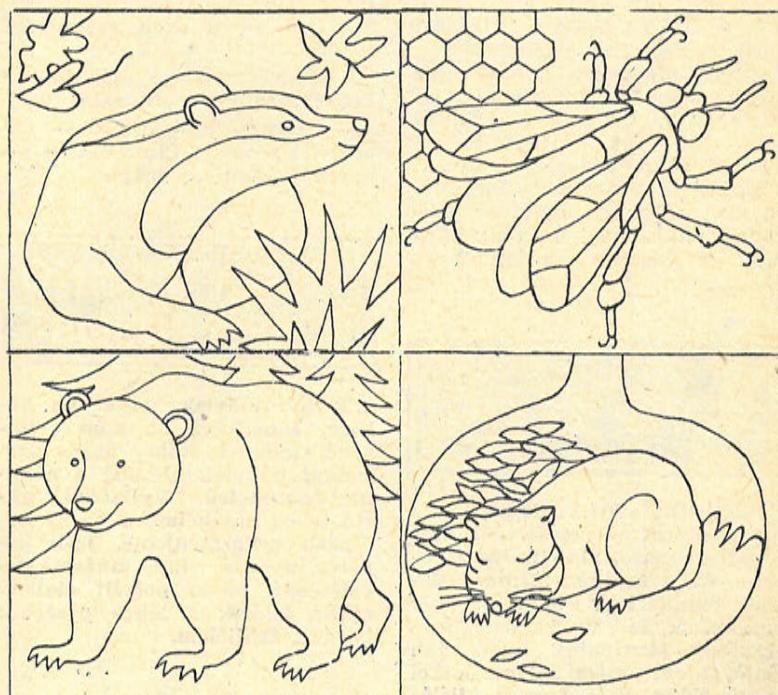
Má milá, premilá,
však pekné ústa máš;
šťastný je to človek,
čo sa s ním zhováraš.

Má milá, premilá,
však pekné ústa máš;
šťastný je to človek,
čo mu jich bozkat dás.

Má milá, premilá,
však pekné ústa máš;
šťastný je to človek,
ktorému ju ta dás.

KRESBA PRE VÁS

Jeseň je už tu a zvieratá sa chystajú k zimnému spánku. Niektoré z nich vám približujú naše obrázky. Skúste ich pomenovať po slovensky. Zasa obrázky pekne vymaľujte a pošlite do redakcie, uvedte však svoj vek a presnú adresu. Medzi autorov správne pomenovaných zvierat a najkrajších obrázkov vyžrebujeme pekné slovenské knihy.

TAKÝ JE ŽIVOT

★ PODNIKAVÁ RODINKA. Učastníci svadobnej hostiny, ktorí sa konala v Liverpooli, zistili po návrate domov vlámania. Vysvitlo, že páchateľmi vlámania a kraede boli mladoženich a jeho brat, ktorí na chvíľu opustili svadobnú hostinu. Automobil na prepravu ukradnutých večí im dal otec oboch mladých, ale podnikavých páнов. Okolnosti priestupku prekvapili dokonca aj sudec, ktorý viedol súdne pojednávanie.

★ PONOŽKY. Anglický psychológ dr. Neville Tharnton tvrdí, že existuje súvislosť medzi charakterom muža a ponožkami. Formulácia tohto záveru bola vrah výsledkom dlhorôčnych výskumov. Tak teda muž, ktorý nosí kockované ponožky, je vrah konzervatívny. Ten, kto dáva prednosť živým farbám a vzorom, je nesmely. Priečne pásiky majú znamenáť veľký záujem o sexus, ružová farba — psychickú nedospelosť a sedá — romantickú povahu. A my máme najradšie tie ponožky, ktoré šťastnou náhodou môžeme kúpiť v obchode.

★ PRETEKY. V San Juane, hlavnom meste Puerto Rico v Strednej Amerike, sa každé dva roky konajú ľahkoatletické preteky seniorov. Na posledných pretekoch sa zúčastnilo 2000 pretekárov zo všetkých kontinentov. Muži štartovali v dvoch vekových skupinách: pod a nad 85 rokov. Jedným z najstarších pretekárov, ktorý o.i. štartoval v behu na 100 metrov, bol Ind Prithvi Singh, ktorý má 92 rokov.

★ ZÁPADONEMECKÁ POLÍCIA dlho nemohla prísť na stopu zlodejov v obchodoch a skladoch Düseldorfu. Nakoniec vysvitlo, že zlodejmi bolo 31 strážníkov v týchto obchodoch a skladoch.

★ PAKISTANSKÁ POLÍCIA vystopovala gang obchodníkov s mladými dievčatami, ktoré tajne prevádzali do Bangladešu. Živý tovar predávajú v cene 5 až 20 000 rupií (400—1600 dolárov), čo závisí od veku, krásy a možnosti kupujúceho. Sú to prevažne obyvatelia arabských emirátov, prípadne pakistanskí rolníci, ktorí hľadajú „ideálnu manželku“.

VÍŠ, ŽE...?

PŘÍRODNÍ SÍLY. Kapusta je prý příčinou, že vegetariáni, kteří nejdí maso, mají měrnou povahu. Na evropském farmaceutickém semináři v Curychu bylo prokázáno, že v kapustě jsou obsaženy sloučeniny hořčičných olejů, které měrní hyperfunkci štítné žlázy. Bylo rovněž zjiště-

no, že některé látky obsažené v paprice povzbuzují činnost zažívacího ústrojí, zatím co mátový olej zpomaluje proces trávení. Nedávno byla z kozlíku lékařského, z něhož se vyrábí valeriana, získána nová substancia, která má na člověka trochu jiný vliv. Valeriana má uklidňující a uspávající účinek, zatím co nová substancia odstraňuje nebo zmírňuje psychovegetativní poruchy, ale současně povzbudzuje a aktivizuje organismus.

VIDIA AJ V NOCI

Pohraničníci, ktorí strážia južné hranice USA, dostanú nové „okuliare“. Sú to vlastne veľmi citlivé malé dalekohľady, pomocou ktorých rýchlo odhalia narušiteľov hraníc. Vláda USA chce takýmto spôsobom za každú cenu zabrániť nelegálnemu staženiu z južných štátov do USA. Vedľa nezamestnaných majú už dosť...

VZDUCH JE ZDRAVÍ

Ten, kdo dobре utěsní okna a nevětrá byt, může se pochlubit, že šetrí na vytápění. Z druhé strany však vystavuje sebe i svou rodinu podráždění pokožky a sliznic, potíží s hornimi dýchacimi cestami a průduškami. Tak, kde se vzduch nevyměňuje, přibývá škodlivých částeček znečišťujících vzduch. Často jsou přičinou chronických potíží, jejichž původ si nikdo neuvědomuje. Stejně nebezpečné jsou bakterie, viry a plísně. V nevyvětraných místnostech mají mnohem větší účinek, zatímco čerstvý vzduch je rychle ničí. A kromě toho se čerstvý vzduch rychleji ohřívá.

ANEKDOTY

Winston Churchill náruživě kouřil doutníky. Jednou do jeho zakouřené pracovny pribíjel jeho priateľ a ve dveřích rozhořčeně zvolal:

— Člověče, ty tu máš takový vzduch, že by mohl zabít vola!

— Promiň, můj drahý — odpověděl zdvořile Churchill — ale nevěděl jsem, že přijdeš...

NA VŠECHNO JE ZPŮSOB

Těžký nábytek stojící na koberec zanechává na něm vytlačené stopy. Je dobré občas přesunout nábytek alespoň o několik centimetrů. Vytlačená místa lehce navlhčíme a po 24 hodinách vykartáčujeme. Je-li koberec z čisté vlny, můžeme na vytlačené místo položit složený vlnkový hadřík a lehce přežehlit borkou žehličkou.

Samet se dobře osvěží vodní párou. Šaty nebo látku podržíme za okraj nad miskou s vařicí vodou. Když samet nasákne párou, žehlime lehce látku ve vzduchu horkou žehličkou. Po 10 minutách bude jako nový.

Usbírané zbytky mýdla můžeme vložit do nylonové sítky a ponořit na několik minut do horké vody. Ze zmrzlého mýdla uhňetele kouli a sítiku zavážeme na uzel. Takové barevné mýdlo výborně poslouží na mytí rukou a nylonová síťka vydrhne ruce stejně dobře jako kartáček.

Kyselé zeli nebo čerstvě pokosená tráva, rozsypané po kobereci a pak zametené, čisti koberec a osvěží jeho barvu. Kyselým zelím můžeme koberec vyčistit ručně. Vymáčkneme přebytek šáty a kruhovými pohybky koberec vytíráme. Na velmi světlé koberce trávu neužíváme.

ZO ŠÍREHO SVETA

NOHAVICE. Tento tradičný kus pánskeho odevu — ktoré v našom storočí obľubujú aj ženy — majú samozrejme vlastné dejiny. Vyvodia sa od... sukníčky. Styridsať storočí v úboroch oboch pohlaví vládli sukne a zásterky. V Európe sa nohavice objavili asi päťsto rokov pred našim letoopočtom. Priniesli ich Skyti obliečení do nohavic ušitych z koží. Od nich tento úbor prevzali Gali a Germáni. Po dlhé storočia nohavice považovali za barbarský úbor. V starovekom Ríme nohavice boli zakázané ako neslušné a ako úbor podceňujúci iných. Ale po čase sa na stále udomácnili v pánskej móde. A hoci mnohokrát sa menila ich fazóna, doteraz nevynašli praktičejšie oblečenie.

SVATBY V ČECHÁCH. Jak se dovidíme z tisku, loni v Čechách uzavřelo sňatek 76 978 dvojic. Je to nejnižší počet sňatků za posledních dvacet let, ktoré svědčí o nedobré demografické situaci v ČSR. Ve srovnání se Slovenskem mají Čechy dva krát tolik obyvateľ a tyto záporné tendenze ovlivňují demografickú situaci v celom Československu.

Očekává se, že v nejbližších letech se situace zlepší, protože dosloví početnější ročníky 1963—1965. Přibývá také sňatků uzavíraných ve veku 22 let a ubývá jich ve starší věkové skupině do 29 let. Častejší jsou sňatky se značným věkovým rozdílem mezi manželi. Mladí muži si mohou ženu vybrat; v loňském roce bylo v Čechách téměř o 13 000 žen ve věku od 17 do 19 let více než mužů ve stáří od 20 do 22 let.

Pozoruje se také větší počet uzavíraných dalších sňatků, ktoré nyní tvoří asi 23 proc. všech sňatků. Vyplývá to, jak se soudí, z nestabilnosti dnešní české rodiny. Má to rovněž záporný vliv

na počet dětí, protože statistiky svědčí o tom, že nejvice děti se rodí v prvním manželství.

FAJANSA. V druhnej polovicí 16.stor. tri rodiny talianskych hrnčiarov prišli do Francúzska a osídliili sa v Neversi. Pochádzali z mesta Faenza a preto ich výrobky boli nazvané fajansami. Zamedľho rozvinuli svoje remeslo a ich diela, zdobené mytologicckými výjavmi, získali veľké uznanie a mnohých zákazníkov. V polovici 17.stor. manufaktúry preživali niekoľkoročnú krízu. Prekonali ju spolu s Veľkou revolúciovou, keď sa misy a džbány začalo zdobiť vlasteneckými výjavmi, spojenými s udalosťami vtedajších premien. Obdobie cisárstva zmenilo tematiku výroby ale praktická koncepcia zdobenia výrobkov podľa aktuálnych potrieb sa zachovala natrvalo.

ČISTÝ OSTROV V EVROPĚ

Na svete nadále existují nemoci ohrožujúci zdraví a život našich dětí. Lékaři s nimi již dávno bojují, ale ne všude a všechna nebezpečí se jim podařilo odstranit. Zatím jsou v nejlepší situaci děti v Československu.

Naši jižní sousedi již téměř nevědě, co to je záškrt, tetanus, černý kašel nebo dětská obrna, nad kterou českoslovenští odborníci zvítězili jako první na světě.

Nedávno zaznamenali další významný úspěch. Jako první na světě odstranili ve své zemi spalničky, která byly jednou z nejčastějších dětských infekčních nemocí. Československo se tak stalo „čistým ostrovem“ na mapě Evropy.

Československé úspěchy se staly pobídkou pro Světovou zdravotnickou organizaci, která se na zasedání v Kodani zavázala zahájit opatření, která by odstranily v Evropě tuto nemoc do roku 1990.

Dodejme, že spalničky mohou být nebezpečnou nemocí. Může se skončit zánětem mozkových blan a dokonce i smrtí.

Slovenský vědec MUDr. Emil Ginter objevil, že jednou z příčin hromadění cholesterolu v krvi je nedostatek vitamínu C. Po mnoha pokusech opatentoval preparát skládající se z vitamínu C a pektinu, který je účinným prostředkem snižujícím hladinu cholesterolu v krvi. Tyto chemické složky léku, jehož výroba bude zahájena po ukončení klinických zkoušek, lze nahradit přírodními látkami, obsaženými v oveči a zelenině.

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

PRO ZDRAVÝ DĚTSKÝ CHRUP. Již od malíčka vedeme dítě k správným hygienickým návykům. Naučit dítě, aby si pravidelně čistilo zuby, není

snaďné. S první lekcií začneme nejpozději po úplném prořezání mléčného chrupu. Někdy se stane, že dítěti zprvu dásně trochu krvácejí. Neupraví-li se stav do dvou týdnů, navštivte dětského zubaře.

Ošetření bolestivého zuba není příjemné ani pro dospělého, natož pro dítě. Proto jsou důležité pravidelné preventivní prohlídky, první asi ve věku tří let. Tehdy se ještě případný začínající kaz odstraní bezbolestně.

K dobrému stavu zubů napomáháme správnou výživou. Nejdůležitější je dostatečný přísun vápníku, jehož zdrojem je především mléko a mléčné výrobky, ale rovněž ořechy, luštěniny, žloutek, mořské ryby, kedlubny, kapusta, květák. Vznik kazu podporují sladkosti, časté mlsání bonbonů. Nedávejte nikdy dětem sladkosti večer po umytí zubů, a stanete-li se to, pošlete ho, aby si zoubky před spaním jestě jednou umylo,

Z POKLADNICE ZDRAVIA

OBYČAJNÉ JABLKO. Obyčajné iste len preto, že v našom miernom podnebi výborne rastie

Táto kockovaná blúzka voľného strihu je zapínaná po celej dĺžke a má široké, mierne nabierané rukávy.

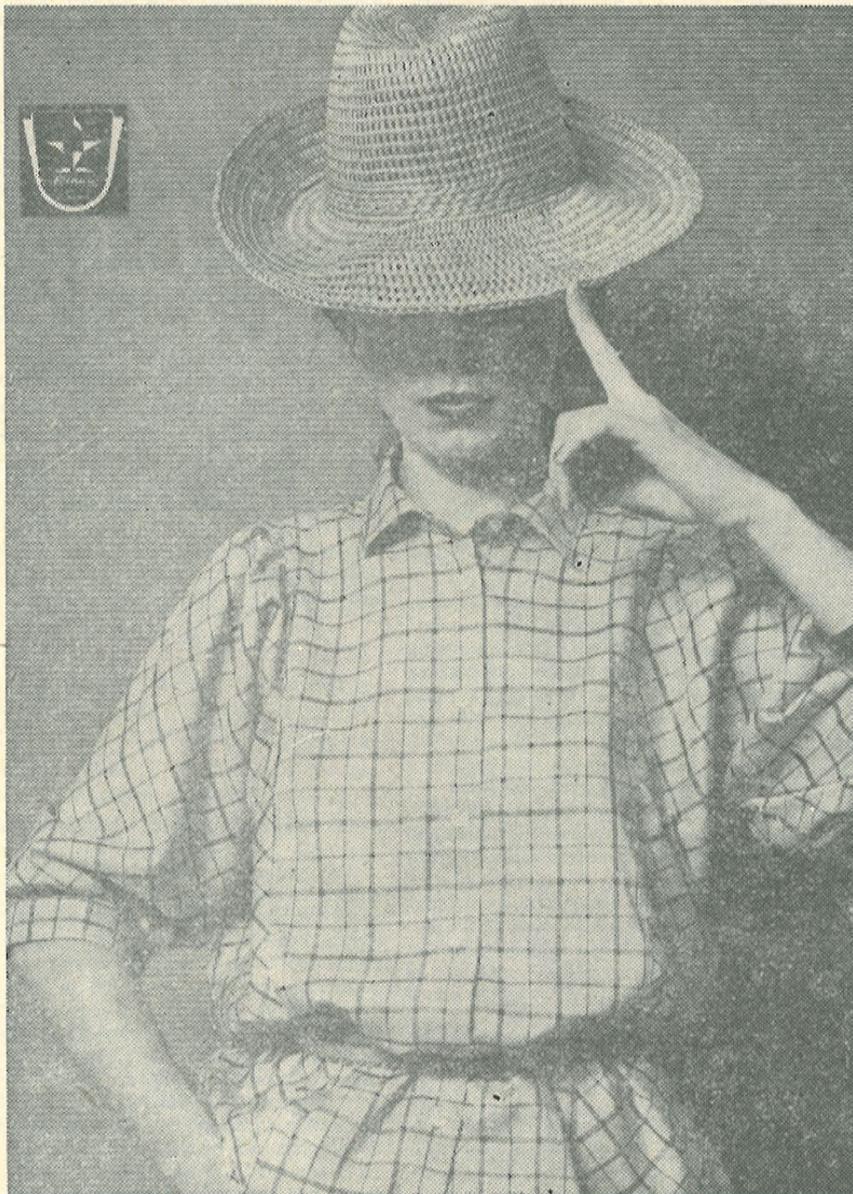
a patrí medzi najpopulárnejšie druhy ovocia. Keď sa mu však očami chemika pozrieme „pod kožu“ zistíme, že z hladiska správnej výživy a potrieb organizmu je vlastne neobyčajné. Je totiž doslovne „napcháte“ viac než dvadsiatimi druhmi minerálnych látok a hodnotných vitamínov (provitamin A, C, B₁, B₂, niacin). Arzén a železo, ktoré obsahuje, pomáhajú pri chudokrvnosti, fosfáty, uložené hned pod šupku, priaźnivo pôsobia na nervy a mozog. Vápnik upevňuje kosti a zubnú sklovinu, celulóza a pektív povzbudzuje trávenie. Jablko má aj odvedňujúci účinok, ktorý spôsobuje vysoký obsah draslika. Jablko patrí medzi ovacie, ktoré do svojho jedálneho lístka môžu zaradiť aj ľudia postihnutí cukrovkou.

Pre pevnú dužinu a šlavu, ktorá odstraňuje z ústnej dutiny škodlivé bakterie, mnohí nazývajú jablko najprirodenejšou zubnou fefkou. Toto tvrdenie však nie je správne, pretože jablko nemôže nahradíť čistiaci účinok zubnej pasty a kefky. Pozostatky jablka sa totiž zachytávajú medzi zubami; keď ich pred spánkom neodstráime, narušujú zubnú sklovinu tak isto ako ostatné druhy potravín.

Módna blúzka s dvojradovým zapínaním, širokými rukávmi a veľkými výložkami.

Rukávy tohto voľného svetra sú pripojené efektným koženým alebo textilným lemom a šnurovaním.

LEKARZ
WĘTERYNARII

DWIE OWCE OB. P.S. Z NOGEGO TARGU OCIERAJĄ SIĘ O SCIANY, TRACĄC PRZY TYM WŁOS.

Wchodzią tu prawdopodobnie w grę dwa schorzenia skórne — liszaj strzygący lub parch. Obydwa te schorzenia występują stosunkowo rzadko. Liszaj strzygący wywoływany jest przez grzyba, który w strupach może utrzymywać się do półtora roku. Występuje u owiec jak i jagniąt. Grzyb dostawczy się na skórę, wywołuje zmiany cechujące się skutkami owocowymi. U jagniąt zmiany ograniczają się do głowy, warg i uszu, w postaci ciemnozabarwionych tarczeczek. Czasem proces posuwa się dalej na szyję. Przy dłuższym trwaniu choroby występuje wyniszczenie jagnięcia. U starszych sztuk liszaj występuje przede wszystkim na grzbicie, piersi, łopatkach wywołując zlepianie się wełny. Skóra w miejscach opanowanych przez chorobę jest zaczerwieniona, pokryta drobnymi szarożółtymi tarczkami lub łupieżem. Występuje silny świąd, na skutek któ-

rego owce ocierają się, niszcząc wełnę. Po wypadnięciu wełny pozostały gole miejsca. W leczeniu należy — ostrzyć wełnę a następnie zastosować maści rozmiekające (mydło z tłuszczem). Dobre rezultaty daje stosowanie maści jodowych (olej z jodyną). Dobrze również na schorzałe miejsca robią promienie słoneczne. W zapobieganiu należy uwzględnić utrzymywanie odpowiedniej czystości oraz trzymanie owiec z dala od zwierząt zapadających na to schorzenie jak bydło, cielęta i konie. Parch z kolei to choroba również wywoływana przez grzyb, umiejscawiający się na skórze owłosionej, częściej w latach wilgotnych niż suchych. Grzyb ten przenosi się przez kontakt. Zarodniki grzyba dostawczy się na skórę, osiedlają się najczęściej u wylotu torbki włosowej, skąd wrastają w głąb oraz do naskórka. Zaatakowany włos staje się suchy, lamliwy, traci polisk i łatwo daje się usuwać. W miejscach nieowlosionych tworzą się najpierw pęcherzyki, a następnie typowe tarczki. Zmiany te najczęściej występują na głowie i uszach. Skóra pod tarczkami jest wilgotna. W leczeniu stosuje się także nasiewienia słoneczne oraz preparaty jodowe.

WIELU HODOWCÓW PYTA O PASOŻYTY SKÓRY I PIÓR DROBIU

Do najczęściej spotykanych zaliczamy: piórojady, roztocze, kleszcze i ptaszyniec.

PIÓROJADY — to pasożyty rzędu wszółów, typowe dla każdego gatunku ptaków. Cały rozwój tych pasożytów odbywa się bez zmiany żywiciela, a żywią się one zluszczańym naskórkiem i piórami. Działanie ich powoduje niepokój u ptaków, gdyż przez swój ruch wywołują świąd skóry. Na skutek drapania się następuje wypadanie lub uszkodzenie piór, obniżenie nośności, schodzenie kwot z gniazd. U młodeży następuje zahamowanie wzrostu wychudzenie, a przy silnej inwazji nawet śmierć. Pasożytą rozpoznac łatwo, gdyż między piórami widać szybko poruszające się owady przypominające wszy. W leczeniu stosuje się (tylko w lecie) dającą dobre efekty ciepła 38°C kąpiel z 0,25% kreoliną. Kąpiel powinna trwać najwyżej 30–40 sekund, a przed wyjęciem ptaka z kąpieli, należy na przeciąg 3–4 sekund zanurzyć jego głowę, ale tak aby ptak nie napił się płynu owadobójczego. Po zabiegu należy chronić ptaki przed bezpośrednim działaniem promieni słonecznych. Zabieg należy powtórzyć po dwóch tygodniach. Gdyż środek ten nie działa nisząco na jaja. Ściółkę z podlogi i gniazd należy spalić. Sciany i podłogi należy wyszorować gorącym roztworem 2% soły żrącej.

ROZTOCZE — pasożyt żyjący w tutkach piór. Ptak opanowany przez tego roztocza nie zdradza objawów chorobowych, jedynie pióra ogona i skrzydeł tracą polisk, tutki wyginają się i la-

mia. Lamliwość dużych piór i znalezienie w nich wewnętrzno-pasożytów pozwala na postawienie rozpoznania. W leczeniu należy stosować ciepłe kąpiele jak przy piórojadach. Osobniki opanowane przez zpaszożytu należy wydzielić ze stada.

KLESZCZE — najczęściej atakuja kury, kaczki i gęsi. Składają się w szparach kurnika. Po 2–3 tygodniach wykulują się larwy, które atakują ptaki i ssą ich krew. Kleszcz powoduje niedokrwistość ptaków, atakuje również człowieka powodując występowanie objawów chorobowych. Choroba ta wywołuje ogólną niedokrwistość, wychudzenie i obniżenie nieśności. Oglądając ptaka w dzień można znaleźć wśród piór na szyi, po wewnętrznej stronie ud i pod skrzydłami, przytwierdzone do skóry ciemnoszare larwy kleszczu, przypominające wyglądem ziarno zboża. W leczeniu należy usuwać larwy ze skóry uprzednio naoliwione, aby wyjmowaniu nie pozostawić głów pasożytów.

PTASZYNIEC — żywi się krvia, wywołując niedokrwistość drobiu. W miesiącach letnich — lipcu, sierpniu a nawet w wrześniu, pojawiają się masowo pasożyty na skórze. Pasożyt ten występuje niekiedy w wielkiej ilości, atakuje przeważnie swoją ofiarę nocą, w dzień zaś przebywa w szparach ścian kurnika. Stąd też za dnia znajduje się zaledwie pojedyncze okazy ptaszynów na skórze pod skrzydłami.

ZUZKA VARI

CO NA OBĚD

VEPŘOVÉ PLECKO DUŠENÉ V RAJČATECH

Rozpočet: 1000 g vepřového plecka, 1000 g rajčat, (mohou být mražená), 3 dl bílého vína, lžíce šálavé nebo majoránky, sůl.

Vepřové plecko osolíme a posypeme rozdrobenou šálavou nebo majoránkou. Maso dáme do peckáku, mírně podlijeme a v troubě dusíme. Během dusení maso podléváme vodou a přeléváme vypečenou šálavou. K měkkému masu přidáme víno a rozkrájená rajčata; když jsou měkká, maso vyjmeme, nakrájíme na plátky a rajčata se šálavou proslušíme. Šálavu ještě chvíli povaříme. Vhodnou přílohou jsou těstoviny.

FAZUĽOVÁ POLIEVKĂ S REZANCAMI

Rozpočet: 200 g suchej fazule, 50 g oleja, 40 g hladkej múky, sôl, cibuľa, cesnak, mletá červená paprika, voda.

Prebratú a umytú fazuľu namočíme deň dopredu do studenej vody, v ktorej ju potom aj uvaríme do mäkkosti. Na tuku oprážime nadrobno pokrájanú cibuľu a mletú červenú papriku, přidáme múku a spolu oprážime — pripravíme tak bledú záprážku,

kterú zalejeme vodou, povaríme a viejeme do uvarenej fazule. Cesnak rozotrieme so sóľou, dáme do polievky a necháme prejsť varom. Nakoniec přidáme nadrobno posekanú zelenú petržlenovú vňať.

Podávame s rezancami, ktoré zavaríme do hotovej polievky.

HAVĀDZINA NA GORALSKÝ SPÔSOB

Rozpočet: 600 g sviečkovice, 40 g údené slaniny, 60 g masti, cibuľa, sól, mletá červená paprika, mleté čierne koreniny, surová paprika, 2,5 dl smotany.

Sviečkovicu pokrájame na hrubšie rezance a oprážime na masti. Přidáme nadrobno pokrájanú cibuľu, sól, koreniny, trochu podlejeme vodou a přikrytě dusíme. Potom přidáme čerstvou paprikou, ak máme 1 štiplavú papriku-feferonku pre pikantnú chut a ešte chvíľu podusíme. Na každý tanier dáme 2 lyžice smotany a dávkou hotovej sviečkovice. Podávame s opečenými zemiakmi.

KAPUSTOVÉ FAŠIRKY

Rozpočet: 600 g kapusty, 2 vajcia, 100 g klobasy alebo slaniny, 200 g strúhank, sól, 100 g múky, masť na opečenie.

Očistenú kapustu posekáme nadrobno, osolíme a udusíme. Přidáme posekanú klobasu alebo rozskvarenú slaninu, sól, vajcia a podľa potreby strúhanku. Zamiešame a robíme malé faširky, ktoré obalíme v múke a

na masti z oboch strán opečieme. Podávame so zemiakmi alebo s chlebom.

ŠALÁT

KAPUSTOVÝ SALÁT

Rozpočet: 250 g kyslej kapusty, 3 mrkvky, 2 jablká, zeler, 150 g tvarohu, citrónová štava, sól, menšia cibuľa, cukor, 2 dl smotany.

Do kyslej kapusty nastrúhamo mrkvku, zeler, jablko a všetko spolu premiešame. Tvaroh vymiešame so smotanou, ochutnáme citrónovou štavou (možno dostať v obchodoch citrónovú štavu v malých fľaškach — výborne sa hodí do salátov) — přidáme jemne posekanú cibuľu, osolíme a podľa chuti osladíme. Upravený tvaroch zmiešame s kapustou a postrúhanou zeleninou a necháme odležať.

OSLÁVENCOM

ŽETKOVÉ REZY

Rozpočet: 150 g masla, 150 g práškového cukru, 80 g hrubej múky, 150 g orechov, 1 celé vajce, zo 4 bielkov sneh.

Poleva: 4 žltky, 120 g práškového cukru.

Maslo vymiešame s cukrom a vajcom na penu. Pridáme pomleté orechy, múku a z bielkov ušľahaný sneh. Zamiešame a cešlo rovnomerne rozotrieme na pomastený a mukou vysypáný plech. V miernej teplej rúre opečieme.

Poleva: Žltky s cukrom dobré vymiešame a rovnomerne rozotrieme na upečený, ešte teply múčnik. Do polevy môžeme pridať aj trochu citrónovej štavy. Múčnik necháme vychladnúť a potom ostrým nožom krájame tenšie rezy.

MLADÝM GAZDINÁM

AKO DLHO VARÍT

Na varenie, najmä jatočného mäsa, treba 2 až 3 hodiny; časové trvanie závisí od veľkosti mäsa i od veku zvierat. A vývar na polievku je veru najlepší z mäsa starších zvierat. Varenie v tlakovom hrnci, ktorého výhodu, najmä ušetrením času, gazdinky dobre poznajú, podstatne skracuje prípravu jedál. Vajíčka v škrupine varíme: na mäkké 2 až 3 minuty, na hniličku 4 až 5 minút, na tvrdlo 8 až 10 minút, pričom čas varenia rátame od za-

mi albo w szparach dzioba i przewodach nosowych lub uszach. Z powodu swej niezwyklej odporności na głód, pasożyt ten bez pokarmu nawet po kilku miesiącach nie traci swych zdolności rozwoju. Chorobotwórcze działanie ptaszynów polega na saniu krwi i powodowaniu ogólnej niedokrwistości. Atakujące pasożyty niepokoją zwierzę nie pozwalając na sen w nocy. Jeżeli kurnik znajduje się w stajni albo oborze, wówczas ptaszynce przechodzą w nocy na blisko stojące konie oraz bydło niepokojąc je. Tak samo ptaszynce atakują człowieka, jednak poza ukluciem nie powodują większej szkody. Ptaki niepokojone nocą przez ptaszynę nie śpią i chudną. Kury przestają nieść. Postępująca niedokrwistość po 10–15 dniach prowadzi do śmierci. W leczeniu stosuje się rozpylanie między piórami środków owadobójczych, dodawanie przez 2–3 tygodnie do karmy siarki w ilości 3%, wydzielająca się przez skórę siarka płoszy pasożyty, albo dodawanie siarki do piasku (kąpiel piaskowa). Równocześnie z leczeniem kur należy mechanicznie dokładnie oczyszczać kurniki i odkać je środkami chemicznymi, w szczególności grzdy i gniazda niusek. Dobrym środkiem odstraszającym okazało się karbolineum sodownicze, którym po dezynfekcji smaruje się wszystkie szpary w kurniku. Zamiast karbolineum można użyć nafty.

H. MĄCZKA

čiatku varu a nie od vloženia vajca do vody.

Tá istá poučka o rátaní času varenia plati aj pre zeleninu. Na varenie karfiolu potrebujeme 15 až 20 minút, špenátu 5 minút, kelu 60 minút, mrkvky 35 až 45 minút, špargle 15 až 20 minút, zeleru 45 minút, uhoriek 30 minút. Sampiňóny uvaríme už za 3 minúty, ale zemiaky za 20 minút, cesnak za 45 až 60 minút, zelený hrášok za 30 až 45 minút, zelenú fazuľku za 15 až 20 minút, na čerstvo vylúpanú fazuľku 30 až 40 minút a čierny koreň až za 90 minút.

Na dusenie mäsa — asi 500 g kúska — potrebujeme asi 1,5 až 2 hodiny. Rýchlejšie upečieme mäso: hovädzie na polosurovo za 10 až 12 minút, tefacie za 25 minút, baranie na polosurovo za 9 minút, vo vnútri krvavé za 13 minút, bravčové za 45 minút, králičie a kuracie za 20 minút atď.

ODPOVED:

SKRÝVAČKA: džbánok č. 2 se nachází v poloze dnem vzhůru mezi nohami stolu.

KOCKA: útvar č. 2

PODATEK OD SPADKÓW I DAROWIZN

Co podlega podatkowi od spadków i darowizn?

Podatkowi od spadków i darowizn podlega nabycie własności rzeczy znajdujących się w kraju i praw majątkowych w drodze spadku lub darowizny, przez osoby fizyczne. Podatkowi podlega również nabycie praw do wkładu oszczędnościowego (np. księczka PKO) na podstawie dyspozycji właściciela na wypadek jego śmierci oraz nabycie własności rzeczy przez zasiedzenie. Nabycie własności rzeczy znajdujących się za granicą lub praw majątkowych wykonywanych za granicą podlega podatkowi, jeżeli w chwili otwarcia spadku lub zawarcia umowy darowizny nabywca był obywatelem polskim lub miał miejsce stałego pobytu w Polsce.

Co nie podlega podatkowi od spadków i darowizn i jakie są zwolnienia od tego podatku?

Podatkowi nie polega między innymi: nabycie własności rzeczy ruchomych lub praw majątkowych podlegających wykonaniu w kraju, jeżeli w dniu nabycia ani nabywca ani też spadkodawca lub darczyńca nie byli obywatelami polskimi i nie mieli miejsca stałego pobytu w Polsce. Podatkowi nie podlega również nabycie w drodze darowizny pieniędzy lub innych rzeczy przez małżonka, dzieci, wnuków, rodziców, pasierbów, dzieciaka i synową w wysokości nie przekraczającej 300.000,— zł od jednego darczyńcy, a od wielu darczyńców łącznie nie więcej niż 600.000,— zł w okresie 5 lat od daty pierwszej darowizny, jeżeli pieniądze te lub rzeczy oddarowane przeznaczy na wkład budowlany lub mieszkaniowy do spółdzielni, budowę lokalu w małym domu mieszkalnym albo budowę domu jednorodzinnego.

Natomiast zwalnia się od podatku:

— nabycie własności i prawa użytkowania wieczystego gospodarstwa rolnego lub jego części oraz innych praw do takiego gospodarstwa lub jego części, jak również działań przyzagrodowej, z wyjątkiem: budynków zajętych na cele specjalistycznego chowu i wylegu drobiu lub specjalistycznej hodowli zwierząt wraz z urządzeniami i ze stadem hodowlanym, urządzeń do prowadzenia upraw specjalnych jak szkarnie, inspekty, pieczarkarnie, chłodnie, przechowalnie owoców, nadwyżki wartości obszarów sadów ponad 3 ha (jeżeli jednak nabywcami są: małżonek, dzieci, wnuki, prawnuki, rodzice, życie lub synowa to z podstawy opodatkowania wyłącza się wartość tych składników pod warunkiem, że nabywcy złożą urzędowi skarbowemu oświadczenie, iż będą prowadzić nadal to gospodarstwo

przez okres co najmniej 5 lat od dnia przyjęcia spadku lub darowizny) oraz budynków mieszkalnych;

— nabycie w drodze spadku budynków mieszkalnych nadanych na podstawie przepisów o osadnictwie rolnym;

— nabycie przez rolnika pojazdów rolnicznych i maszyn rolnicznych oraz części do tych pojazdów i maszyn pod warunkiem, że pojazdy i maszyny rolnicze w ciągu 3 lat od daty otrzymania nie zostaną przez nabywcę sprzedane lub darowane osobom trzecim — niedotrzymanie tego warunku powoduje utratę zwolnienia.

Na kim ciąży obowiązek podatkowy i co stanowi podstawę opodatkowania?

Obowiązek podatkowy ciąży na nabywcy własności rzeczy i praw majątkowych, a w przypadku darowizny obowiązek podatkowy ciąży solidarnie na obdarowanym i darczyńcy.

Podstawę opodatkowania stanowi wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych w dniu nabycia oraz ceny rynkowe z dnia złożenia zeznania podatkowego urzędu skarbowemu lub pobrania podatku przez płatnika. Jeżeli przed dokonaniem wymiaru podatku nastąpi ubytek rzeczy spowodowany siłą wyższą dla ustalenia wartości przyjmuje się stan rzeczy w dniu wykonania wymiaru, a odszkodowanie za ubytek, należne z tytułu ubezpieczenia wlicza się do podstawy wymiaru. Przy nabyciu w drodze zasiedzenia wyłącza się z podstawy opodatkowania wartość nakładów dokonanych na rzecz przez nabywca podczas biegu zasiedzenia. Jeżeli budynek stanowiący część składową gruntu będącego przedmiotem nabycia został wzniesiony przez osobę nabywającą nieruchomości przez zasiedlenie, z podstawy opodatkowania wyłącza się wartość tego budynku.

Wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych przyjmuje się w wysokości określonej przez nabywca, jeżeli odpowiada ona wartości rynkowej tych rzeczy i praw. Wartość rynkową określa się na podstawie przeciętnych cen stosowanych w danej miejscowości w obrocie rzeczami tego samego rodzaju i gatunku z dnia złożenia zeznania podatkowego urzędu skarbowemu lub pobrania podatku przez płatnika.

Od powyższych zasad istnieje kilka wyjątków, a mianowicie: przy nabyciu w drodze spadku:

— spółdzielczościowego prawa do lokalu przyjmuje się wartość odpowiadającą równowartości tego prawa ustalonej przez spółdzielnię na podstawie zasad określonych przez Zarząd Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego dla celów rozliczeń z członkami spółdzielni;

— lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość przyjmuje się wartość odpowiadającą cenie sprzedaży przez Państwo obowiązującej w dniu dokonania wymiaru podatku, z uwzględnieniem odpisów na zużycie lokalu, bez odliczania bonifikat i ulg w spłacie ustalonej ceny;

— domu wielomieszkaniowego przyjmuje się wartość odpowia-

dającą odszkodowaniu ustalonej według zasad obowiązujących przy wywłaszczeniu nieruchomości, jeżeli nabywcy nie dysponują wolnymi lokalami w tym domu, a w wypadku gdy nabywcy dysponują wolnymi lokalami w domu wielomieszkaniowym, wartość części domu obejmującej takie lokale ustala się jak w punkcie poprzednim, w pozostałej zaś części proporcjonalnie do wysokości odszkodowania;

— innego budynku objętego obowiązkowym ubezpieczeniem przyjmuje się wartość odpowiadającą kwocie szacunku tych budynków dla celów obowiązkowego ubezpieczenia w chwili powstania obowiązku podatkowego.

W wypadku nabycia w drodze spadku samochodu osobowego, samochodu osobowo-towarowego lub motocykla, na które jest ustalona cena detaliczna, wartość takiego samochodu lub motocykla przyjmuje się w wysokości tej ceny z dnia złożenia zeznania podatkowego z uwzględnieniem stopnia zużycia. W razie braku ceny detalicznej wartość samochodu lub motocykla przyjmuje się w wysokości wartości rynkowej.

Co to są grupy podatkowe i jakie mają znaczenie dla ustalenia wysokości podatku?

Wysokość podatku ustala się w zależności od grupy podatkowej, do której został zaliczony nabywca. Zaliczenie do grupy podatkowej następuje według osobistego stosunku nabywcy do osoby, od której lub po której zostały nabyte rzeczy i prawa majątkowe. Do poszczególnych grup podatkowych zalicza się:

do grupy I — małżonka, dzieci, wnuków, prawników, rodziców, pasierbów, dzieciaka i synową,

do grupy II — dziadków, pradziadków, rodzeństwo, ojczyma i macoche,

do grupy III — dzieci i wnuki rodzeństwa, teściów, rodzeństwo rodziców, dzieci i małżonów pasierbów, małżonków rodzeństwa i rodzeństwo małżonków,

do grupy IV — innych nabywców.

Opodatkowaniu podlega nabycie przez nabywcę od jednej osoby własności rzeczy i praw majątkowych o czystej wartości przekraczającej 300.000,— zł jeżeli nabywca jest osoba zaliczona do I grupy;

225.000,— zł jeżeli nabywca jest osoba zaliczona do II grupy;

150.000,— zł jeżeli nabywca jest osoba zaliczona do III grupy;

75.000,— zł jeżeli nabywca jest osoba zaliczona do IV grupy.

Ogólnie podatek oblicza się od nadwyżki podstawy opodatkowania ponad kwotą wolną od podatku według odpowiednich tabel np. przy nadwyżce podstawy opodatkowania w wysokości 1.000.000,— zł podatek będzie wynosił:

od nabywców zaliczonych do I grupy podatkowej — 91.000,— zł,

od nabywców zaliczonych do II grupy podatkowej — 125.000,— zł,

od nabywców zaliczonych do III grupy podatkowej — 193.000,— zł,

od nabywców zaliczonych do IV grupy podatkowej — 411.500,— zł.

DARIUSZ ANTONIAK

HVĚZDY O NÁS

V nejbližší době se ve tvém životě mohou objevit zcela nové problémy v práci i v osobním životě. Tvoje ctižádost a touha hrát větší úlohu mezi spolupracovníky ti může způsobit nepříjemnosti. Rovněž v citovém životě tě mnoho zneklidňuje, ale neukvapuj se, koncem měsíce se všechno upraví.

Budeš se zabývat hlavně prací a zařizováním bytu. Tvůj zdravotní stav se zlepší, přibude ti sil. Využij své schopnosti, výsledek je zaručený. Ve finančních otázkách nepospíchej, důležitá rozhodnutí odlož na příští měsíc.

Tvým spolupracovníkům se něco podaří lépe než tobě, ale nedej se ovládnout závisti. Silná vůle a vytvarlost přinese i tobě očekávané výsledky. Na obzoru se objeví známost, není vyloučeno, že navážeš nový, silný citový vztah.

Velký význam budou mít naďale tvoje ambice v práci, ale musíš je podložit konkrétní činnosti. Snad právě teď si tvoji představení všimnou tvých schopností a přednosti. Navážeš styky s lidmi, kteří mají podobné zájmy jako ty. Pomohou uskutečnit tvoje plány, ale nepríjemné nekriticky všechny jejich rady.

Zaujmě tě psychologie a magické vědy, ale nevěř kartářkám ani cikánkám! V citovém životě ohnivá vásen, ale také žárlivosť. Možná že potkáš osobu z daleka, snad i z jiné země, která ukojí tvé citové potřeby. V práci budeš mít možnost uskutečnit své plány, ale musíš ukázat, co dovedeš.

Přibude ti sil a energie. Využij toho, ale s rozvahou. Nezanedbej to, co ti může přinést finanční

prospěch. Koncem měsíce budeš potřebovat odpočinek. Jeď na dovolenou, snad tam potkáš někoho, kdo tě vážně zaujme.

ní. Prospěla by ti lehká dieta a hodně pohybu na čerstvém vzduchu.

Dobrý měsíc v zaměstnání. Ti, kteří splnili své povinnosti, dočkají se odměny a uznání. Ti, kteří dosud neměli příležitost ukázat své schopnosti, mohou náhle vyniknout. V lásce přeháníš s romantismem a nestálostí. Nejvyšší čas, abys se trochu zamyslil nad svým jednáním.

Ve tvém okolí dojde k mnoha změnám. S některými nebudeš spokojen, ale neztrácej chladnou krev. Setkáš se s osobou, jejíž názory jsou dost neobvyklé, a prožiješ po jejím boku nezapomenutelné chvíle. V práci budeš mít příležitost ukázat své schopnosti; využij toho, dovolenou odlož na příští měsíc!

To, na co tak dlouho čekáš, se nesplní, ale rychle se s tím smíříš. Musíš se občas odhadlat k ústupkům, zejména v rodinných záležitostech. Brzy k tomu budeš mit dobrou příležitost.

Ceká tě zajímavý měsíc plný dojmů a událostí: bohatý společenský život, návštěvy a nové známosti. V povolání budeš potřebovat větší soustředěnost a důslednost. Bude to příznivý měsíc pro vyřizování bytových záležitostí.

Slabé nervy a prudké reakce mohou být příčinou nepříjemností mezi nejbližšími. Rovněž s dětmi budeš mít starosti. Snaž se vyhýbat sporům, řešit sporné otázky objektivně a s taktem. Koncem měsíce se situace ulklid-

Největším problémem budou peníze. Snaž se opanovat závislost a chamtivost, mohly by vést k vážným komplikacím. Věnuj se rodinnému životu a společenským povinnostem, ale pamatuj — všechno s mírou!

NÁŠ TEST

Privlastňujete si svojho partnera?

Privlastňovať si partnera, robiť si nároky na to, čo nám nepatri privlastňovať si práva, ktoré sú v rozpore s osobnou slobodou jednotlivca, to môže pokaziť mnoho dobrých vzťahov. Aj keď takéto privlastňovanie môže na prvý pohľad vypadat ako veľká láska. Ale kto vyžaduje, aby mu ten druhý zo všetkého a vždy skladal útyč, berie mu možnosť voľného pobytu a rozhodovania a zábije v ňom po čase každý cit, aj keď by bol najsilnejší. Niečo také neznesie ľahko ani dieťa, nehovoriac o dospelom človeku. A platí to pre mužov, ako aj pre ženy. Ženy to robia zo žiarlivosti, muži z pocitu, že im žena patrí. Presvedčte sa, či aj vy máte podobné sklonky.

1. Je vašou vnútornou potrebou robiť iných ľudí šťastnými?

ano
nie

2. „Zahryznite si“ často radšej do jazyka, ako by ste niekoho, koho máte radi, urazili alebo sa ho nejak dotkli?

ano
nie

3. Považujete sa za veľkorysého človeka, ktorý dáva inému rád dary?

áno
nie

4. Máte za zlé blízkym priateľom, keď vám zabudli gratulovať k meninám alebo k narodeninám?

áno
nie

5. Žili by ste radšej s niekym, kto vás momentálne vásnivo miluje, ako s niekým, ktoré vás trvalo rešpektuje a váži si vás?

áno
nie

6. Keď je váš partner mimo domova, cítite sa opustený, nešťastný alebo dokonca cítíte úzkost?

áno
nie

7. Vyžadujete od partnera, aby vám svoju lásku neustále dokazoval?

áno
nie

8. Točí sa väčšina vašich snov okolo romantických predstáv a rozprávkových skutočností?

áno
nie

9. Máte stále väčšie fažkosti vychádzat dobre s ľuďmi, ktorých denne stretnáte a s ktorými musíte denne hovoriť?

nie

VÝHODNOTENIE:

Za každé áno si dajte jeden bod, za každé nie žiadajte bod.

RIEŠENIE:

0—3 body: Máte až príliš mnoho trpezlivosti a nie je vo vás ani stopa po túžbe niečo alebo niekoho si privlastňovať. Nikedy až prekvapujete svojim zdánlivým nezáujmom o druhých. Myslite kľudne aj na seba a nechajte si skákat po hlave. Nikedy je dôležité presadiť sa, aby si vás ľudia museli poriadne všimnúť.

4—6 bodov: Väčšinou správne odhadnete ako sa máte správať k iným ľuďom. Nejdňate prudko, každý krok zvážite. Ste človekom, ktorého sebavedomie nie je závislé na mienke druhých. Viete zdravo oceniť sami seba a aj v kritických situáciach viete nájsť zlatú strednú cestu.

7—9 bodov: Máte sklon k tomu, privlastňovať si niekoho, a je to tak preto, že vám vždy všetko vyšlo. Veľmi túžite po uznani a to dosť začahuje vaše okolie. Neprikladajte tak veľký dôraz tomu, kto čo o vás hovorí alebo si myslí. Užahčíte život sebe a svojim priateľom, keď budete od nich menej vyžadovať. Uznanie sa potom dostaví samo.

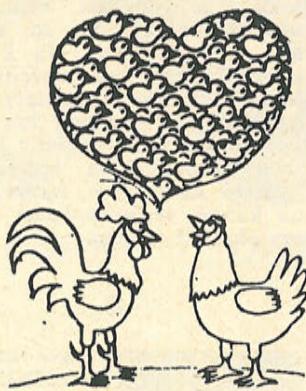
Síla slabého pohlavia.
SOVĚTSKIJ SOJUZ — Moskva

— Odkedy nosíš okuliare?
— Od tých čias, čo som chcel zabít muchu a splietol som si ju s klincom.

* * *
— Fajčíte? — pýta sa lekár pacienta.
— Áno.
— Musím vás upozorniť, že cigarety sú pomaly účinkujúci jed.
— Skutočne pomaly. Fajčím už sedemdesiat rokov...

* * *
— Myslite, že láska kvitne v každom veku?
— Samozrejme. Obzvlášť sebe-láska.

* * *
Neustále sa škriepiaci manželia sa rozhodli navštíviti manželskú poradňu. Keď už sedeli v po-hodlných kreslach, on sa obrátil k žene:
— Vieš, že ťa mám skutočne rád...
— Vidite, už zasa začína...

LUDAS MATY! — Budapešť

— Môj stryko má nové auto! — chváli sa malý Peter.
— A kde ho má? — pýta sa priateľ.
— V garáži. Môj otec ho celú noc farbil a menil na ňom čísla!

DOKÁZEŠ TO?

KOCKA

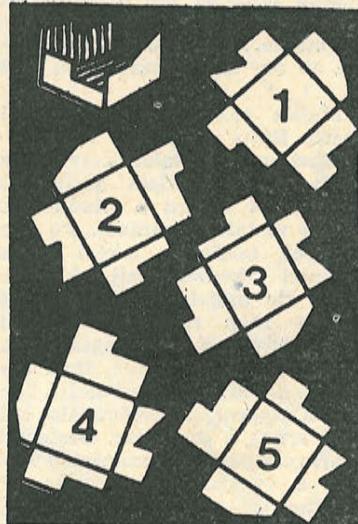
Pomocou, ktorého z piatich očislovaných útvarov možno doplniť teleso znázornené vľavo hore na kocku.

DOKÁZEŠ TO?

SKRÝVAČKA

Najdete jeden z šesti predmetov nakreslených v hlavním obrázku.

(Odpoveď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

BLAŽEJ — je to najčastejšie tmavý blondín alebo tmavovlasý, so zdravými a mierne zvlnenými vlasmi. Silný, urastený, priemerne vysoký — je od prírody dobrý, citlivý a starostlivý voči všetkým. Má šedé, hnedé, niekedy čierne oči. Od najmladších rokov je obľúbený medzi priateľmi a učiteľmi. Najčastejšie pochádza z mnohotetnej rodiny. Blažejova matka je najčastejšie temperamentná žena, ktorá sa veľa so synom nezaobera. Otec vela pracuje, a preto nemá pre neho čas. Preto sa stáva, že chlapec sa cíti doma cudzí a osamotený. Život Blažejovi uplyva od najmladších rokov nie najťahšie. Často sa dostáva do konfliktov o.i. pre svoje meno, ktoré je stále zriedkavejšie, ale vie si nejak poradiť so starostlami. V škole nemáva väčšie problémy. Má humanistické a umelecké schopnosti. Má živú povahu, vždy je plný energie, máva originálne a zaujímavé nápady a zároveň robí dojem pomalého. Je výborným organizátorom, výborným odborníkom a starostlivým predstaveným. Najčastejšie býva hercom, lekárom, vojakom, novinárom. Blažej vie zarobiť a rýchlo má blahobyt. Spolu s manželkou sa dožíva vysokého veku a na svoj život hľadí s uspokojením. Je ideálnym manželom, partnerom a nežným, zamilovaným otcom.

TADMÍR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodi, podivat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se

vám o:
Koštěti — hádka.
Motýlu — nestálost v lásce.
Mravencích — bohatství.
Mleti obili — neočekávaní hosté.
Melounech — dlouhá nemoc.
Žebříku — lézt po něm nahoru — prospěch; — dolů — ztráta.
Stoupajícim kouři — domácí hádka.
Horeče — zratiš přátelství.
Koberci — cesta.
Nemocném — smutek a trápení.
Vonících fialkách — příjemná společnost.
Lokomotivě — neklid v rodině.
Komárech — trápení.
Jeteli — štěstí.
Kompotu — hádka se sousedem.
Pastýři se stádem — zvětšení majetku; — bez stáda — ztráta místy.
Polštářich — svobodný život.
Punčochách — nevelké neštěstí.
Džbánu — neporozumění.
Barvách: černé — smutek, červené — hádka, zelené — zdraví.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCiS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCiS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Ewa Rudnicka, Alžbeta Stojowska (ilustracje). Opracowanie graficzne: Aretta Fedak.

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiač, Jozef Grigľák, Ján Haľač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová, František Paciga, Severin Váksmansky, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerate na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 596. T-42.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 1.IX.84. Podpisano do druku 19.X.84.

NEZASLÚŽENÝ OSUD ČÍNSKÝCH PSOV. Od 1. decembra minulého roku sa v Pekingu koná hon na psy. Od tohto dňa totiž platí prísny zákaz chovania týchto štvrnochých zvierat. Špeciálny tím mužov má za úlohu očistiť mesto od všetkých

psov. Aký je ich argument? Psy vraj roznášajú choroby a znečistujú mesto. Napriek tomu je psie mäso pokladané v Číne za delikatesu a reštaurácie ho počnúkajú medzi prvými na jedálnom lístku. Na snímke psia pochúťka na bicykli.

PANI ELLY JACOBSENOVÁ je manželkou predsedu dánskeho parlamentu a jedného z vedúcich funkcionárov sociálnodemokratickej strany v tomto štátu, Svena Jacobsena. Táto 45-ročná matka dvoch synov, ktorá sa teší všeobecnej sympatii, sa priateli aj s dánskou kráľovnou Margarétou. Ako manželka politika zastávajúceho tak vysokú funkciu, pani Jacobsenová má mnoho reprezentatívnych povinností. Ale vie ich výborne zosúladiť s prácou v povolaní. Je... pokladníčkou vo veľkom obchodnom dome v podmestskej štvrti Kodane, Taastrup. Tým, ktorí sú prekvapení, že taká dáma je obyčajnej pokladníčkou, pani Jacobsenová odpovedá: „Moju zásadou je, obuvník, hľať si na svoje kopyto: Robím teda to, čomu som sa vyučila — som pokladníčkou. Napokon mám rada svoju prácu a neviem prečo by som mala prestať pracovať iba preto, že môj manžel bol na štyri roky zvolený za predsedu parlamentu.“

„Naša Elly je nádherná — hovorí bývalý dánsky premiér Jørgensen — vie tak isto dobre rozprávať na bankete s kráľmi a politikmi, ako v obchode so základníkmi.“

PRVNÍ ČTYŘCATA „IN VITRO“. Jako první na svete úspešně dokončili experiment s narozením dítěte mimoděložním oplodnením vajíčka Angličané.

Bolo to v roku 1978. Jméno Luisy Brownové se tak dostalo do historie porodnictví. Od té doby se po mimoděložním oplodnení narodilo viac než 340 dětí, z toho 128 v Austrálii, přestože právě zde tato metoda narážela na tvrdý odpor. Některé austral-

ské státy dokonca prosadily zákaz experimentu v této oblasti. Přesto v roce 1981 na univerzitní klinice v Melbourne skupina lekárů oznámila narození prvních dvojčat „in vitro“, Stephana a Amandy Mays. O necelé dva roky později dal stejný tým světu na vědomí, že se mu podařilo, vůbec poprvé, vyvolať těhotenství vložením cizího oplodněného vajíčka a „donošení“ zmrzačeného, čtyři měsíce starého embrya.

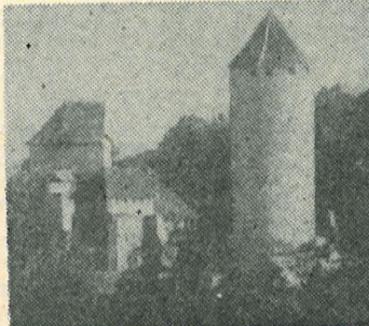
Po těchto — vpravdě revolučních experimentech — došlo brzy k dalším. Skupina lekářů z Adelaidu oznámila narození prvních trojčat ze zkumavky: dvou děvčátek a chlapce. V září minulého roku se zde tímto způsobem narodila i první čtyřčata.

Jak však ukazuje poslední průzkum veřejného mínění, vlna odporu v Austrálii proti tomuto způsobu oplodnění slabne. Stále však se prosazuje, aby státní kontrola ovlivňovala, ve kterých případech bude oplodnění „in vitro“ povoleno. Podminkou je, že půjde o bezdětné manžele, kde je záruka, že o dítě bude dobré postaráno.

Pokrok se nedá zastavit, ani v této oblasti. V nedávnej době se ve světě opět narodila další čtyřčata „in vitro“ a také u nás čekáme narození v pořadí už třetího dítěte touto metodou.

NOVÝ NÁRODNÝ PARK. Nedávno v ZSSR založili na ploche 84 000 ha v okolí lotyšského mesta Eigulda národný park Rieka Guaja, podľa ktorej ho po-

menovali, tečie v týchto miestach hlbokou dolinou medzi strmými, lesmi porastenými svahmi a útesmi, dvihajúcimi sa z vody ako veže pevnosti. Na kopcoch stoja skutočné veže starodávnych hradov opradené prastarými legendami. Po svahoch hôr a po dne roklin vedú cestičky k tmavým prepádliskám jaskýň. Pre turistov alebo tých, čo sa plavia na kanoe, sú vymedzené miesta pre stanové tábory.

500 km ZA HODINU. Vlaky se mají v nejbližší budoucnosti stáť nebezpečnou konkurencí pro letadla. Evropští i japonskí konstruktéri tvrdí, že rychlosť vlaků se zanedluhu zvýší na 500 km za hodinu. Bude to možné díky použití elektromagnetického pohonu (magnetismus vyvolaný elektrickým proudem dodávaným z klasického motoru — rotor a stator). Dodatečnou předností tohoto řešení má být snížení tření a tím i změnění spotřeby energie. Na snímku: prototyp japonského vlaku s elektromagnetickým pohonem.

NARODENINY A SMRT. V meste Roanoke v štátě Virginia prišlo na svet dieťa, ktorého matka bola 84 dní v stave klinickej smrti! Dieťa je zdravé a normálne, iba trochu slabé — na 50 cm dĺžky vážilo iba 1 700 g.

Matka malého dievčatka, 21-ročná Betty Myerová, dostala v piatom mesiaci tehotenstva mozgovú porážku. Bola zasiahnutá veľká časť mozgu a mladú ženu sa už nedalo zachrániť. Po niekoľkých hodinách lekári v nemocnici konštatovali klinickú smrť. Po naliehaní zúfalej rodiny sa však rozhodli zachrániť dieťa, žijúce v lone matky, ktorú prehlásili za mŕtvu. Hoci mozog Betty Myerovej už nežil, speciálna apparatúra udržiavała činnosť srdca a dýchanie. Dieťa tak dostávalo potrebné množstvo kyslíka a vyvíjalo sa normálne. O vlastne už mŕtvu ženu a dieťa sa staral mnohočlenný kolektív: internisti, gynekologovia, pediatri a 24 technikov bdeľo po celú dobu. Na 84. deň po konštatovaní klinickej smrti, Betty Myerovej prudko klesol tlak a lekári sa rozhodli pre cisársky rez. Niekoľko hodín po narodení dieťa prístroje odpojili a srdce jeho matky prestalo definitívne biť.

Tento prípad narodenia dieťaťa po konštatovaní klinickej smrti u matky nie je prvý. V októbri 1982 v Atlante v štátě Georgia prišiel na svet malíček Preston Crider, ktorého matka ležala v bezvedomí 67 dní; v marci toho roku rodila cisárskym rezom žena 62 dní klinicky mŕtvá. Dievčatko z Roanoke získalo rekord, ktorý mu nikto nebude závidieť...

PAMÁTKY PO SLAVNÝCH HVĚZDÁCH mají dnes skoro takovou cenu ako mely ve středověku relikvie. Zvlášt drahé je všechno, co kdysi patřilo Marylin Monroeové. Nedávno byla na aukci v New Yorku prodána malá kresbička, kterou nakreslila velká hvězda, nežijící už 22 let. Je to její vlastní podobizna, naivní a neumělá, ale dosáhla závratnou cenu 5 000 dolarů. Za 1 500 dolarů koupil jiný obdivovatel Marylin její malo známou fotografií s vlastnoručním podpisem.

Brigitte Bardotová se rozhodla, že „památky“ po sobě bude provádavat sama. Prohlédla všechny skříně a kufry a našla tam takové množství dávno nenošených šatů, sukni, blúzky, šál a jiných kusů oděvu, že jimi naplnila police butiku, který otevřela ve svém oblíbeném Saint Tropez. Mají velký úspěch, i když jsou už většinou nemodní. BB je se svým nápadem velmi spokojena. Proč by její věci měli prodávat teprve její dědictví? Na snímcích: MM a BB.

KNAŽNÁ KAROLINA z Monaka sa stala šťastnou matkou! Jej synček vážil 3 kg a meral 48 cm — je teda nevelký, ale zdravý a je pekný. Narodil sa v Monte Carlo, nemocnici, ktorá sa menuje podľa jeho nebohé babičky kňažnej Gracie-Patricie. Hoci je synom kňažnej, neprihláška mu žiadnen titul. Vola sa jednoducho Andrea Albert Carraghi. Pri posteli kňažnej v klinike sa ihned objavil okrem šťastného otca aj chlapčekov starý otec, knieža Rainier, a ujo, knieža Albert. Sestra kňažnej, Stephanie, skoro bez prestávky vysvedávala v nemocnici a obdivovala maličkého synovca. Z Taliánska pricestovali starí rodičia Casiraghiovci. Už na druhý deň po pôrode Karolina pôzvovala spolu so synom fotografom, oblečenou do nočnej košeľe od Diora — ale bez make upu a čerstvého účesu, čo tlač nezabudla zdôrazniť.

Na snímke: kňažná Karolina so synom.